

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

139826

ERKEN CUMHURİYET TÜRKİYESİ'NDE KAMUSAL
YEŞİL ALANIN DOĞUŞU

- 139826 -

Mimar Tayfun GÜRKAŞ

FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programında
Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Uğur TANYELİ

Doç. Dr. Nurcan K. Dilekçioğlu

Doç. Dr. İllümin Kotay

İSTANBUL, 2003

Uğur Tanyeli

Nurcan K. Dilekçioğlu

İllümin Kotay

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	ii
ŞEKİL LİSTESİ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
1. GİRİŞ	1
2. TARİHSEL ANALİZ.....	3
2.1. Geleneksel İslam Dünyasında Yeşil Alan	3
2.1.1 İran-Orta Asya Geleneği.....	3
2.1.2 Geleneksel Osmanlı Dünyasında Yeşil Alan.....	7
2.2 Modernleşen Avrupa’da Kamusal ve Yeşil Alan	9
2.2.1 Rönesans ve Barok Bahçeler	9
2.2.2 Erken Avrupa Parklarının Oluşumu.....	12
3. MODERNLEŞME DÖNEMİ TÜRKİYE’İNDE KAMUSALLIK VE YEŞİL ALAN.....	14
3.1. Osmanlı Dönemi (1730-1923).....	14
3.1.1 Osmanlı Mesire Geleneğinde Bir Kırılma Noktası, Doğaya Müdahale Kavramının Doğuşu: Sadabat Düzenlemesi	14
3.1.2 İlk Osmanlı Parkları	17
3.2 Erken Cumhuriyet Türkiye’si ve Kamusal Yeşil Alan (1923-1950).....	25
4. KATALOG: GEÇ OSMANLI VE ERKEN CUMHURİYET PARKLARI	30
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	165
KAYNAKLAR.....	168
ÖZGEÇMİŞ	175

KISALTIMA LİSTESİ

Bkz.	Bakınız
D.D.Y.	Devlet Demiryolları
hk.	Hektar
ed.	Editör
imp.	İmparatorluğu
km.	Kilometre
m.	Metre
MÖ.	Milattan Önce
MS.	Milattan Sonra
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
TMMOB	Türkiye Mimarlar Mühendisler Odaları Birliği

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

- Şekil 2.1 Cihar Bağ planı.....5
- Şekil 2.2 Hindistan İmparatoru Babür'ü bir bahçe inşa ettirirken gösteren minyatür...6

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Uğur Tanyeli, çalışmam süresince bana yol gösterdi ve desteğini asla esirgemedi. Fark etmediğim çoğu kaynağa ulaşmamı sağladı ve kütüphanesinin “küçük” bir bölümünü evime taşımama izin verdi. Doç. Dr. Nuran Kara Pilehvarian’ın ise verdiği destek ile hep yanımda oldu. Bu nedenle onlara teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimi tartışma şansı yakaladığım Yrd. Doç. Dr. Bülent Tanju’ya, çevirilerdeki yardımlarından dolayı Arş. Gör. Alev Erkmen’e ve Arş. Gör. Özge Çavuşoğlu’na, katalogumun oluşması sırasındaki yardımlarından dolayı Arş. Gör. Yekta Özgüven’e, Ankara ile ilgili elindeki doküman ve bilgileri benimle paylaşan Arş. Gör. Göksun Akyürek’e teşekkür ederim. Sağladığı “rahat” çalışma ortamından dolayı ise Ersin Altın’a ayrıca teşekkür ediyorum.

Her zaman yanımda olan annem ve babam Fatma ve Ersin Gürkaş’a ise teşekkürden fazlasını borçluyum.

İSTANBUL, 2003

Tayfun GÜRKAS

ÖZET

Jürgen Habermas' ın ilk kez 1962 yılında yayınlanan “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü” adlı kitabından sonra tüm dünyada, öncelikle de siyaset bilimcilerin katkılarıyla şekillenen kamusal alan tartışmaları 90'lı yıllarda Türkiye'nin de gündemine girmiştir. Yapılan bu çalışmanın hedefi, tartışmalara mimarlık tarihi alanından katkıda bulunmaktır. Bu nedenle, kamusal alanlardan biri olan “parklar” ın ortaya çıkışları, tarihsel kökenleri, fiziksel evrimleri ve bir değişim nesnesi olarak ideolojik açıdan anlamları ele alınmıştır.

Uygarlıkların ilk yıllarından başlayarak doğaya müdahale ve ondan yararlanma fikri mevcuttur. Geleneksel dünyada doğa daha çok rekreasyon amaçlı değil avlanma, sebze-meyve bahçeleri gibi işlevsel amaçlara yönelik olarak oluşturulurdu. Zamanla estetik kavramının ortaya çıkışı, topografik ilerlemeler yeşil alanları tasarlanabilir kılmıştır. Bu andan itibaren yeşil alanlar aynı zamanda ideolojik bir boyut kazanmıştır. Erken Fransız bahçeleri kralın gücünün birer temsili olmuştur.

Fransız Devrimi'nden sonra yeşil alanlar kamusal nitelik kazanmış ve halka açık parklara dönüşmüşlerdir. Sanayi Devrimi ile birlikte parkların kullanım biçimi de değişmiştir. Sağlık fikrinin ön plana çıkması ile artık oturarak kullanma yerine gezinti tercih edilir olmuştur.

Türkiye'deki yeşil alanların evrimi de Batı dünyasındakine benzer bir değişim göstermiştir. Geleneksel Osmanlı dünyasında işe yararlığı ön plana alan bir kullanım varken, Batılılaşmanın etkisiyle XVIII. yüzyıldan başlayarak yeşil alanlar yalnız rekreasyon için kullanılır olmuşlardır. Geç Osmanlı döneminde ise yeşil alan kentlerin ve toplumun modernleştirilmesi projesi kapsamında kent parklarına dönüşmüştür.

Erken Cumhuriyet aslında bir anlamda yarım yüzyıl önce evrimini tamamlamış olan parkları yeniden ideolojik bir çerçevede gündeme getirmiştir. Yani, kamusal yeşil alan da daha büyük bir üst kurgu içinde kendine verilen rolü yerine getirmiş ve sistemin, diğer birçok yapısı gibi, “ideolojik talim alanı” olmuştur.

ABSTRACT

The publication of Jürgen Habermas's groundbreaking book, "Strukturwandel der Öffentlichkeit" in 1962 inaugurated a series of enduring discussions on the public realm, which gained ground in Turkey during the 1990s. This study presents an attempt to contribute to these discussions by problematising the issue as a theme for the history of architecture.

Habermas's conceptual framework was utilised to construct a critical evaluation on the ideological factors shaping the historical origin, physical evolution, and transformation of urban parks in Turkey.

Manmade interventions on the natural landscape has been intrinsic to all civilisations throughout history. In the traditional world, natural settings mostly served utilitarian and symbolic functions such as hunting grounds or plantations. Following the conceptualisation of aesthetics and the developments in the techniques surveying, nature too became a subject of design activity. From then on, nature acquired an ideological role. For instance, the early urban gardens in France were conceived of as manifestations of the power of the ruling Kings.

Following the French Revolution, the urban landscape acquired a public role, which marked the dawn of public parks. The Industrial Revolution brought on changes to the ways in which these parks were used. With the recognition of the fact that physical exercise was essential for human health, these areas became popular areas for promenades and walks.

The evolution of urban parks in Turkey follows a historical path similar to that in the Western world. While parks in Ottoman Turkey fulfilled a traditional role, they became grounds for urban recreation from the eighteenth century onwards. During the late Ottoman period, these areas were converted to urban parks and became significant agents of the modernisation project.

During the early years of the Republican period, urban parks, which had completed their evolution half a century ago, attained an ideological position yet again. In a politico-social context that manipulated existing situations to serve present-day concerns, the public park became a more significant component of an ideological narrative and, as numerous other social structures, fulfilled its role as an active ground for the system's "ideological fabrications".

1. GİRİŞ

Bu tez kamusal alanların ve genelde mekanın, ideolojik yapılanmalarla bağlantılı olarak tanımlanmış ve oluşturulmuş gerçeklikler olduğu düşüncesinden hareketle, Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde kamusal alanların oluşturulma süreçlerini belirli bir tarih aralığında gözlemlemek ve bu zihinsel dönüşümün tarihsel arka planını anlamaya çalışmak amacını taşımaktadır. Bunu yaparken dönemin çok daha karmaşık toplumsal gerçeklerinin ve zihniyet yapısının daha kolay anlaşılabilmesi için yine aynı döneme ait özgül bir kavramın ön plana çıkarılarak irdelenmesi gerekir. Bu nedenle bu çalışmada öne çıkartılan kavram , kamusal alan deyince ilk akla gelen mekanlardan biri olan, parklar olacaktır.

Parkların neden seçildiği sorusunun bir başka yanıtı ise, bu mekanların birer mimari ürün olarak bütün toplumsal aktörleri bir araya getirebilme şansının olmasıdır. Doğanın estetik, bilimsel veya kültürel anlamlarını birbirinden ayırarak kavramaya çalışmak sonuçta ona belirli sembolik anlamlar doğrultusunda değerler yüklenmesine yol açar. Bu nedenle yüklenen değerler doğrultusunda mekanın kullanılması ve algılanması farklılaşır. Bu da bize belirlenen bir zaman aralığında toplumsal kurguyu, siyaset-ideoloji-mimarlık açısından, mekanla ilişkisi bağlamında anlama olanağı vermektedir. Mekanın üretim ve tüketim süreçlerine katılan her türlü aktörün (tasarımcının, işverenin, kullanıcının) bu alanları nasıl anlamlandırdığı, nasıl içselleştirdiği sorusunun cevabının verebilmek, yani aktörlerin kamusal alanı nasıl biçimlendirdiği ve içinde nasıl davrandığını anlamak, Türkiye’nin toplumsal tarihinin kimi yönlerini anlamaya da yardımcı olacaktır.

Bu tezde, sorunun yanıtını verebilmek ve dolayısıyla da kamusal mekanın tarihini yazabilmek amacıyla, ilk önce tarih içinde kamusal alanın temsil ettiği değerleri ve bunların üretim süreçleri saptanmaya çalışılacaktır. Tarihsel ön analiz olarak adlandırılabilir olan bu bölümde geleneksel İslam dünyasında ve Ortaçağ sonrası teknik buluşların biçimlendirdiği Avrupa dünyasında kamusal alanın temsil ettiği değerler tartışılacaktır. Bu saptamanın nedeni tezin konusunu oluşturan Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerinin bu iki dünya ile de ayrı ayrı sıkı bağlarının olması, biçim repertuarı, değerler sistemini bu iki dünyadan alınmış olmasıdır. Daha sonra ise tezin ana bölümlerini oluşturacak olan Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerinin ideoloji analizleri yapılmaya çalışılmıştır. Bunun nedeni Türkiye’nin yaşadığı siyasi dönüşümlerin kent mekanı üzerindeki etkileridir. Mimari unsurların , içinde yer aldıkları siyasal , ekonomik ve sosyo-kültürel ortamın uzantısı ve doğal sonucu olarak ortaya çıktıkları ve varlıklarını aynı şekilde sürdürdükleri bilinen bir gerçektir.

Bu nedenle toplumsal olayların mimariye yansımaları incelenmiş, anlamsal çözümleme denemelerine ağırlık verilmiştir.

Ayrıca, bu tez kapsamında modernleşmenin/Batılılaşmanın başladığı kabul edilen XVIII. yüzyıl ile Tek Parti döneminin bitişi olan 1950 tarih aralığında Türkiye’de oluşturulmuş/tasarlanmış yeşil alanların/parkların bir katalogu yapılmıştır. Kullanılan kaynaklara giren ve hakkında yeterli bilgi bulunan, özellikle de yapıldığı döneme ait görsel malzemesine ulaşılan yeşil alanlar/parklar bu katalogda yer almıştır. Geç Osmanlı için İstanbul özelinde Erken Cumhuriyet Dönemi içinse ülke genelinde bir tarama yapılmıştır. Bunların dışında yeterli görsel malzemesi ve/veya bilgisi bulunan ama katalog kapsamına girmeyen yeşil alan/parklar da mevcuttur. Bunun nedeni, örneğin, Erken cumhuriyet dönemi için taranan kaynaklarda park olarak geçen kimi alanların mekansal boyutları ve/veya kullanım biçimleri ile katalog bilgilerine uymamalarıdır. Ayrıca birden fazla kaynaktan yer almayan parklar da katalogda yer almamıştır. Tezin kapsamı dışında kalmaları nedeniyle parkların peyzaj tasarımlarına yer verilmemeye çalışılmıştır.

Çalışma süresinde dönemin özgün belgelerinden, haritalardan, hava fotoğraflarından, ulaşılabildikleri oranda resmi belgelerden ve raporlardan yararlanmaya özen gösterilmiştir. İncelenen dönemin zihniyet yapısına uygun anlamsal değerlendirmeler sağlayacak ikincil kaynaklar da kullanılan kaynaklar arasındadır. Dönemin romanları, gazetelerde çıkan yazılar, seyahatlerin gezi notları, sözlü tarih çalışmaları bu kapsamda değerlendirilmiştir. Ayrıca tezin kuramsal çerçevesini çizen güncel metinler de teze dahil edilmiştir. Ancak istenilen bütün kaynaklara ulaşıldığını söylemek mümkün değildir. Örneğin, dağınık ve/veya düzensiz belediye arşivleri dönemin parklarına ulaşmadaki en önemli engellerden biridir. Ayrıca bunların ötesinde konu ile ilgili olarak çalışmaların henüz yeni yeni başlıyor olması karşılaştırma ve değerlendirme olanağının vermemektedir.

Kullanılan kaynaklar araçsallaştırıldıkları oranda metinlere girmiştir. Bunların dışında kalan ama tezin oluşumunu sağlayan diğerleri ise kaynakça bölümünde yer almıştır. Buldukları dönemlerin zihniyet yapısını anlamaya yardım eden ve ileride konu üzerinde araştırma yapmak isteyenler için, değerlendirilen bütün kaynaklara yer verilmiştir.

2. TARİHSEL ANALİZ

2.1 Geleneksel İslam Dünyasında Yeşil Alan

2.1.1 İran – Orta Asya Geleneği

İslam ve özellikle de İran bahçeleri üzerine yazılan yazılardan hemen fark edileceği gibi yazarlar konunun dini/simgesel boyutları ile daha çok ilgilenmişlerdir. Bu nedenle konuya ilişkin mevcut kaynaklar, eleştirel olmaktan çok, oryantalist bir romantizmi yansıtır. Günümüzde çoğu özgün halleri ile mevcut olmayan bahçeler hakkında ilk kaynaklar XVIII. ve XIX. yüzyıllarda bu yerleri ziyaret etmiş olan oryantalistlerin elinden çıkmıştır. Diğerleri ise daha erken tarihli olmalarına rağmen, günümüzden çok farklı bir zihniyet dünyası içinde yazan Doğulu yazarlara aittir. Geleneksel dünyada her bilginin, birbirine referans verdiğiinden ve bu nedenle salt kendisi olarak anlamlandıramadığından dolayı, bahçelerin de çoğunlukla dinî referanslar içinde anlatılması doğaldır. Eldeki sınırlı kaynakların kullanımı bu açıdan yetersiz kalmaktadır.

Neredeyse bütün kaynaklar, özellikle Doğu dünyasında bahçelerin, insanlığın en eski düşüncülerinden biri olan, cennet fikrinin bir yansıması olduğu konusunda birleşmektedirler. Kuşkusuz, kurak bir yörede, yaşamsal zorunluluktaki gereksinimlerinden daha fazla su buldurmak bir lükstür. Örneğin Leisten'e göre suyu, yaşamsal zorunlulukta bir yararlanma söz konusu olmadan akıtılabilmek, suyun akışını izlemek ve dinlemek; açlığın giderilmesine yaramayan salt süs ve zevk için ekilmiş bitkilerden zevk duymak ya da ağaçların gölgesinde serinlik veren suyun yakınında oturmak, cennet imgesinden başka bir şeyle ilgili olmamalıdır (Leisten, 1995).

Bahçelerin cennet olarak nitelenmeleri Eski Ahit'teki Aden Bahçesi öyküsü ile başlamaktadır. Bu sayede diğer inanç sistemlerine de girmiştir. Müslümanlar'a vaadedilen cennet, içinde dereler akan büyük bir bahçe biçiminde betimlenmektedir. Ağaçsız ve kurak alanda büyük bir değer taşıyan İran'daki bahçelerin plan düzenlenmesinde, kozmolojik inanışın etkileri açıkça görülmektedir. Yeryüzündeki bahçe de inançlı Müslümanlar'ın bekledikleri cennetin bir imgesi olmuş, simgesel nitelik kazanmıştır (Leisten, 1995).

Müslümanlar'ın, öteki dünyadaki mekanlarının Arapça'daki karşılığı eski Farsça bahçe anlamına gelen ve Batı dillerindeki "cennet" (Paradies, Paradise) sözcüklerinin de kaynağı olan "Pari-daeza" sözcüğünde türetilmiş "firdevs" sözcüğüdür. Daha sonraları, İslam dünyasının dünyevi bahçeleri de, Farsça sözcükler kullanılmadığında, yukarıdaki sözcüklerle

tanımlanmışlardır. Bu yüzden, daha baştan itibaren, bahçe düşüncesi, cennet düşüncesine bağlıydı ve yeryüzündeki bahçe de, her zaman inançlı Müslümanlar'ın beledikleri cennetin bir resmiydi ve bu nedenle, sözcük çift anlamlılığı nedeniyle, Avrupa bahçe kültürünün asla benzer bir biçimde içermediği ek bir simgesellik kazanmıştır (Leisten, 1995).

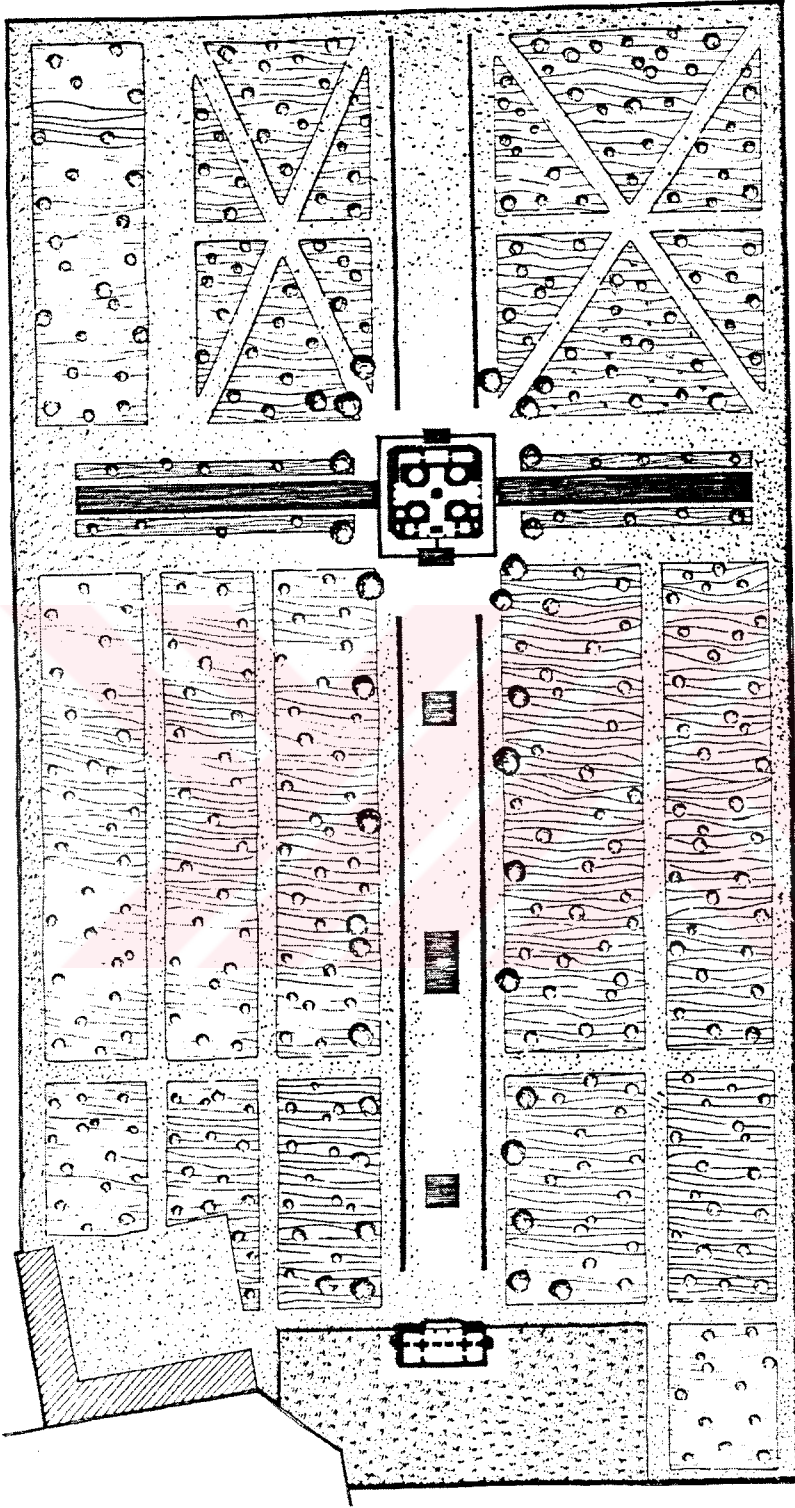
Leisten'in Kuran'dan yola çıkarak İslam bahçelerini çözümleneye çalıştığı bir makalesinde, gerek bahçelere verilen isimlerin (Bağ-i Beheşt=Cennet bahçesi) ve bahçelerin belirli bir biçimde oluşturulma biçimlerinin, gerekse bahçelerin içinde yetiştirilen bitkiler ve ağaçlar ile buradaki yaşama tarzlarının kutsal kitaba benzeme çabalarını ortaya koymuştur. İslam bahçelerinin barındırdığı öğeler, Kuran-ı Kerim'de cennetin anlatıldığı ayetlerde geçen ifadelerle ilişkilendirilmiştir (Leisten, 1995).

Leisten'in makalesinde verdiği örneklerde, Kuran'da geçen ve cennet ağaçlarının tasvir edildiği bir bölümde kolayca koparılan meyvelerden söz edilmekte, bir başka bölümde bahçeler ne yakıcı sıcak ne de dondurucu soğuk olarak anlatılmaktadır. Bir surede cennetin kapılarından bahsedilmektedir. Genelde, yapılan bahçelerde kapı ve duvarlar bulunmaktadır veya kitapta bahsedilen ve cennette bulunan bir mekan, XVII. yüzyılda Hint-Türk hükümdarının bahçesinde yerini almıştır. Bütün bu ifadeler giderek İslam bahçelerinin birer bileşeni haline gelmiştir (Leisten, 1995).

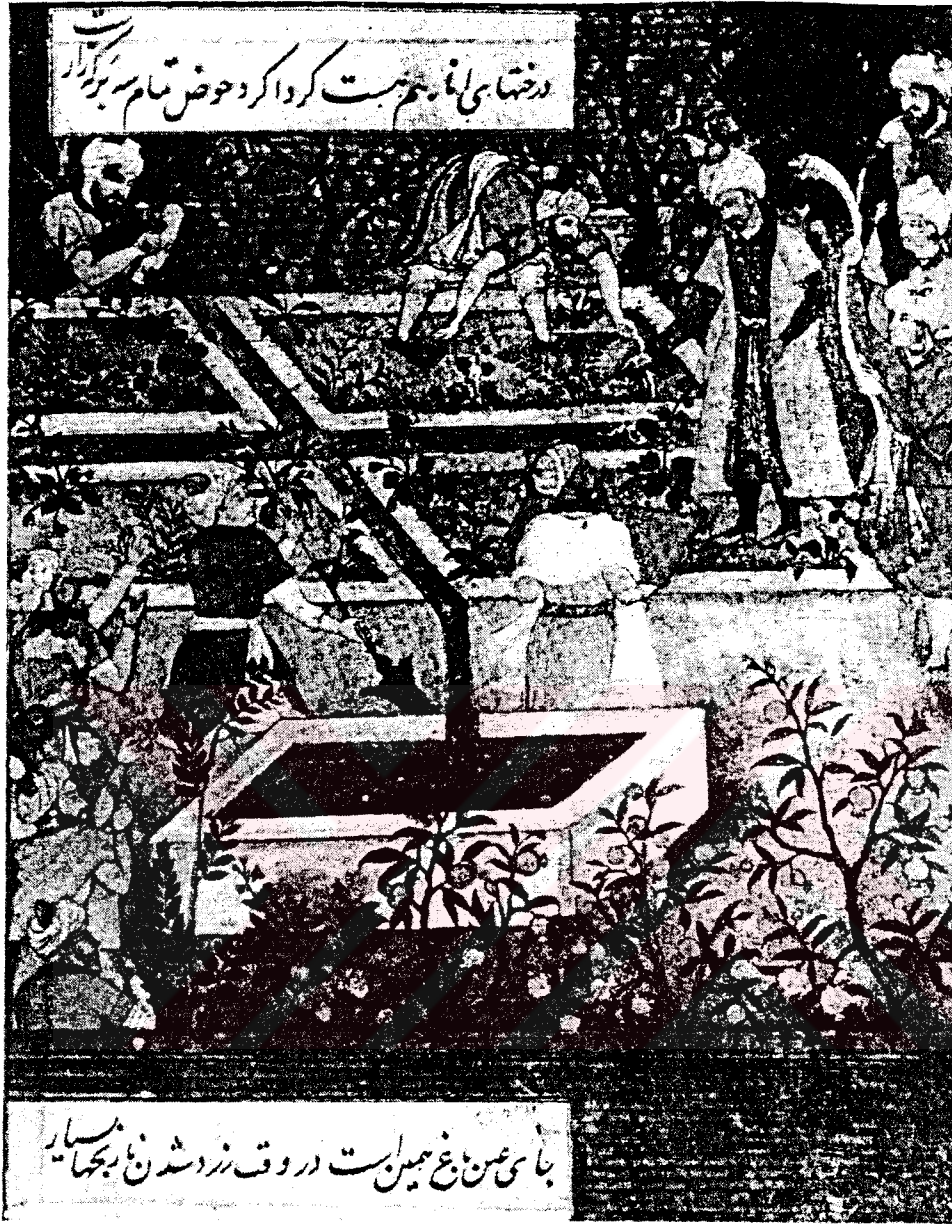
Geleneksel cennet betimlemesinde bir havuzun içinden çıkan yaşam ağacı önemli bir yer tutmaktadır. Su, İran bahçelerinin gelişiminde anahtardır. Cennetin betimlendiği bahçelerin bazılarında, bahçe birbirine dik iki ana aksla dört eşit çeyreğe bölünmüştür ve bunun ortasında bir havuz bulunmaktadır. Bu çeşit bir planda, akslardan biri diğerine göre daha uzun olabilmektedir, kesişim noktasında bir pavyon bulunan bu av bahçeleri Sasani döneminde iyice belirginleşmiştir. Cihar-bağ adı ile bilinen, haç biçimindeki su kanalından ve dört bölümden oluşan plan tipi, geleneksel İran bahçelerinin standart planına dönüşmüştür (Şekil 2.1). İran'da hakim olan, insanoğlunun kurak bir arazi ile çevrilen bir cennet bahçesinde doğduğu inancına göre cennet, dört büyük nehir ile dörde bölünmüş bir mekan olarak kabul edilmektedir. İran bahçelerinin, cennetin imgesini temsil etmesi, bahçelerde yaygın olarak, birbirini dik kesen iki su kanalının belirlediği plan şemasının uygulanmasına neden olmuştur (Tanrıverdi, 1975).

Bundan dolayı, İran ve Orta Asya bahçeleri, bir yandan bölgenin sıcak ikliminde serin ve gölgeli yaşam mekanı oluştururken, diğer yandan sahibinin zenginliğini, kudret ve gücünü ve daha da önemlisi inancının büyüklüğünü de yansıtmaktadır. Bu nedenle, atfedilen kutsallıktan

dolayı, doğayı tanıya yaklaşmanın yolu olarak görmeleri nedeniyle, İslam hükümdarlarının ismi yaptıkları bahçelerle de anılmıştır (Şekil 2.2).

Şekil 2.1 Cihar Bağ planı (Wilber, 1979)

Şekil 2.2 Hindistan İmparatoru Babür'ü bir bahçe inşa ettirirken gösteren minyatür (Wilber, 1979)

2.1.2 Geleneksel Osmanlı Dünyasında Yeşil Alan

Geleneksel Osmanlı dünyası için “yeşil alan” kavramının ağırlıklı olarak açık bir sahayı ya da tasarlanmamış, doğal yeşil alanı tanımladığı anlaşılmaktadır. Çeşitli kaynaklardaki bilgiler, çok da sınırlanmamış meyve bahçeleri, dutluklar ve büyük ölçüde mezarlıklar benzeri, tasarlanmamış yeşil alanların kendine özgü bir kullanım pratiği içinde değerlendirildiğini göstermektedir. Açık alanların, kısmen de olsa, (veya görelî olarak) aynı işlevle kullanıldıklarının anlaşılmasına rağmen, bu tür kullanımlarından ötürü, bu mekanların günümüzdeki anlamı ile yeşil alan nitelenebilecek mekanlar/alanlar olduklarını öne sürmek olanaklı değildir. Bu bağlamda doğal olarak bir park kavramından ve bunun kullanımından söz etmek mümkün görünmemektedir.

Kaynaklarda İstanbul’da oluşturulan ilk bahçenin Tokat Bahçesi olduğunu yazmaktadır. Fatih Sultan Mehmet avlandığı sırada Tokat Kalesi’nin alındığı haberi gelmesi üzerine buraya Tokat bahçesi adını vermiştir. Daha sonra Evliya Çelebi’nin yazdıklarına göre, burada XVII. yüzyılda etrafı çitlerle çevrili avlanma sahaları, bir köşk, hamam, ve bahçeler bulunmaktadır (Aslanoğlu, 1974). Bu durumda, fetihten sonra, surun hemen dışında bile yerleşmenin düşük olduğu bir dönemde Beykoz gibi uzak bir alanda bahçe oluşturmanın gerekçesi büyük olasılıkla bu tür bahçelerin henüz salt dinlenme için kullanılmaması olmalıdır. Uzunca bir süre bütün geleneksel dünyada devam eden bir üst sınıf alışkanlığından, yeşil alanların avlanma amacıyla kullanımından dolayı bu yerin seçilmiş olması doğaldır. Bu mekanların içinde sebze-meyve yetiştiriliyor olması veya herhangi bir kapsamlı mimarî düzenlemeye gidilmemiş olması, klasik Osmanlı’da bahçelerin geleneksel İslam için öne sürülen sembolizmden uzak amaçlar doğrultusunda oluşturulduğunun göstergesidir. Ya da bahçenin av amaçlı kullanımından kaynaklanan başka bir sembolizmden söz edilmelidir. Av geleneksel tüm dünyada olduğu gibi, klasik Osmanlı’da da temsili kamusalığın bir dışa vurumudur. Avlanma hükümdarın gücünü sergileme yollarından biridir. Bu hükümdarın, örneğin, bir savaş simülasyonu olarak düzenlenen av yolu ile gücünü göstermesini sağlar.

XVII. yüzyıla kadar İstanbul’un etrafında oluşturulan bütün mesire alanlarının aslında padişah için düzenlenmiş av bahçeleri ile saray görevlilerin köşklerini içeren alanlar olduğu görülmektedir. Bu XVIII. yüzyıl öncesi mesire alanlarında halkın kullanımının kısıtlı ulaşım olması nedeniyle ne anlamda olduğu sorulması gereken bir sorudur. Örneğin, Evliya Çelebi’nin XVII. yüzyılda adını verdiği ve rağbet gördüğünü söylediği mesirelerin nasıl bir kullanım alışkanlığına hitap ettiği bilinmemektedir. Ancak XVIII. yüzyıl öncesinde kentli

kitlenin yaygın kullanımıyla karakterize olan bir mesire merkezli rekreasyon pratiği bulunduğunu gösteren bilgilerden yoksunuz. Bu konu ayrı bir araştırmayı gerektirmektedir.

Günümüzde nostaljik vurgularla anılan eski İstanbul'un yeşilliği birçok seyyahın notlarında yer almaktadır. XX. yüzyılın başlarında bile bu durumu anlatan yazılar bulunmaktadır. Örneğin, İstanbul'un değişen kentsel dokusu üzerine bir çalışma yapan Kos'un görüşleri, şehrin 1918'deki durumunu sergilemesi bakımından önemlidir. Ona göre bu dönemde, bir üçgeni andıran konumu nedeniyle iki taraftan denizle çevrelenen İstanbul'un, aslında doğal durumundan kaynaklanan bir nedenle, park ya da meydanlara da ihtiyacı yoktur. Kos'a göre en dar çıkmaz sokaklarda dahi hava, onların geniş sokaklı, büyük alanlı evlerinden (Budapeşte'deki evleri de hesaba katarak söylemektedir) çok daha temizdir, çok daha iyidir. Gezinti yapacak yeri ise bütün dünyayı kıskandıracak kadar çoktur. Dar gelirli vatandaş da en azından içinde bir ağaç ya da bir-iki kök gül bulunan ufak da olsa bahçeli evlerde oturmaktadır (Kos, 1995). Bu durumda kamusal yeşil alanları kullanma gereksinmesi kısıtlı olmalıdır.

Bunun yanında mesire kullanımını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Örneğin, İstanbul'daki ulaştırma düzeninin evrimi göz önüne getirilirse, aslında başlangıçta neden sadece üst kesimin mesire kullanımı için uzak yerleri tercih ettiği anlaşılabilir. Bir başka anlatımla, Kanuni çağında bile 400.000'e ulaştığı düşünülen bu kentte yaşayanların çok büyük bir çoğunluğu yürümek zorunda olduğu söylenebilir. Sadece tarihi yarımadanın bile yüzölçümü düşünülürse, halkın vaktini daha çok şehrin içinde harcadığı görülmektedir (Tanyeli, 1986). Bu nedenle kamusal alanlar daha çok şehrin içindeki büyük açık alanlardır. En önemli kentlerin bir ya da birkaç meydanı vardır. Türlü eğlenceler burada düzenlenmekte, atlı karıncalar, tahtirevanlar gibi çeşitli oyunlar burada yer almaktadır (Eldem, 1976). XVIII. yüzyıla kadar Avrupa yakasındaki Kağıthane kullanımının ulaşım nedeniyle yüksek yoğunlukta olmadığı söylenebilir. Saray ve halk daha çok kayıklarla ulaşılabilen Anadolu yakasındaki ya da boğaz kıyısındaki alanları tercih etmiş gibi gözükmektedir. Abdülaziz Bey , 1910'lu yıllarda kaleme aldığı eserinde, İstanbul'daki gezinti yerlerini mesire ve yarı mesire olarak ikiye ayırmaktadır. Ayrımın nedeni açıklanmamakla birlikte, tarihi yarımada içindeki gezinti yerlerinin bir kısmının kolay ulaşım nedeniyle yarı mesire olarak tanımlandığı düşünülebilir (Abdülaziz Bey, 2000).

XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başlarında artan ulaşım imkanları sayesinde birçok yeni mesire alanı oluşmuştur. Örneğin, bu mesire alanlarından Abdülaziz Beyin kitabında yer alanlar şunlardır: Adalar tarafında Çamlıklar (Büyükkada), Çam Limanı (Heybeliada); Kadıköy

tarafında Kuşdili Çayırı, Yoğurtçu Çayırı, Fener Bahçesi, Kalamış, Haydarpaşa Çayırı, Çiftehavuzlar; Kayışdağı'ndaki su kaynağı, Alemdağı'nda orman, Büyük Çamlıca tepesi, Küçük Çamlıca Tepesi, Libade, Şemsi Paşa Köşkü Yeri (Üsküdar), İbrahim Ağa çayırı (Üsküdar), Susuz Bağı (Üsküdar), Alay Köşkü yeri (Üsküdar), Duvardibi, Havuzbaşı (Beylerbeyi), Top Mahalli (Vaniköyü), Göksu ve Küçüksu Çayırıları, Kavacık, Hekimbaşı Çiftliği, Paşabahçesi, Sultaniye Çayırı, Çubuklu Çayırı, Mihrabat, Göztepe su kaynağı, Beykoz Çayırı, Karakulak Suyu Kaynağı, Yuşa Tepesi, Tokat Kasrı Çayırı, Anadolu Feneri; Fırıldak Bahçesi (Sarıyer), Hünkar, Çırçır, Fındık, Kestane ve Otuzbir suları mevkileri; Tarabya civarında Kalender, Tarabya Çayırı, Emirgan korusu, Boyacı Köyünde Fıstıklı; Baltalimanı Çayırı, Rumeli Hisarı'nda Şehitlik Tepesi, Köşk Yeri (Bebek), İhlamur ve Zincirli Kuyu, Kağıthane mesiresi ve Silahtar Ağa Çeşmesi, Aynalıkavak Köşkü yeri (Kasımpaşa), Okmeydanı, Fulya Bahçesi (Eyüp), Türbe Bahçesi, Bahariye Köşkü Yeri (Eyüp), Söğütlüçeşme (Bakırköy), Sakızağacı, Siyavuş Paşa Çiftliği, Veli Efendi Çayırı, Bayrampaşa Çayırı, Florya. Liste geçen yer isimlerinden hemen fark edilebileceği gibi kullanım alanlarının sınırları genellikle sahil boyunca artmıştır. Ulaştırmanın ağırlıklı olarak denizden yapılması, bu yer seçimini gerekçelendirmektedir.

Mesire alanlarının topografyanın el verdiği ölçüde, doğaya müdahale edilmeden kullanılmasının sebebi Osmanlı'nın geleneksel gündelik yaşamıyla ilgili olmalıdır. Osmanlı eğlence kavramının gezintiye değil, ağaçlar altında oturmaya dayandığını Lady Montagu'nun gözlemi açıklamaktadır. Montagu, Edirne ile ilgili betimlemesinde, kentin tamamının bahçelerle dolu olduğunu, nehir kenarlarında meyve ağaçları bulunduğunu kaydetmektedir. Montagu'ya göre, ağaçların altlarında eğlenen "kibarlar" için eğlence gezinti değil, çayırarda gölgelik yerlerde bir daire şeklinde toplanarak kilimlerin üzerine oturmak ve bir taraftan hizmetçilerin birinin saz çalmasını dinleyip kahve sefası yapmaktır. Böyle suların seslerini dinleyerek eğlenen pek çoklarını gördüğünü belirtmektedir (Montagu, tarihsiz). Osmanlı dünyasında modern rekreasyon, doğayı ve çevredekileri oturarak deneyimlemek yerine gezinerek yapıldığı zaman başlayacaktır.

2.2 Modernleşen Avrupa'da Kamusal ve Yeşil Alan

2.2.1 Rönesans ve Barok Bahçeler

"Batılı" bahçe düzenlemeleri, formel ve informel bahçeler olarak iki büyük başlık altında ele alınmaktadır. Zirvesini İtalya'da bulan Rönesans ve Fransa'da estetik doruğa ulaşan Barok bahçeler formel bahçe düzenlemesi örnekleridir, informel/pitoresk bahçeler ise İngiliz

Bahçesi ile özdeşleşmektedir. Bu farklı iki düzenlemenin, çok çeşitli toplumsal eğilimler sonucunda birbirini etkilediği anlaşılmaktadır. Toplumsal yapının zamana bağlı değişkenliği, bahçelerin kullanım biçimleri ve içinde buldukları toplumlar tarafından kendilerine yüklenen görev ve anlamlarda da zaman içinde değişikliklere yol açmıştır.

Biçim, anlatım (ifade) ve içerik bakımından bütünlük gösteren sözkonusu bahçe düzenlemelerinin, kendilerini oluşturan toplumsal yapının evrim süreci içerisinde ve belirli bir aşamasında ortaya çıktığı bir gerçektir. Bu nedenle, bahçe tasarımında ortaya çıkan farklılaşmaları, onları meydana getiren toplumun dünya görüşünden, yaşamı anlama ve ifade biçimlerinden soyutlamak olanaklı değildir. Yani bahçelerin belirli bir “sisteme” göre düzenlenmesinin, kapsamlı bir yapının parçası olduğu yadsınamaz. Bu bağlamda, rastlantısal olmayan, tam tersine belirli bir planlamayı gerekli kılan yapıyla formel bahçe düzenlemelerinin, Rönesans dönemde ortaya çıkması, dikkati çekmektedir.

Rönesans sanatçıları, perspektif yasalarını, evrensel uzayın parçalarının biçimsel olarak yorumlanabilmesinin anahtarı olarak görmektedir. Soyut geometriye yakın bir mutlaklık ve saflık yöntemini izleyerek, evrensel oranların yeniden yaratılabileceğine inanmaktadırlar. Kentsel kültürden yola çıkan Rönesans öğretisinin hedefi açıktır: Antik Çağın entelektüel ve sanatsal başarılarını kavramak ve bunları aşmak (Roth, 2000). Aynı zamanda, geçmişin yardımıyla günü arayış çabaları olarak tanımlanabilecek bu akım (Germaner, 1996), bütün alanlarda kendini göstermektedir.

Peyzaj mimarîsi, klasik uygarlığın bir yansıması olarak erken 15. Yüzyılda yeniden canlanmıştır. Rönesans sanatında hakim olan, rasyonel olarak kavranabilirliğe sahip, açık sayısal oranlara göre düzenlenmiş, insana haz veren yapıt anlayışı (Roth, 2000), orantılı tasarım ilkelerinin, bahçe düzenine de yansıdığı görülmektedir. Vitruvius’un tanımladığı doğrular ve dairelerden türetilen formlar, Platon’a göre “ebedî ve mutlak olarak güzeldir” tanımlarındaki ilkelerin etkileri, biçimlemede açıkça görülmektedir.

Erken Rönesans bahçeleri, çakıl yollarla sınırlanmış ve birkaç düz teras içinde düzenlenmiş çiçek yataklarının oluşturduğu otogonal ızgaralarından meydana gelmektedir (Roth, 2000). Bu dönemde, görselliği ile de ön plana çıkan bahçenin “tasarlanmasının” önem kazandığı, çağın ileri gelen mimarlarının ve sanatçılarının bahçe düzenlemeleriyle uğraştığı görülmektedir (Evyapan, 1974). Antik Çağ öğretilerinden yola çıkan anlayışla inşa edilen erken Rönesans bahçeleri, bilginlerin, sanatçıların tartıştıkları bir mekandır. Rönesans bahçelerindeki temel unsur, vücut ve kafa sağlığı ve çalıştırılması ile öğrenimin en uygun yapılacağı yer olarak görme anlayışıdır (Enge ve Schröer, 1992).

Doğal öğelerin düzenlenişlerinde İtalyanlar'ın ulaştığı ustalık, Fransa'daki bahçe mimarisine esin kaynağı olmuş ve formel düzenlemeli Fransız Barok bahçeleri ortaya çıkmıştır. Genel olarak Rönesans sanatı, kolay algılanabilen formlar üzerine vurgu yaparken, plastiklik ve mekansal derinliğin önem kazandığı Barok'ta vurgu heykelsi plastiklik üzerindedir. Üçgenler, S ve C kıvrımları, oval biçimler ortaya çıkmış, görsel algı sınırlarını aşan boyutsal sıçrama yaşanmıştır. Bir bakışta kavranamayacak kadar geniş ve karmaşık yapıtlarıyla, dönemin tipik özelliği, duyguları ve düş gücünü hedef alan yanılsamacılıktır (Roth, 2000). Bu bahçe düzenlemelerine de yansımıştır.

Barok bahçeler, tarhlarla düzenlenen çiçek bahçeleri biçiminde ortaya çıkmış, çiçek tarhları bir süre sonra yerini arabesk biçimlerde dikilip budanmış mazi dizilerine bırakmıştır. Bahçeler, görkemli havuzlar ve heykellerle bezenmiş (Evyapan, 1974), peyzajda, ilgi, havuzlarla, uzun gölcüklere, sulara ve fiskiyelere çekilmiştir (Roth, 2000)

Gördüğü, insanı büyüleyen, İtalyan bahçelerinde cennet imgelemine yakalayan ve bu güzelliği kendi mekanlarına taşımaya isteyen VIII. Charles'ın oldukça naif görünen bu arzusu*, Fransız bahçelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Antikite'den beri kozmik dünya ile bağlantı kurmanın bir yolu sayılan mimarlık XVII. yüzyıldan itibaren artık doğal dünya ile bağlantı kurmaya başlamış, bir süre sonra cennet imgelemi, yerini kral ve soylular için özel tasarlanmış farklı ve "dünyevi" bir cennet simgeselliğine terk etmiştir.

Fransa'da kralın yeryüzünün yetki sahibi en önemli kişisi olarak kabulü, siyasal planda mutlakiyetçi devlet biçiminde somutlaşmıştır. Bu durum, bahçelere de yansımış, Barok Fransız bahçeleri, tek elden yönetimin ve kralın mutlak hakimiyetin simgelemeye başlamış, tek elden yönetimin ve halk üzerinde kralın sorgusuz hakimiyetinin anlatımı barok açık mekan düzenlemesinde önemli bir rol yüklenmiştir. Barok düzenlemede, ağaçların ve diğer bitkilerin doğal durumlarıyla bırakılmayarak, çeşitli şekillerde budanarak "disipline" edilmesi, bu yaklaşımdaki önemli simgelerden biri olarak kabul edilebilir. Dönemin politik yapısı nedeniyle bu hakimiyet vurgusu, halk için olduğu kadar, Avrupa'nın diğer kralları için de geçerlidir. Osmanlı elçisi olarak Paris'e giden Yirmisekiz Mehmet Çelebi'ye bahçelerin gezdirilmesi ve onun bu durumdan etkilenerek yazdıklarının Osmanlı toplumunda uyandırdığı merak ve ilgi, aslında bu amaca ulaşıldığını düşündürmektedir.

Öte yandan, saray çevresi yaşantısını ve törenleri yaratan Barok, çağın soyluları için yeni bir yaşam biçimi belirlemiştir. Saray ve çevresi, yeryüzü nimetleri ve düşünürlerin sunduğu

* Charles VIII., bir mektubunda, bahçelere duyduğu hayranlığı "bu kentte ne denli güzel bahçeler gördüğüme inanamazsın...evrenin cenneti olmaları için yalnızca Adem ile Havva eksik" biçiminde kaydetmiştir (Evyapan, 1974, 1974).

ortamda büyülenmiş gibidir. Fransız aristokrasisi, yaşamda lüks, eğlence ve rahatlık aramayı amaç haline getirmiştir (Germaner, 1996). XVII. yüzyıl Fransız bahçelerinde, yaşamın yalınlığının kaybetmesi ile bahçe, artık seçkin ve varlıklı kişilerin görkemli giysilere bürünüp, konser-opera seyretmek ve eğlenmek için toplandıkları bir sahne haline gelmiştir. Bahçelerde, çevresinde düşsel bir dünya yaratmak isteyen aristokrasinin doğa sevgisi abartılmış, “incelik” ve “fantezi” dolu bir “dekorun” oluşumunu da beraberinde getirmiştir.

Fransız Barok bahçelerinin etkisi, XVIII. yüzyıl başında, İspanya’dan İngiltere’ye, İsveç ve hatta Rusya’ya dek, Avrupa’ya yayılmıştır (Evyapan, 1974). Bu dönemde sanatsal açıdan etkin rolde bulunan Fransa’nın doğa sanatı/bahçe düzenlemesi alanında da etkisini duyurmaması olanaksızdır (Germaner, 1996).

XVIII. yüzyıl başında, İngiltere’yi de etkisi altına alan formel bahçe düzenlemesi, çok geçmeden bir tepki oluşmasına neden olmuştur. Formel düzenlemenin doğal düzeni bozarak doğadan uzaklaşmaya neden olduğu görüşünün ön plana çıkmasıyla, XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren, parterler, su oyunları ve setler, gereksiz bezeme unsurları olarak değerlendirilmeye başlanmış ve bahçe düzeni içinden çıkarılması yoluna gidilmiş, öncelikle bahçe duvarının kaldırılarak bahçenin doğa içinde sınırlanması engellenmiştir (Evyapan, 1974). Bu tepkide, bir yarıyla, kendi kültür değerlerini ön plana çıkarma eğilimi görülmektedir ve arka planında, Fransa ile yarışma kaygısına paralel gelişen, ulusal gururun varlığı tartışılmaz bir gerçektir. Toplumsal niteliğin değişmesi, formel bahçe beğenisinin gerilemesinde önemli bir etken olarak görülmektedir.

XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren doğal/ informel/ pitoresk biçimde düzenlenmeye başlanan İngiliz bahçeleri, “doğa düz çizgiyi sevmez” kuralı uyarınca, nadir bitkiler, çiçekler ve bahçenin zenginliği arasında, yaya ya da atlı geziler için uçsuz bucaksız gibi görünüp sürekli eğriler çizen patikalar esası üzerine inşa edilmiştir (Evyapan, 1974). İngiliz bahçelerinde idealize edilen doğa fikri vardır*. Klasik park düzenlemeleri krallar için, İngiliz parkları aileler için yapılmıştır (Germaner, 1996).

İngiliz bahçelerinin ön plana çıktığı XVIII. yüzyılın sonuna doğru, Fransa’da da İngiliz parkları, Fransız bahçelerine yeğlenir olmuştur. Bu kez Fransız bahçe düzeni İngiliz informel bahçelerinin etkisinde kalmış, 1763’te yapılan Ermenonville parkı, İngiliz zevkine göre düzenlenmiştir (Germaner, 1996).

* Bahçe düzeninde dört koşul vardır. 1. doğal güzellikleri gösterip doğal hataları gizlemek. 2. sınırları saklayarak genişlik ve serbestlik hissini vermek. 3. her türlü sanatsal müdahaleyi gizleyerek, bahçe bütününe doğanın yapısı olduğu izlenimini vermek. 4. bahçenin doğal görünümünü bozan bütün unsurları gözden gizlemek (Evyapan, 1974, 1974).

2.2.2 Erken Avrupa Parklarının Oluşumu

Kültürel yaşamın elinde parasal gücü tutan halk kitleleri arasında yayılması, parkların ortaya çıkmasında önemli unsurlar olarak görülebilir. XVII. yüzyılın başlarından itibaren, rahipler ve klasik Avrupa hükümdarları, bahçelerinin, parklarının ve av alanlarının bir kısmını halka açmaya başlamıştır (Schröer ve Enge, 1992). Tuilleries, Luxembourg, Saint-James bu anlamda halka açılan mekanlardır. Fakat, uzmanlaşmış yönetici kadrolarıyla, özel donanımıyla, yönetmelikleriyle halk bahçesi olarak düzenlenmiş bahçeler ise XIX. yüzyılın sonunda doğar. 1800-1810 yılları arasında Roma'da Pincio halka açık bir gezinti alanı olarak düzenlenmiştir. 1830'lu yıllarda Berlin'de Tiergarten, Lenné tarafından düzenlenerek halkın hizmetine açılmıştır. Gerçek halk parkları ilk kez 1830'lu yılların sonunda, Londra'da ortaya çıkmıştır. İlk kez Victoria Parkı ve Battersea Parkı, içinde yer alan göller, adacıklar ve geniş çim alanlarıyla birlikte gezi ve spor için düzenlenmiştir. 1855'ten başlanarak bu düzenlemeler, III.Napolyon tarafından Boulogne ve Vincennes'de taklit edilmiştir (Debié, 1995).

1857'de Londra'da Central Park ve Viyana'da Ring için çalışmalar başlatılmıştır. Gustav Meyer, 1862'den itibaren Berlin'i büyük parklarla donatmaya girişmiştir. XX. yüzyılın başında Avrupa'nın tüm başkentlerinde ve çoğu şehirlerinde halk parkları yaygınlaşmıştır ve dünyanın bir çok yerinde halk parklarına rastlanmaya başlamıştır. Böylelikle yarım yüzyıl içinde halk parklarının bütün dünyada kabul görmeye başladığı görülmektedir (Debié, 1995).

3. MODERNLEŞME DÖNEMİ TÜRKİYESİ'NDE KAMUSALLIK VE YEŞİL ALAN

3.1 Osmanlı Dönemi (1730-1923)

3.1.1 Osmanlı Mesire Geleneğinde Bir Kırılma Noktası, Doğaya Müdahale Kavramının Doğuşu: Sadabat Düzenlemesi

Eldem, XVIII. yüzyılı Osmanlı dünyasında değişimin başladığı değil, aslında, değişimin farkına varıldığı dönem olarak tanımlar (Eldem, 1999). Osmanlı yönetimi değişimi fark ettiği andan itibaren Batı'yla olan ilişkisine yeni bir boyut getirmiştir. Değişimin fark edilmesi, Batı'nın sahip olduğu güçle ilişkilendirilen ve onun ifadesi olan her şeyin bu topraklarda da olması yönünde bir dizi isteği ortaya çıkarmıştır. Osmanlı bürokratinin Batı'ya baktığında gördüğü olgu ve pratikler, kendi dünyasına göre "yeni" ve farklı olanlardan çok, kendi dünyasındakilerin daha yetkin ve etkili "işlerlik" gösteren halidir. Dolayısıyla kendisine göre üstün olduğunu kabul ettiği Batı'dan bu üstünlüğünün göstergelerini ithal etmeye başlamıştır. Osmanlı'nın Batı karşısında askeri gücün yanı sıra, topluma karşı zayıfladığına inandığı idari gücünü onarmak için de bu yola başvurmuştur. Tanju'nun deyimi ile amaç, toplumsal paradigmayı değiştirmeden koruyabilmek, yapının yeniden üretimini sağlayabilmek için gereken ve diğerinde olan gücü elde etmenin yolu, o gücün gösterimi olan pratiklere, gücün görünümüne sahip olma şeklindedir (Tanju, 1998).

Askeri teknolojinin yanında mimarlık teknolojisini niçin ithal ettiği sorusu bu noktada anlamlı hale gelmektedir. Çünkü, gücün en iyi gösterim araçlarından biri mimarlıktır ve bu durumda mimarlık teknolojisinin de ithal edilenler arasında yer alması olağan görünmektedir. Tanju'nun belirttiği gibi, değişimin ve doğal olarak da gecikmenin fark edildiği erken dönemlerde, Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin Batı ve Osmanlı toplumlarını karşılaştırırken kullandığı "dünya müminlerin zindanı, kafirlerin cenneti" metaforunun mekana gönderme yapması, mekanın Osmanlı ideolojik pratikleri arasındaki yerini göstermesi açısından önemlidir (Tanju, 1998). Bu nedenle, matbaa ve daha bir çok şeyin yanında mimarlığın da Patrona Halil isyanının hedefi olmasının nedeni, hiç kuşkusuz, mekanın devletin simgelerinden biri olmasıdır.

XVIII. yüzyıl başlarına kadar kentteki yapı sayısını arttırmaktan daha öte kente bir müdahalenin yaşanmadığı ve Osmanlı bürokratinin de böyle bir çaba içinde olmadığı görülür. Bu sistemde kentsel yapıya gerçekte müdahale edilmez ya da onu değiştirme kaygısı

duyulmaz. Kentsel yapı bir anlamda sürekli olarak kendini yeniden üretir ama kapsamlı bir metamorfoza uğramaz. Böyle bir düzen içinde bürokratik üst sınıf üyelerinin işlevi değişime yol açacak girişimlere kalkışmak değil, mevcut kentsel yapı üzerinde niteliksel olmaktan çok, niceliksel geliştirme eylemleri yapmaktır (Tanyeli, 1987; 1992).

Kente bütüncül bir müdahalenin olmadığı Osmanlı geleneksel dünyasında Kağıthane düzenlemeleriyle bir kırılma noktası yaşanır. Arel'in de belirttiği gibi, Kağıthane düzenlemesi, birçok düzeyde kavranması gereken genel bir tavır değişikliğinin somutlayan bir olaydır (Arel, 1975).

XVIII. yüzyılın ilk yarısında İstanbul'un en önemli kentsel gelişmelerinden biri, Kağıthane'de oluşturulan ve üst sınıflara yönelik olan, Tanyeli'nin deyimi ile "sahte banliyöleşme" hareketidir. Ancak Türk üst sınıfının yararlandığı yazlık evler için alternatif kentsel alanlar oluşturmanın hiçbir Batılı kaynağı yoktur. Aksine, bu durum Konya ve Kayseri gibi Anadolu şehirlerinde yüzyıllardır bilinen bir uygulamadır. Ne var ki sahte banliyöleşme alanlarının kültürel açıdan yerel olmasına karşın, planlama süreci Batılı kavramların bir parça da olsa etkili olduğunun göstergesidir. Sadabat olarak adlandırılan Kağıthane vadisinin gelişimi bu fikri doğrulayan en önemli örnektir. Kağıthane planlamasının önemi ne tamamen geleneksel Osmanlı, ne de tamamen Batılı bir teknik operasyon olmasından kaynaklanır (Tanyeli, 1987).

Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin seyahati sırasında "... bir ahur için bu kadar tekellüfe ne hacet var idi" sorusuna aldığı "...kasden öyle yapılmıştır. Françe padişahının ahuru, Çasar'ın sarayından mükelleftir demek için bu tekellüfe himmet olunmuştur" cevabının gücünü simgelemek için araçlar arayan Osmanlı eliti için ne anlama geldiği açıktır. Hatta Raşit Efendi zamanında ve İbrahim paşa'nın buyrultusu üzerine Fransa'nın 'vesaiti umran ve maarifine daha layikiyle kesbi ittila ederek kabili tatbik olanların tasviri' amacını taşıyan bir takrirhame yayınlanmıştır (aktaran Arel, 1975). Gözlemlerinin ve aldığı cevapların Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin zihninde yarattığı tablo bellidir. Arel, Fransız mimarisinin Yirmisekiz Mehmet Çelebi'yi en çok etkilemiş olan özelliklerini şöyle sıralamaktadır: birincisi; mutlakiyetçi düzeni abartmaya yönelik bir imar programında, sarayın törensel yaşamına dekor olacak bir "protokol" mimarisine yer verilmiş olmasıdır (Arel, 1975).

İkincisi, doğanın, somut ve pratik yararlarından uzaklaştırılarak mimarinin hizmetine sokulmasıdır. Yirmisekiz Mehmet Çelebi, Fransız bahçelerini anlatırken sık sık "tasvir olunmaz" sözünü kullanır. Bu tanımın, bir övgü niteliği taşımasının yanı sıra büyük olasılıkla başka bir anlamı daha olmalıdır. Genellikle topografyanın izin verdiği olanaklardan yararlanarak yapılan ve işlevsel olarak kullanılan Osmanlı bahçelerinin aksine, Fransız

bahçelerinde doğaya müdahale edilmiş, topografya değiştirilmiş ve sebze-meyve yetiştirmek gibi somut işe yararlık beklentilerinden uzaklaşmıştır. Bahçe sistematik olarak düzenlenmiştir. Su, o zamana kadar Osmanlı'da yaygın olarak kullanıldığı biçiminin aksine, akış gücünden yararlanılarak değil, çeşitli mekanik araçlarla bahçeye dahil edilmiştir. Dolayısıyla, Fransız bahçeleri, Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin gözünde öncelikle teknolojik içerikleriyle önemli gözükmüş olmalıdır.

Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin yukarıdaki gözleminde dile getirdiği gibi, doğaya müdahale edebilmenin siyasal gücü simgeleyen araçlardan biri olduğunu kavrayan Osmanlı, doğal olarak mesirenin anlamını değiştirirken fiziksel biçimini de değiştirmiştir. Düzenleme çalışmaları hassa başmimarı Mehmed Ağa ve mühendislerin yürütücülüğünde ve derenin ıslahı çalışmalarıyla başlamıştır. Tasarımda dere, yerleşmenin belirleyici ögesi olarak kullanılmış, eski yatağından alınarak iki tarafı mermer rıhtımlı bir kanal gibi düzenlenmiştir. Dönemin ünlü ozanı Nedim'in "Cedvel-i Sîm" (Gümüş Kanal) olarak adlandırdığı kanalın suları, iki set üzerinden kaskadlar halinde akıtılarak 1100 m.lik düz bölümünün bitiminde bir havuzda toplanmıştır. Sadrazam Damat İbrahim Paşa tarafından Padişah için inşa ettirilen ve Sadabad olarak anılan Kasr-ı Hümayun da tam bu noktaya yerleştirilmiştir. Has Bahçe, kasrın önünde ve Cedvel-i Sîm boyunca uzanmaktadır. Düzenlemede Kağıthane deresine verilen rol, bahçelerin büyüklüğü ve yapı/bahçe ilişkisinin belirlenmiş geometrisi, Cedvel-i Sîm'in kaskadlar, su köşkleri, çeşmeler gibi yan yapılarla birlikte mimarî mizansene sokulması, padişah ve erkan konutlarının bir araya getirilmesi, Fransız tasarımlarının saray düzenlemelerini çağrıştırmaktadır (Batur, 1985).

Oysa Cedvel-i Sîm aksiyal bir vista getirirse de Fransız bahçelerinin ana koşulu olan simetrik düzenleme içinde değildir. Dahası inşa edilmiş bir havuz değil, derenin düzeltilmiş bir parçasıdır. Çağlayanlar ve doğal çizgisini koruyan havuzdan sonra suyun kendi akışına bırakılması, doğaya çok ölçülü bir müdahaleyi biçimlendirmektedir (Batur, 1985).

Öte yandan, Kuban'da bu dönemde Fransız sarayının bazı eğilimlerine yönelen ilginin bir yer değiştirme ile İran'dan alınan imgelerle ifade edildiği görüşündedir (Kuban, 1954). Arel'in de belirttiği gibi, Bu açıdan Sadabad'da su ögesinin kullanılmasında kaba bir aktarma değil, kendine yeni imgelemler arayan bir geleneğin özgün düzenlemesi ve devamı biçiminde görülmelidir (Arel, 1975).

Kağıthane düzenlemesinin kullanıma açılmasından sonra bir Avrupa gazetesinde yapılan yorum, biraz abartılı olmakla beraber, mesire alanlarının kullanım biçimindeki değişikliği yansıtmaktadır. Mercure de France'de şöyle yazmaktadır: "Türkler, bu eğlence yeri

dolayısıyla huy ve zihniyet değiştirmişe benzerler. Bildiđiniz gibi Bayım, onlar hiçbir zaman gezintiye düşkün olmamişken, gezinti düşkünü kesilivermişlerdir. Öyle günler oluyor ki, oraları Cour-la Reine veya Champs-Eylsées kadar kalabalıklaşıyor. Yerli olsun yabancı olsun her yaştan ve her cinsiyetten kişiler oraya tam güvenle gidebiliyorlar” (Arel, 1975). Bu kullanım biçimindeki değişikliğin nedeni devletin Kağıthane’de yaptığı mesire alanının oturularak değil dolaşılarak kullanılabilmesidir. Sonradan bu durum değişse de başlangıçta buraya gelenlerin amacının piknikten çok “gösteriyi” seyretmek olduğu söylenebilir. Genellikle mesire alanlarını oturarak kullanmayı tercih eden Osmanlı için Sadabat’ın bu açıdan yeni bir kullanım pratiği ürettiği görölmektedir.

3.1.2 İlk Osmanlı Parkları

Bilindiği gibi, XVII. yüzyılın sonlarından başlayarak Osmanlı yönetici gruplarında, gelecekte “Batılılaşma” olarak adlandırılacak bir dizi değişimi üretmeye yönelik bir istek ve yönelim ortaya çıkmıştır. Bu değişim, Osmanlı eliti tarafından başlatılmış ve güdülenmiş olsa da etki ve yayılımının giderek bu kesimle sınırlı kalmadığı öne sürülebilir. Kuşkusuz modernleşmenin tek ayağı yoktur ve Göçek’in terminolojisi ile Osmanlı bürokratik burjuvası da yerli ticarî burjuva da ve nihayet burjuva olarak nitelenemeyen Gayrimüslim ve Müslüman halk (teba) da modernleşmenin ayaklarını oluşturmaktadır. Geleneksel Osmanlı sisteminde, toplumsal yapının bütününün, kabaca, “yönetenler” ve geriye kalanları kapsayan “yönetilenler” (teba) olarak ikiye ayrıldığı söylenebilir. XIX. yüzyılda Osmanlı devlet teşkilatının modernleşmeye başlaması ile bu basit ikili kurgu çözümlenerek farklı sınıf bilinçlerini ortaya çıkarmıştır. Yönetenler olarak adlandırılan topluluğunun kendi içinde kademelere (ordu ve adliye sınıflarının yanısıra ortaya çıkan mülkiye sınıfı^{*}: sivil bürokrasi) ayrılmasına yol açmıştır. Buna benzer bir ayrışma yönetilenler arasında da yaşanmıştır. Farklı toplumsal zeminlere oturan bu farklı modernleşmeler ise beraberinde birbirinden farklı istek ve davranış biçimlerini getirmektedir. Çünkü amaçlananlar ve beklentiler her kesim için farklıdır. Osmanlı bürokratik burjuvası, devletin devamını sağlamayı amaçlamakta, diğer yandan aşınan ya da kaybolan ekonomik ve politik iktidarını geri istemektedir. Ticarî burjuva, gelişen pazardan ve ekonomik güçten pay almaya çalışmaktadır. Heterojen bir yapı sergileyen diğer bütün toplumsal gruplar ise modernleşmenin kendi paylarına düşen olanaklarından yararlanmayı amaçlamaktadır. Her kesimin kendi modernitesini diğerleriyle eşzamanlı fakat

* Tanzimat’tan önce ordu ve adliye olarak iki ana kuruma dayanan devlet yönetiminde, Tanzimat’la birlikte “mülki” yönetim adı altında ordu ve adliyeden bağımsız üçüncü bir ana kurum daha oluşturulmuştur. Mülki yönetimde çalışan memurlarda önemli bir artış olmasıyla, devlet yönetiminde sivil bürokrasi büyük bir ağırlık kazanmıştır (Dosdoğru ve Oral, 2000).

farklı yaşaması, sistemdeki her türlü değişimin, toplumun farklı kesimlerce, kendi beklentileri doğrultusunda, farklı anlamlandırılmasını beraberinde getirmektedir. Bu durum, doğal olarak farklı kesimlerden farklı tepkiler gelmesine yol açmaktadır (Göçek, 1999).

Modernleşme ile birlikte yeni bir toplumsal yapılanmanın ortaya çıkmasının ve gündelik toplumsal pratiklerde ifadesini bulan bu farklılıkların mekanların sahiplenilmesine, mekan üretim süreçlerine ve kullanımlarına yansması kaçınılmazdır. Yeni ortaya çıkan bu sosyal gruplar (bürokrasi, burjuva) kente müdahale etmeye başlamıştır*. Değişik sosyal grupların kenti bir diğerinden farklı anlamlandırdığı ve kente başka açılardan bakarak farklı algıladıkları bir gerçektir. Yani; kentsel mekanın oluşumu aslında çeşitli toplulukların farklı biçimlerde geçirdikleri kültürel dönüşümden bağımsız değildir. Bu durum, bir gerilim oluşturmakta; bugünden geriye bakıldığında, değişim sürecindeki Osmanlı kentini anlamının önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Çalışma sürecine, kentin fiziksel yapısındaki değişimin okunmasında, çatışmaların tanımlandığı böyle bir yol izlenmiştir.

Yukarıda sözü geçen üçlü ayırım, modernleşen Osmanlı kenti için, özellikle de İstanbul için, hayati önem taşımaktadır. Geleneksel kentin tek hakimi olan bürokrasi modernleşme ile birlikte iktidarını diğer gruplarla paylaşmak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda kent bir iktidar savaşının sahnesi haline gelmeye başlamıştır. Bundan böyle kentle ilgili düzenlemelerde dayatmacı, keyfi kararlar ile uzlaşmacı** müdahalelerin çok uzun sürecek mücadelesi gözlemlenecektir.

Bu noktadan başlayarak, Osmanlı modernleşmesi bağlamında, kentsel düzenlemeler içindeki yeşil alanları, bunların oluşturulmasını ve kullanılmasını toplumun üç kesimi için ayrı ayrı ele almak gereği ortaya çıkmaktadır. Yani yeşil alanı ve onu var eden değişimi Osmanlı bürokratik elitinin, ticari burjuvazinin ve onların dışındaki kentli grupların nasıl anlamlandırdığı ve kullandığı araştırılmalıdır.

Geleneksel Osmanlı yapısını oluşturan çeşitli kesimler, uzun zaman, değişmeyi bozulma ile eşdeğer saymıştır. Osmanlı bürokrati ise kendine bu bozulmayı durdurma ve toplumu "bir zamanların" yetkinlik düzeyine yeniden döndürme misyonunu yüklemiştir. Değişim, bu yetkinlik düzeyine geri dönmeye hizmet ettiği oranda bürokrasi tarafından onaylanmıştır. Onaylanmadığı durumda ise değişim ideolojik planda, toplumu yozlaştıran bir araç olarak görülmüş ve mahkum edilmiştir. Değişme ya da modernleşme olarak adlandırabileceğimiz bu

* Öte yandan, alışageldiği yaşam biçimini değiştirmek istemeyen halk gruplarının kentsel dokuyu "keyfi" düzenleme çabaları, bir yanıla düzenlemeye karşı mukavemet olarak değerlendirilebilir de diğer yanıla kente müdahale kavramını karşılamaktadır.

** Altıncı daire bu duruma örnek olarak verilebilir.

tutum Lale Devri ile birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Lale Devriyle birlikte amaçlanan mükemmellik düzeyine dönmek için Batı'dan teknolojik ve kültürel transferler başlamıştır. Bunu 1838 yılında imzalanan ticaret antlaşması ve 1839'da kabul edilen Tanzimat Fermanı izlemiştir. Bürokratik burjuvazi için hedef, içte devleti yeniden kontrol edebilir hale gelmek ve dışarıya bunu göstermektir. Ancak, Osmanlı Devleti'nin Batı'yla mücadele edebilmek için yine Batı'dan transfer ettiği bürokratik kurumlar devlet dışı denetleme mekanizmalarından yoksun olarak varlık kazanmıştır. Devlet siyasal teknolojiyi ithal edebilmiştir, ama onun toplumsal altyapısını görmezden gelmek zorunda kalmıştır. Sonuçta bürokratik burjuvazinin attığı her adım, siyasal teknolojiyi denetleyen kurumların gücünün bir simgesine dönüşmüştür. Tanzimat Fermanı'nı izleyen her yenilik otoriteyi güçlendirmeye yönelik bir adımdır (Çelik, 1998; Yerasimos, 1992; Tekeli, 1992). Yerasimos, bu adımlardan birinin, kent mekanını düzenleme konusunda atıldığına dikkati çekmektedir (Yerasimos, 1992). Bu doğrultuda ele alındığında iktidarın, en güçlü olduğu döneminde bile denetleyemediği (ya da denetlemediği) kent mekanını, zayıfladığını kabul ettiği bir zamanda denetlemek istediği ortaya çıkmaktadır. Kent mekanını denetlemek bürokratik iktidarın en güçlü dışavurumlarından biri olmaya başlamıştır.

Kentin modernleştirilmesinde kuşkusuz sağlık gerekçeleri ön plandadır. Fakat, XIX. yüzyıldan başlayarak Osmanlı bürokratinin kenti planlama çabalarının, salt kentin artan sorunlarına çözüm getirmek çabasından kaynaklandığı öne sürülemez. Osmanlı yönetimi bu tarihten itibaren devleti yeni örgütsel araçlarla yeniden merkezileştirme eğilimi içerisine girmiştir. Devlet, ülkenin her yerinde temsil edilir olmak, böylelikle de ülkenin ve dolayısı ile kentin her noktasını tasarlanabilir, ulaşılabilir, haber alınabilir ve beraberinde denetlenebilir kılmak istemektedir. Böylelikle bürokrasi "kentin sorunlarının çözümünü" kendi kamusal sorumluluğu olarak görmeye başlamıştır. Kuşkusuz kent planlamasını bir kamusal zorunluluğa dönüştüren gerçek gereksinimlerden de söz edilebilir. İstanbul'un XIX. yüzyıl ortalarına kadar bir yayalar kenti olduğu, daha sonra vapur hatlarının, tünelin, raylı sistemlerin (tramvay ve banliyö seferleri) devreye girmesiyle toplu ulaşımın geliştiği izlenmektedir. Tekeli'ye göre kent içi ulaşımın yapısındaki bu büyük dönüşüm, bir yandan kentin yollarının genişletilmesini veya yenilenmesini gerektirirken, öte yandan kentin değişik kesimleri arasındaki ulaşılabilirlik ilişkilerini değiştirerek kentin yeni biçimini belirlemiştir (Tekeli, 1992).

Diğer bir yönden, Osmanlı yönetiminin kent konusundaki en büyük sorunlarından birini Avrupa'nın gözündeki Osmanlı imajı oluşturmaktadır. Yönetimin imaj probleminin de kent mekanının değişiminde önemli rol oynadığı söylenebilir. Osmanlı yönetimi, her seferinde

kendisinin de Düvel-i Muazzama'nın bir üyesi olduğuna ilişkin iddiasını yinelemektedir ve bu iddiayı kanıtlamak için birçok yola başvurmuştur (Deringil, 2002). Örneğin, Fransız plancı Bouvard'ın İstanbul'a çağrılmasından önce II. Abdülhamit'in Salih Münir Paşa'ya (Paris elçisi) Avrupalı bir seyyahın İstanbul'a ilişkin uzun bir makalesinin tercümesini göstererek "...bu kağıdı görüyor musun, işte bu beni dünden beri rahatsız ediyor... ya kabahatleri yüklenip susmalı ve herkesin tarizine baş eğmeli veyahut payitahtımızı layığı üzere temizlemeli, süslemeli ve mamur bir hale koymalıyız. Bu işi ancak sen kusursuz görebilirsin. Çünkü çok vakitten beri Avrupa'da yaşıyorsun, Avrupa'nın pek çok taraflarını dolaştın, süslü şehirleri ziyaret ettin, süslü şeylerden ve mühendislikten anlarsın. Sana geniş salahiyet ve nüfuz vereyim, git Fransa'da bu işlerden anlayışlı ve cidden ehliyetli adamları toplayıp buraya getir" dediği bilinmektedir (Çelik, 1998).

Bu olay, sergileyen özne (Osmanlı yönetimi/ devletin gücü) ile sergilenmek istenen nesne (kent, başkent, İstanbul) arasındaki doğrudan bir ilişkinin kurulmaya çalışıldığını göstermektedir. Kentin anlamı değişmeye başlamıştır. Artık devletin, bir "prestij mücadelesi alanı" haline gelen kent mekanında Osmanlıyı küçük düşürmeme çabası ortaya çıkmaktadır. Kent içinde yeşil alanların oluşturulması ve park yapımları sorunu bu bağlamda, olayın estetik boyutuyla, "iktidarın kendini sunma biçimiyle" bağlantılı olarak da algılanabilir.

İstanbul üzerinde somutlaşan bu iktidar talebi, varlığını II. Meşrutiyet döneminde de korumuştur. Meşrutiyet yönetiminin yenilediği belediye örgütü "Batılılaşma projesi kapsamında" bürokrasinin o zamana kadar oluşturmuş olduğu en somut kent denetleme mekanizmasıdır*. Oysa, geleneksel Osmanlı kentinde en küçük yönetim birimi mahalledir ve idaresi cemaatlere bırakılmıştır. Mahalle sakinleri geleneksel toplanma yerleri camiler veya kahvehanelerde buluşup küçük bir kamuoyu oluşturarak kadıyı temsil eden imamın önderliğinde sokak temizliği, güvenlik gibi yerel hizmetleri örgütlemektedir. Gayrimüslim cemaatte de durum değişmemektedir. Geleneksel sistemde cemaatlere bırakılmış olan bu kamusal işler artık belediye tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Sistem artık kentin her noktasını denetleyebilir durumdadır.

Devletin bu denetimi yalnız mekanı değil, kendi vatandaşlarının mekandaki davranışları üzerinde de uygulamak istediği görülmektedir. Örneğin, geleneksel mesire alanlarında cemaatin ahlakî normlarıyla işleyen ve denetlenen kurallar artık modernleşen toplumda devlet tarafından uygulanmaya başlamıştır. Bu nedenle belediye, 1909 tarihinde halkın parkları kullanım biçimini ve parklarda uyulacak kuralları anlatan bir yasa bile çıkartmıştır (Ergin,

* Lewis, ironik bir biçimde, II. Meşrutiyet'in devlete anayasayı getirememekle birlikte, İstanbul'a kanalizasyon sistemini getirdiğini belirtmektedir (Çelik, 1998).

1938). Bu, yukarıda açıklanan Osmanlı bürokratinin Avrupa'ya kendini sunma biçiminin yanında devletin varlığını her yerde hissettirmek istemesiyle de ilgilidir.

Bu denetlemenin ve dolayısıyla da devletin varlığının ve imajının bu mekanlar üzerine yapışık olmasının belirtilerinden bir tanesi de halkın kullanımına sunulan alanların isimleri üzerinden okunabilir. II. Meşrutiyet'e kadar bulunduğu mevkiinin isimleriyle anılan bir çok alan, park ve benzeri yerler artık "millet", "hürriyet" gibi ön adlarla ya da eski isimlerinden tamamen koparak sadece bu sayılanlarla anılmaya başlanmıştır (Erkmen, 2002).

Çeliğin ifadeleri ile, kamuya açık park kavramı Osmanlı başkentine 1860'larda girmiştir. 1864'te Taksim-Pangaltı yolu inşa halindeyken Taksim'deki Hıristiyan mezarlıklarının Şişli'ye taşınmasıyla boşalan alana bir bahçe yapılması düşünülmüştür. Osmanlı başkentinde türünün ilk örneği olan Taksim Bahçesi'nin tamamlanması beş yıl sürmüştür. Pera sakinlerinin bu çok reklamı yapılan "tenezzüh sahasının" bitirilmesi için Altıncı Daire İdaresi'ne yaptıkları baskı sonucu park 1869'da tamamlanmıştır. Kusursuz bir dikdörtgen olan park, simetrik bir yapıdadır ve merkezinde formel "beaux-arts" prensiplerine uygun düzenlemeler, kenarlarına doğru ise daha gevşek ve pitoresk motiflerle beslenmiştir. Taksim Bahçesi tamamlandıktan sonra Pera halkının en gözde gezinti yeri haline gelmiştir. De Amicis'in gözlemine göre Pazar öğleden sonraları, park insanlar ve arabalarla dolmaktadır. Pera'nın renkli dünyası, bira bahçeleri, kafeler ve eğlence yerlerine taşmaktadır. Yaz mevsiminde parkta her öğleden sonra müzik çalınmakta, İstanbul'a turneye gelen Fransız ve İtalyan toplulukları operetler oynamaktadır. Polisin parktaki bu atmosferi gayet ahlak dışı bulduğu, Müslüman kadınların parkta araba içinde veya yaya olarak dolaşmalarını yasaklamasından anlaşılmaktadır. Böylece polisin, kentteki Avrupalılar ile yerlilerin yaşam tarzları arasındaki farkları vurguladığı görülmektedir. Altıncı Daire İdaresinin Tepebaşı'nda oluşturduğu bir diğer bahçe olan Tepebaşı Parkı da yine Pera halkına hizmet etmektedir (Çelik, 1998).

Doğayı dönüştürülebilir bir "nesne" olarak görebilmek, modern ya da bir başka deyimle gelenekselle bağlarını bir biçimde kopartabilmiş insana ait bir özelliktir. Osmanlı'da modern parkların Batı'dakinden biraz farklı olmakla birlikte, yine gerçek bazı toplumsal ihtiyaçlardan doğduğu kesindir. Yeşil alan burada da modernleşmekte olan bir toplumun kamusal alandaki görünürlük kazanma problemine verdiği yanıtlardan biridir. Batı'da da parkın bir görünürlük kazandırma işlevi olduğu bilinmektedir. Ama gecikmiş modernite yaşayan her toplum gibi Osmanlı'nın verdiği ilk yanıtlar da naif olmuştur.

Dönemin metinlerinde, sistemin denetiminden uzakta bulunan bu kamusallaşma mekanlarının zamanın aydını tarafından çok da olumlu karşılanmadığı görülmektedir. Zamanın önde gelen yazarlarının hemen hepsi, romanlarının kahramanı olan erkeği, kadın ile ancak bu tür mekanlarda karşılaştırabilmektedir. Öte yandan mesireye ve parka giden ve geleneksel toplumsal denetimin dışında kalıp serbestçe hareket eden kadınları ve bu tür kadınlarla kurulan ilişki türünü onaylamamaktadırlar. Farklı bir okumayla, rekreasyon amacıyla değil, “kendini sergilemek”, kamusal görünürlük kazanmak amacıyla değerlendirildiği gerekçesiyle, örtük bir biçimde, bu tür durumlara olanak sağlayan mekan da onaylamadıkları görülmektedir. Örneğin, Rezaizade Mahmut Ekrem, “Araba Sevdası” romanının kahramanı, “yanlış Batılılaşmış” Bihruz Bey karakterini (Mardin, 2001), İstanbul’un bu tür mekanlarında dolaştırarak denetimden uzakta her tür entelektüel ve davranışsal yanlışlığı yapmasını sağlayarak onu komik durumlara düşürmektedir (Rezaizade, 2000). Namık Kemal ise muhafazakar bir tutumla daha baştan bu tür bir toplumsallaşma türünü ve mekanını reddederek “İntibah” adlı romanında, kahramanını Rezaizade Mahmut Ekrem’e oranla daha sert eleştirmektedir. Ama parkların gözden kaçırılmaması gereken özelliği sunduğu iletişim olanağıdır. Kadınlara erkeğin bir aradalığı ve belirli kodlarla iletişim kurmaya çalışmaları sadece ilk bakıştaki içerdiği cinsel içeriğinin yanında bireyin kamusallaşma isteğinin de olağan sonucudur.

Park ve mesire, aynı zamanda geleneksel başka normları da yıkmakta, yeni lüksler tanımlamakta ve ancak bazı yeni lüksler sayesinde varlık kazanmaktadır. Bu bağlamda özel araba sahipliği bir anahtar kavram haline gelmektedir (Tanyeli, 1986).

Parkı kullanan kesimin arabayı geleneksel alışkanlıklarıyla, somut gereksinimlerden, örneğin ulaştırma kolaylığından çok statü göstergesi olarak kullanmaktadır. Bihruz Bey’in parkı rekreasyon amaçlı kullandığı kadar parkın etrafını arabası ile dolaşmak suretiyle de kullanması olağandır. Çünkü atlı araba ithal edildiği ilk andan itibaren Batılı yaşam standartlarının ve dolayısıyla da çağdaşlaşmanın bir göstergesi olmuştur. Bihruz Bey’in gündelik yaşamda kullandığı bir çok eşya da araba gibi simgesel anlamlar taşımaktadır. Bu, Lale Devri’nden başlayarak Batılılaşmaya çalışan üst sınıfların tutumlarının topluma yansımalarıdır.

Dikkat edildiğinde dönemin romanlarında işlenen Batılılaşma sorununun yanlış Batılılaşmış züppe tipler üzerinden ele alındığı görülmektedir. Bu züppelerin kılık kıyafetleri, davranışları, alafrağa özentisi konuşma biçimleri alaycı bir üslupla ele alınmıştır. Diğer yandan, burada gözden kaçan en önemli şeyin alay edilen bu kesimin Osmanlı modernleşmesinin itici

kesimlerinden birisi olduğu gerçeğidir. Onlar sayesinde sosyal sınıfın belirleyicisi olan kıyafet kodları çözülmeye başlamış, batılı anlamda gündelik alışkanlıklar Osmanlı toplumunun içine sızmıştır (Mardin, 1983).

Osmanlı aydınının acımasızca eleştirdiği aslında, üstü kapalı olarak, Bihruz Bey karakterinin lüks alışkanlığıdır. Değişimin, kendisi olarak kabul görmemesi ve değişik argümanlarla reddedilmesi Osmanlı bürokratinin olduğu kadar Osmanlı Tanzimat aydınının da sorunu olmuştur. Uzun süre tek Osmanlı aydın tipi olan Osmanlı bürokrat aydını, bu dönemde, yerini yavaş yavaş devletten bağımsız Osmanlı entelektüeline bırakmıştır. Pozisyon itibariyle her ne kadar devletin karşısında bir konumda yer alıyorsa da, köken itibariyle bu yeni tip aydının toplumsal konularda yeni koptuğu bürokrat sınıfının gözünden bakması kaçınılmazdır. Yazının girişinde de söz edildiği gibi geleneksel değerlerden kopuşu yozlaşma olarak değerlendiren bürokrasinin lüks kavramına da niye karşı çıktığı ortadadır*. Kentte ortaya çıkan sınıfların toplum içinde kendi yerlerini bilmelerine verilen önem hala bürokrasinin en önemli sorunlarından. Mardin'e göre lüksü önleyici yasalar, her zaman ve her yerde, bir sınıfın bir başka sınıfa özgü statü sembollerini temellük etmesini engelleme işlevini de üstlenmiştir (Mardin, 1983). Ama, Habermas'ın XVII. yüzyıl Avrupa burjuvazisi için söylediği "başlangıçta burjuvazinin tutum ilkesinden çok israfa önem vermesi" durumu Bihruz Bey'i aslında Batı'ya ve modernliğe daha da yaklaştırmaktadır.

Bihruz Bey'in bir XIX. yüzyıl Batılı entelektüeli sayılmayacağı açıktır ama aynı dönemde modernleşmeye/Batılılaşmaya başlayan Türk insanının da örneklerinden sayılmaması için bir neden yoktur. Yanlış Batılılaşmış sayılan bu tipin karşısına Osmanlı aydınının koyabildiği Ahmet Mithat Efendi'nin Rakım Efendi'si ise gerçek bir kişi olmaktan çok "hayali bir kahraman"a benzemektedir. Bihruz Bey bu haliyle Rakım Efendi'ye göre daha gerçek ve daha moderndir. Bunun nedeni, bir yanıyla batılı hayatın her türlü "onaylanmayan" nimetinden yararlanırken, diğer yanıyla geleneksel yaşamını sonuna kadar sürdüren ve aslında bütünüyle çelişki olan bu durumun, romanda Rakım Efendi açısından kendi içinde bir çelişki barındırmıyor gibi hatta erdemlilik örneği biçiminde sunulmasıdır. Modern insan Berman'ın değimiyle içinde çelişkiyi barındıran insandır (Berman, 1994). Ahmet Mithat Efendi ve dönemi aydınlarının hala içselleştiremedikleri budur. Onlar hala premodern alışkanlıkları ile iç tutarlılığı olan dünyalarından dünyayı eleştirmektedirler.

* İlginç bir biçimde uzun dönem cumhuriyet tarihçilerince de savunulmuş olan ve örneğin haremdeki kadınların israfını eleştiren devlet adamların tepki duyduğu şey aslında, mesela kadınların kıyafetleri konusunda, toplumda uzun süre geçerli olmuş olan kıyafet kodlarının ayrılmaya başlamasıdır (Mardin, 1983).

Kente doğrudan müdahale eğilimindeki söz konusu kesimler dışında kalan ve gelenekselle ilişkisi daha sıkı olan Müslüman kentli grupların ise parkları farklı biçimlerde ve düzeylerde içselleştirdikleri kesindir. Sözgelimi Pera ve Tepebaşı Parkları veya Müslüman üst kesimin kullandığı Çamlıca Parkı onların yaşamlarında çok da yer tutmuş gibi gözükmemektedir. Önemli bir kısım Müslüman kentli, kendi yeşil alan kullanım alışkanlıklarını devam ettirmiştir. XIX. yüzyılın başında Avrupa'yı ziyaret eden bir seyyahın İstanbul'da, hala, halkın Edirnekapı ve Karacaahmet mezarlıklarını gezinti amaçlı kullandıklarından şikayet ettiği düşünülürse durum ortadadır (Mağmumi'den aktaran Asiltürk, 2000). Bu kesim için mesire alanlarının geleneksel kullanımı hala popülerdir. Bu yeni mekanların sadece ulaşılamazlıktan dolayı kullanılamamaları söz konusu değildir. Bu parklar XIX. yüzyılın sonunda neredeyse kentin içinde kalmıştır. Hatta Çamlıca Parkı'nın oluşumunun 1850'ler sonrasında artan deniz ulaştırmasının bir sonucu olduğu bile söylenebilir. Cami ve kahvehaneler gibi kent içi kamusal toplanma alanları dışında başka mekanlar kullanmayan Osmanlı'nın parkları kullanmakta zorlandığı açıktır. Çoğunlukla oturma eyleminin tanımladığı mesire alanları yerine dolaşarak kullanılan parkların uzun süre halk arasında neden yaygınlaşamadığı ortadadır. Yüzyıllardır yeşil alanları kullanma biçimlerini mesire alanlarına göre örgütlemiş Osmanlı'da parklar doğal olarak ilk önce batılılaşmayı ilk savunular arasında yaygınlaşmıştır. Yüzyıllardır çevresini kendi ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendirmiş bir toplumun bu yukardan dayatmacı değişimleri hemen kabul etmeyeceği açıktır. Değişime uyanlar yine değişimi tanımlayanlarla ilişkisi olanlardır.

Mesire alanlarının, birçok kaynakta, Cuma ve Pazar günlerinde yoğun olarak kullanıldığı yazılıdır. Bunun nedeni batılı anlamda tatil günü kavramının Osmanlı gündelik yaşamına yerleşmeye başlamış olmasıdır. Günün belirli saatlerinde, örneğin mesai saatleri dışında kısa süreli kullanılmaya uygun olan parkların aksine mesire alanları gününbirlik olarak kullanılmaktadır. Bu toplumun alt kesimlerinin hala yaşam alışkanlıklarını değiştirmediklerini, Avrupa kentlerinde ortaya çıkan ve vardiya usulü çalışan (memur ya da işçi vb.) grupların Osmanlı'da XIX. yüzyılda bile daha henüz ortaya çıkmadığını göstermektedir. Bu nedenle şehir içi parklarına rastlanmaz. Parklar mesire alanları gibi kentin uzak bölgelerindedir.

Osmanlı alt tabakasının, Bihruz Bey'in kullandığı parkları, kullanmasını zorlaştıran hatta tepki duymasına yol açan bir başka sebepte parkların içinde bulunan mekanlar olmalıdır. Yaşam alışkanlıkları içinde henüz yer tutmayan bu yerlere halkın ilgi göstermesi beklenemez. Üst gelir grubunun talepleri karşılayan bu yerler Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar park planlarındaki yerlerini korumuştur.

3.2 Erken Cumhuriyet Türkiye'si ve Kamusal Yeşil Alan (1923-1950)

Erken Cumhuriyet döneminde oluşturulan kent planlamalarında, Batı'dakinden farklı olarak, bir "örnek ya da model" ile yola çıkıldığı görülmektedir. Söz konusu örneği oluşturan Batı kentlerinin, gelişimi öngörülebilir ve bilinçli bir şekilde saptanan bir toplum modeline göre gerçekleştirilmediği gerçeğinin göz ardı edilmesi, bu durumu bir avantaj gibi göstermektedir. Oysa, "örnek" olduğu kabul edilen çağdaş Avrupa kenti, yüzyıllar boyunca bir çok unsurun kendiliğinden ve çelişkiler içindeki gelişiminin bir ürünü olmuştur. Yani, örnek alınan gerçeklik, her toplum için özgül bir yapı sergilemektedir

Türkiye açısından ele alındığında, kentsel çağdaşlaşma, en azından başlangıçtaki amaç çerçevesinde, Batı kentlerinin bir benzeri haline gelme sürecidir. Geç Osmanlı döneminde başlayan bu dönüşme eğilimi, bir süreklilik gösterdiği kadar kesin bir kopuş da sergileyerek, Erken Cumhuriyet döneminde kentsel planlama bağlamında devletin resmî politikası haline gelmiştir. Bunun en açık örneklerinden biri, politik olan ile sosyal olanın kesiştiği bir mekan olan (Batuman, 2002) park alanlarının oluşturulmasında izlenebilmektedir. Parkların şehir içindeki konumları Cumhuriyet kentinin imajını güçlendirecek şekilde seçilmiştir. Örneğin, genellikle kentin tek ana caddesi üzerinde ve hükümet konağı ile içinde bir heykelin bulunduğu kent meydanının hemen yanında yer almaktadırlar. Bu sayede devletin kentsel imajının parkla yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Gerçekte Cumhuriyet ideolojisinin, Türk insanının, kendini tanımlama biçimini değiştirmeyi ve ona alternatif bir kimlik sunmayı amaçladığı görülmektedir. Ulusallaşma ile sonuçlanan süreç sonrasında bir İtalyan parlamenterin söylediği 'İtalya'yı kurduk şimdi sıra İtalyanlarda' sözü Erken Cumhuriyet'in bürokratik burjuvazisi tarafından da bir ilke olarak kabul edilmiş gibidir. Bir önceki siyasal dönemde, Geç Osmanlı döneminde öncelikle devlet yapısını modernleştirmek için harcanan enerji, erken Cumhuriyet'te "vatandaş" yaratmak ve ona modern bir kimlik kazandırmak için harcanmıştır.

Toplumsal ideolojik hedefler ve gereksinimler ile onların uygulamadaki ifadesi arasındaki farklılık, Erken Cumhuriyet dönemi parklarına kendi özel kimliğini vermiştir. Aslında, ne Geç Osmanlı, ne de Erken Cumhuriyet'te parkın mimari, tasarımsal bir sorun olarak ele alınmadığı söylenebilir. En azından bu tür bir kaygıya işaret eden bir belge ya da gayri resmi bir metne rastlanmamaktadır. Her iki dönemde de ama özellikle Erken Cumhuriyet'te park öncelikle "varolması" amaçlanan dolayısıyla, mimari ve kentsel anlamı ideolojik anlamının yanında ikinci planda kalan bir elemandır. Tanyeli'nin ifadesi ile, o yıllarda Anadolu'nun pek çok yerinde parklar yapımına uğraşıldığı bilinmektedir. Bunlar henüz çevrelerindeki doğal yeşil

alandan kopmamış küçük Anadolu kentleri için somut işlevsel mekanlar değillerdir. Gerçek işlevleri, kamusal kent içi yeşil alan kavramının henüz tanımayan, bu doğrultuda bir gereksinme duymayan ve dolayısıyla da kullanmayan bir topluma, bu yeni batılı gerçeği benimsetmek olarak belirlenmiştir (Tanyeli, 1992b). Yani kentsel mekanı yeni ideolojisi doğrultusunda yeniden kuran bir ortamda, kamusal yeşil alan da daha büyük bir üst kurgu içinde kendine verilen rolü yerine getirmiştir. Bu durum, yeşil alanı da sistemin diğer birçok yapısı gibi, “ideolojik talim alanı” haline getirmiştir. Devlet mekanları kullanır, mekanlarla simgelenir, mekan yaratır ve çevresine mesajlar iletir. Kamusal mekan, iktidarın varlığını vatandaşına ileten, iktidarını meşrulaştıran bir araçtır. Bu nedenle Erken Cumhuriyet döneminde tasarlanan kamusal mekanları özerk mimari yaratılar olarak düşünmek zordur. Parklar bu bağlamda egemen siyasal ilişkilerin doğal bir ürünüdür.

Sargın'ın da ifade ettiği gibi devlet ve devletin erkini elinde toplayan kurumlar, devletin işlerliği ve güvenliğinden sorumlu aygıtlar, siyasi söylem merkezleri, yerel yönetimler, düşünsel çevre ve benzeri seküler ve dinsel oluşumlar, gerçekte kentin nasıl olması gerektiğini ilan eden “güç merkezleri” olarak kenti biçimlendiren [ve anlamlandıran] asal varlıklardır. Asal varlıklar, salt nesnel olan mekanı ele alarak, kendi bilgi alanı içinden tanımlı hale getirmeye çalışmaktadır (Sargın, 2001). Bu bağlamda Cumhuriyet'in önemli mekan stratejilerinden biri, ülkeyi ulus devletin mekanına iktidarının sembollerini taşıyan bir sahneye dönüştürmektir. 1935 yılında Belediyeler Dergisi il ve ilçe belediye örgütlerinden dergide yayınlanmak üzere bir takım bilgiler istemektedir. Bu bilgilerin arasında belediye sınırları içinde bulunan parkların görsel malzemeleri de yer almaktadır. Dergi daha sonraki sayılarında talebini yanıtlayan ve istenilen bilgileri gönderen belediyeleri tanıtılmaktadır. Bunların içinde en ilgi çekicilerinden biri Kars iline bağlı Çıldır ilçesi belediyesinin gönderdiği kent parkı resmidir. Resim parkın bütününe kapsan bir açıdan çekilmiştir. Dikkati çeken ise parkın boyutudur. Yaklaşık 5x5 m. boyutlarında olan ve etrafı tahta parmaklıklarla çevrili park dergide ‘kent parkı’ adı ile yayınlanmıştır. Bu durum Erken Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde kentsel öğelerin Sargın'ın yukarıdaki iddialarının ne denli uygun tasavvur ve tahayyül edildiğini yeterince örnekler.

Kuşkusuz Cumhuriyet siyasal sistemi, tümüyle bu kültürel politikalara indirgenemez. Onları aşan, onlarla çelişen başka öğeleri vardır. Ama sistemin kendini düşünme, hissetme ve sunma tarzını bu politikalar belirlemiştir. Belirleyici unsurlar arasında, yönetici kadro tarafından öngörülen yeni toplumsal ilişkilerin kurgulanmasını ve kentsel yaşantıda yeniden üretilmesini güvenceye alacak pratikleri tanımlama sürecinin başlangıcı da önemli bir yer tutmaktadır. Diğer yandan, sistemdeki mevcut kültürel modellerin, politikayı belirleyici unsurlar olarak,

yeni anlamlar ve biçimler yüklenerek tekrarlanması yoluyla, yeniden kullanıma girdiğini öne sürmek yanlış olmayacaktır. Bu durum resmi söylemde şu şekilde ifade edilmiştir. Belediyeler Dergisi'nin bir sayısında Uraylar'da Spor/ Halk Oyun Parkları başlıklı yazıda "Eski zamanların bazı istisnalara rağmen birçok parkları yalnız birer süs ve haşmet şeklinde olup o zamanki cemiyetin pek ufak bir kısmını tatmin ediyordu. Bu şekil o zamanın birçok kimselerinin bir kişiye kendini beğendirmek hırsına ve maddi menfaatine uygun düşerdi. Fakat hakimiyetin bir kişiden cemiyetin başka kısımlarına geçmesi ve diğer halk kitlesinin de aynı haklara malik olması keyfiyeti kendini parklarda da gösterdi. Bunların esasını ve aslını kökünden değiştirdi. Parklar artık bu tarihî dönüm noktasından sonra süslü ve haşmetli fakat faydasız bir mevcudiyet değil, aksine olarak halka verildikleri günden itibaren millete faydalı bir vasita olarak hakiki ve daimi bir kıymet kazandılar. İnsanları kazanma hırsının pençesinden kurtarmak kolay ve basit bir şey değildir. Ev ihtiyacı yine ikamet etmek ve yaşamak ihtiyaçlarına tefabuk ettiği zaman istikbale daha emniyetle bakılabileceğini iddiaya kalkmak, hakikati inkara ve imkanı olmayan şeylere temayül etmekle birdir. İnsanla tabiatın bir araya geleceği tek bir vasita ve şekil vardır ki o da halk oyun parklarıdır. Bir evvelki neslin kendi halkından hesap vermemek üzere ve haksız bir surette aldığı şeyler, geçmiş tarihte emsali bulunmaz bir şekilde ve zamanın bütün ihtiyaçlarına muvafık surette halkın emrine verilmelidir. Denebilir ki halk oyun parklarına malikiyetle zamanımızın yüksekliği ile mütenasip bir abide kurulmuş olacaktır" (Belediyeler Dergisi, 1935) ifadeleri yer almaktadır. Yazı parkların devrim sonrası siyasi söylemde nasıl araçsallaştırıldığını örnekleme açısından ilginçtir. Görüldüğü gibi yönetim mimarlıktan ideolojik bir araç olarak faydalanmaktadır. Mekan/park, iktidarın varlığını örtük ya da açık taşıyan bir propaganda aracı olarak kullanılmaktadır.

Devletin estetik bir dışavurumu da vardır. Tekeli'ye göre mimarlık, bir disiplin ve meslek olmanın ötesinde, içerdiği "rasyonel yapı veya inşa faaliyetleri" çağrışımlarıyla modernlik projesinin belki de en güçlü metaforunu oluşturmaktadır (Tekeli, 1998b). Dönemin dergilerinde çıkan bir yazıda, 'Eski devirlerin kiracı hükümet zihniyeti Cumhuriyet devrinde tabiatı ile devam edemezdi. Bugün yurdun her köşesinde birçok hükümet konakları, hastaneler, postaneler, müesseseler yapılmaktadır. Türkiye haritası göz önüne getirilirse yapılmakta olan demiryollarıyla şoseleri ile, köprüleri ile, fabrikaları ile, binaları ile yurdu büyük bir inşaat şantiyesi şeklinde görmemek mümkün değildir. Bu büyük şantiyenin iyi disiplin altında yürümesi elzemdir. Bir yapı; su, kalorifer, zil, telefon, sıhhi ve elektrik tesisatları ile adeta bir makine demektir. Bunların herhangi birisinin noksan veya fena yapılmış olması halinde makine durmak, işlememek zaruretinde kalır' (Bayındırlık İşleri

Dergisi, 1936) biçiminde ifadesini bulan bu sununda yeşil alanlar da araçsallaştırılıp ideolojik kurgunun bir bileşeni olarak kentsel sahnede yerini almıştır. Çünkü, ideoloji görselleştiği ve estetize edildiği oranda parklar, kullanım değerleri açısından değil, ilettikleri mesajlar açısından önem kazanmaktadırlar.

Bu estetizasyonun nasıl olacağı ancak ikinci planda düşünülmektedir. Aynı nedenle dönemin yönetimi için, mimarlığın kendi söylemlerinin ilgi konusu olmadığı bilinen bir gerçektir. Bu nedenle yönetim, mimarlığı araçsallaştırmış, ama onun nasıl bir mimarlık olacağı yönünde, doğal olarak, ideolojik anlamda işe yararlılığı dışında fazla düşünmemiştir. Dolayısıyla ne Modernist mimarlığın, ne de Türkiye'ye gelen yabancı mimar ve eğitimcilerin seçiminde bilinçli bir strateji izlendiğini gösteren bir belirti görülmemektedir. (Tanju, 1998).

Sağlıklı olmak, Cumhuriyet'i ilk yirmi yılında sağlıklı bir toplum oluşturmak için amaç olmuştur. Milliyetçi bir vurgu ile sağlıklı vücutlar, gençlik, spor gibi kavramların üzerinde önemle duruldu. Bozdoğan'ın ifade ettiği gibi, dönemin diğer milliyetçi bağlamlarında, özellikle de İtalya ve Almanya'da olduğu gibi, Erken Cumhuriyet kültürüne de güçlü bir gençlik ve sağlık kültü nüfuz etmişti (Bozdoğan, 2002). Sağlıklı bedenlere sahip olmak, sporda başarılı olmak bir Cumhuriyet tutkusuydu ve millî bir söylem içinde ele alındı. Gençlik ve Spor Bayramı, stadyumlar veya bu tutkunun en belirgin ifadesi olan Gençlik Parkı adı bu durumu örneklemektedir. Bu alanların işlevleri, cumhuriyet aydınının ideolojik toplumsal tutumuyla örtüştürecek niteliktedir. Karaosmanoğlu ünlü romanı "Ankara"da şu sözlere yer vermiştir: 'Şimdikiler böyle mi? Yeni kıymetlere göre teşekkür eden bu cemiyet içinde artık fenalığa kendiliğinden yer kalmamıştır. Çünkü, en ziyade muhayyelenin ve binaenaleyh tembelliğin, işsizliğin, ne yapacağını bilmemezliğin, yürek sıkıntısının mahsulü olan bu kötülük, bu açlık, aydınlık, havadar ve dinamik muhitte filiz sürmeden kuruyup gidiyor. Demin buradan çıkıp giden kızın birtakım lubrique hayaller kurmağa vakti var mı, sabahtan akşama kadar her saati bir meşguliyetle doludur ve sportun rasyonel usulleri sayesinde onun bünyesi gibi ahlakı da sıhhatli ve faziletli bir inkişafa doğru feyz alıp gitmektedir' (Karaosmanoğlu, 2001).

Cumhuriyet kadrolarının pozitivist aydınlanmacı tutumu kendini topluma karşı bir misyon yüklenmiş olarak görmekte ve topluma önderlik etme rolünü meşrulaştırmaktadır. Kentsel sahnenin düzenlenmesi işini de bu toplumsal önderlik rolü ile pekiştirmektedir. Kamusal sorumluluklarını hala bir yüzyıl önceki alışkanlıkları ile yerine getirmekte, bunu bir toplum mühendisi sıfatı ile yapmaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kentlerde meydana gelen büyük çaptaki gelişmelerin öncüleri hep devletin o kentte bulunan temsilcileri (vali/ belediye başkanı, kaymakam, vb.) olmuştur. Örnek olarak 1936 yılında İzmir Kültürpark'ın yapımını

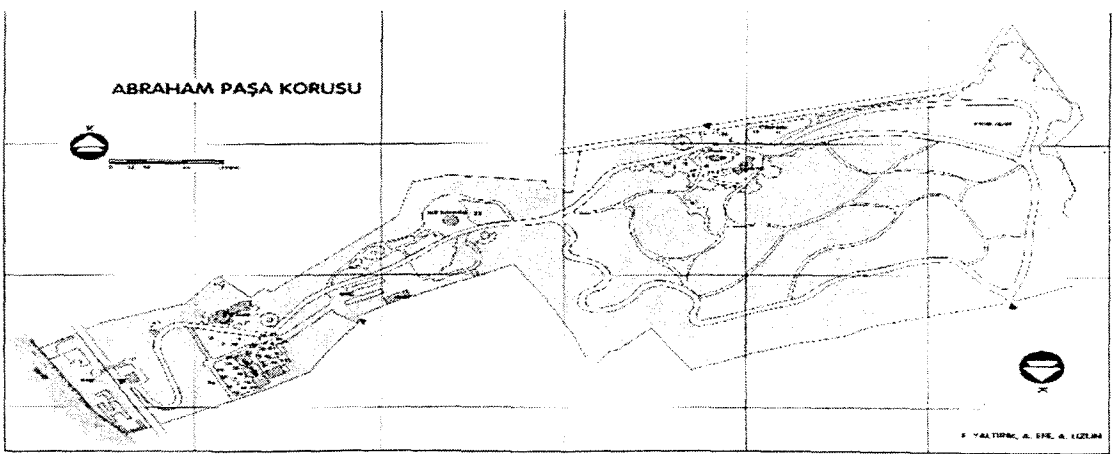
gösterebiliriz. Dönemin belediye başkanı Behçet Uz, Kültürpark için “halk üniversitesi” olduğu iddiasını ortaya atmıştır. Neredeyse gölgede kalan rekreasyon işlevinin yanında baskın olan kullanıcılarının entelektüel gelişimleridir. Tanyeli’ye göre, Kültür Park’ta somutlaşan bu iddialar yine Erken Cumhuriyet ideolojisinin kitleleri eğitme, yetiştirme kaygıları ile bağlantılı olarak yorumlanabilir (Tanyeli, 1992b). Zaten parkın örnek alındığı model için Moskova’daki parkların seçildiği düşünülürse bu toplumsal iddianın ne denli güçlü olduğu ortaya çıkmaktadır (Serçe, 1998).

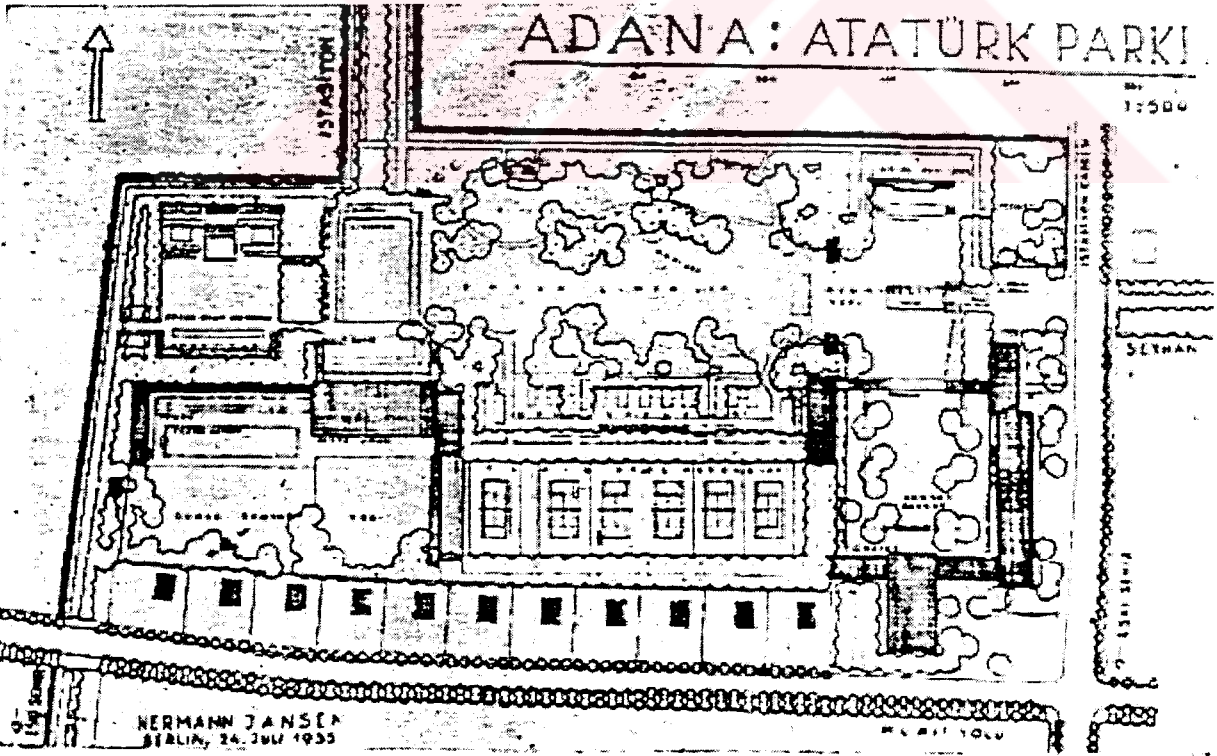
Cumhuriyet’in kentsel sahnesi Ankara kurulurken, bu kentin oynayacağı fiziksel ve sosyal rolden söz edilmekte ve bunun diğer kentlere örnek olacağından bahsedilmektedir. Bu kentsel sahnenin bir bileşeni olan Gençlik Parkı sözü edilen öncü rolü oynamış gibi görünmektedir. Yeşilin ve suyun parkın tasarımının iki temel ögesi olacağı söylenmektedir (Anonim, 1943). Ankara gibi bir bozkır şehrinde bunlar simgesel öneme sahiptir. Atatürk Orman Çiftliği kurulurken de yinelenen bozkırı cennete dönüştürme iddiaları, Gençlik Parkı’nın en önemli özelliğidir. Ama durumun ilginç yanı Gençlik Parkı’ndan örnek alınarak yapılan diğer hemen hemen bütün önemli şehirlerdeki parkların da aynı iddiaları yinelemeleri ve aynı öğeleri içermeleridir. Örneğin, Antalya Karaalioğlu parkı bu iddialarla yapılmış ve yine içinde büyük bir havuza yer verilmiştir. Türkiye’de çoğu zaman “bozkırdan bir cennet yaratma” iddiasıyla ortaya konan doğayı dönüştürme amacı Barok dönemden bu yana Avrupa’da da (Scully, 1991) modern siyasal gücün yansıma alanlarından biri olmuştur.

Bu bağlamda Türkiye’de olup biteni sadece Türkiye’ye özgü gibi düşünmemek gerektiği ve olağan modernleşme güzergahları ile çakışan pekçok yönünün bulunduğu söylemek yanlış olmaz.

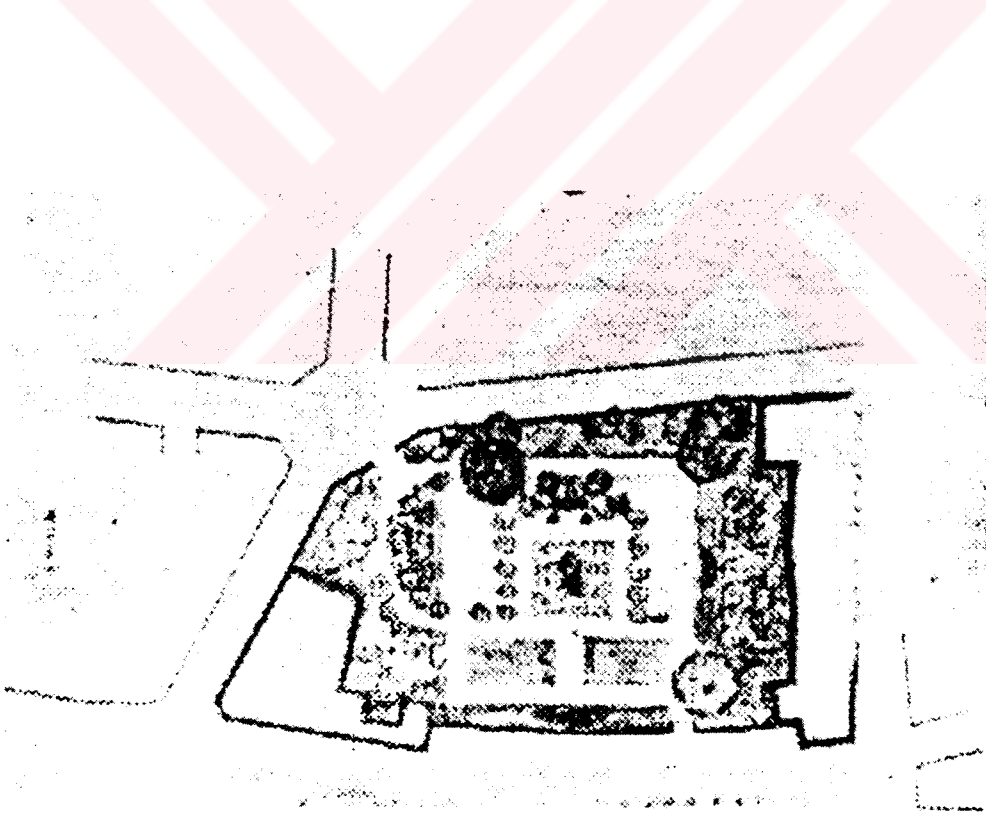

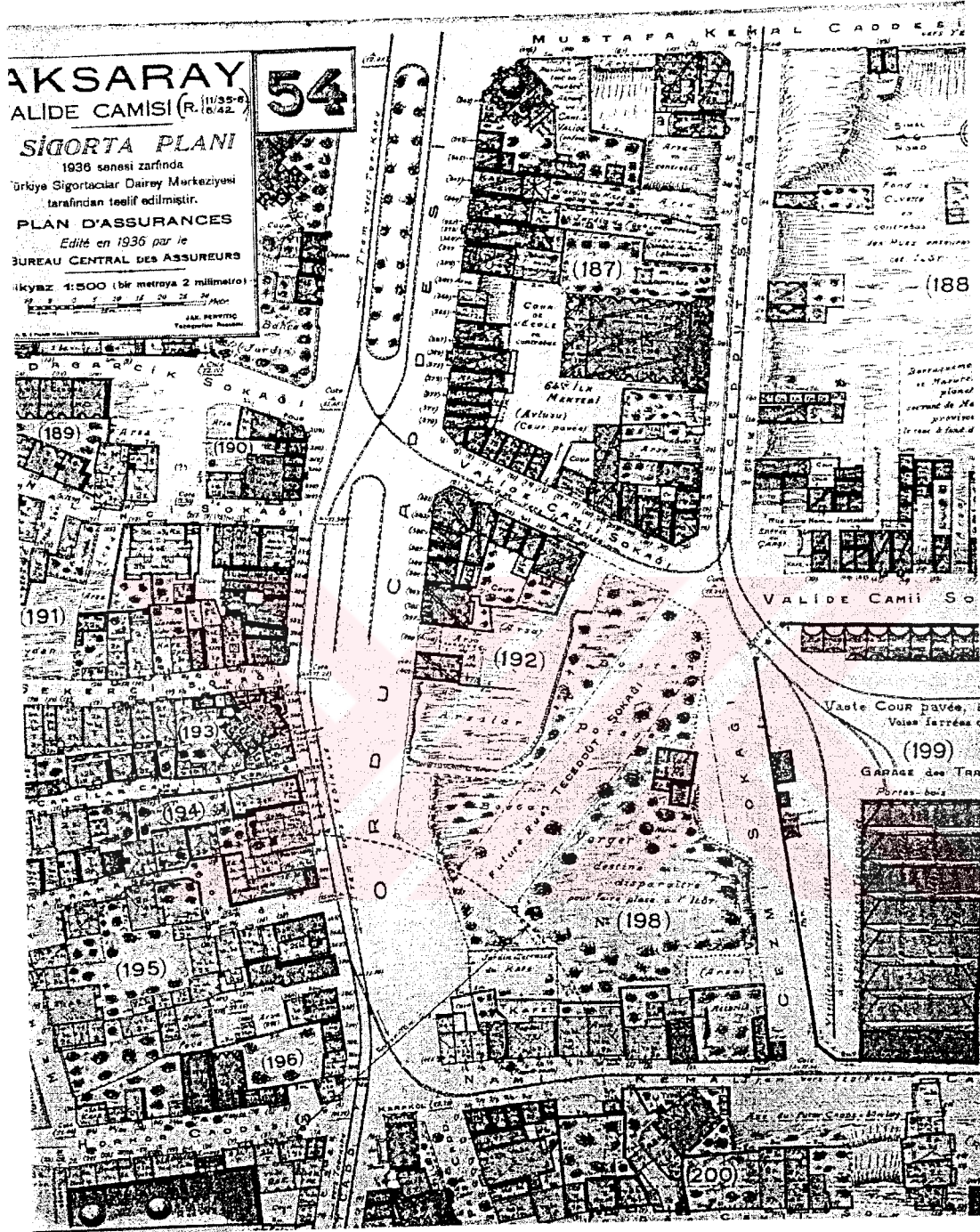
Abbasaga Parkından 1940'lara ait bir görünüş (Daver; Günay; Resmor, 1943)

PARKIN ADI	: ABRAHAM PAŞA KORUSU/HÜRRİYET BAHÇESİ
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / BEYKOZ
PARKIN KONUMU	: Şişecam fabrikasının yanında, sahilten başlayarak tepeye doğru uzanan alandadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Mösyö Deroin (Topuzlu, 1994)
PARKIN YAPIM YILI	: 1908 yılından sonra (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997).
PARKIN ALANI	: 279.000 m2 (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997).
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: 1887 yılında, askeri önemi nedeniyle kuru kamusallaştırılarak hazineye devredilmiştir. Meşrutiyet'in ilanından sonra, Abraham Paşa Korusu'nun bir bölümü halka açılarak, Hürriyet Bahçesi adı altında parka dönüştürülmüştür (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997). Abraham Paşa tarafından düzenlemesi Fransız bahçe mimarlarına yaptırılan parkın içerisinde, köşkler, kuşhaneler ve havuzlar yer almaktadır (Demirkaya, 1999). O döneme kadar Türkiye'de yetiştirilmeyen bitkiler ve ağaçlar dikilmiştir. Kuru içerisinde bulunan küçük tiyatro, 1937 yılında yanmıştır. İki büyük mağara, beş havuz, üç grot (kayalık) ve bir saray kalıntısının dışında bugün, iki kır kahvesi, bir restoran, iki tuvalet, iki sera, iki otopark, bir açık spor alanı, çocuk bahçesi, piknik alanları, oturma terasları bulunmaktadır (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997).
GÖRSEL MALZEME	:
	
Abraham Paşa Korusunun Planı (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997)	

PARKIN ADI	: ATATÜRK PARKI
PARKIN YERİ	: ADANA
PARKIN KONUMU	: İstasyona giden yol üzerindedir. Atatürk Caddesi, Ramazanoğlu Caddesi ve Ziya Paşa Caddesi arasında kalan alandır.
PARKIN TASARIMCISI	: Hermann Jansen (Chenchine, 1946)
PARKIN YAPIM YILI	: 1935 (Chenchine, 1946)
PARKIN ALANI	: 8,5 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Parkın doğusunda şehir oteli, gazino, teraslar ve bir konser alanı bulunmaktadır. Bahçenin batısında ise, altı adet tenis kortu ve tribünlü bir oyun sahası vardır. Tribünün yanında Türkiye'nin ilk olimpik yüzme havuzu yer almaktadır. Parkın kuzeyinde Atatürk heykeli ve resmi geçit yeri mevcuttur (Chenchine, 1946)
GÖRSEL MALZEME	:
	Atatürk Parkı Planı (Chenchine, 1946)

PARKIN ADI	: AFYON D.D.Y. PARKI
PARKIN YERİ	: AFYON
PARKIN KONUMU	: Ankara yolu üzerinde istasyon binasının önündedir.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936).
PARKIN ALANI	: (ulaşamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşamadı)

PARKIN ADI	: AKSARAY PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / AKSARAY
PARKIN KONUMU	: Bkz. arka sayfadaki Pervitich haritası
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1940 (Chenchine, 1946)
PARKIN ALANI	: 0,5 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park bugün mevcut değildir.
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın planı (Chenchine, 1946)	

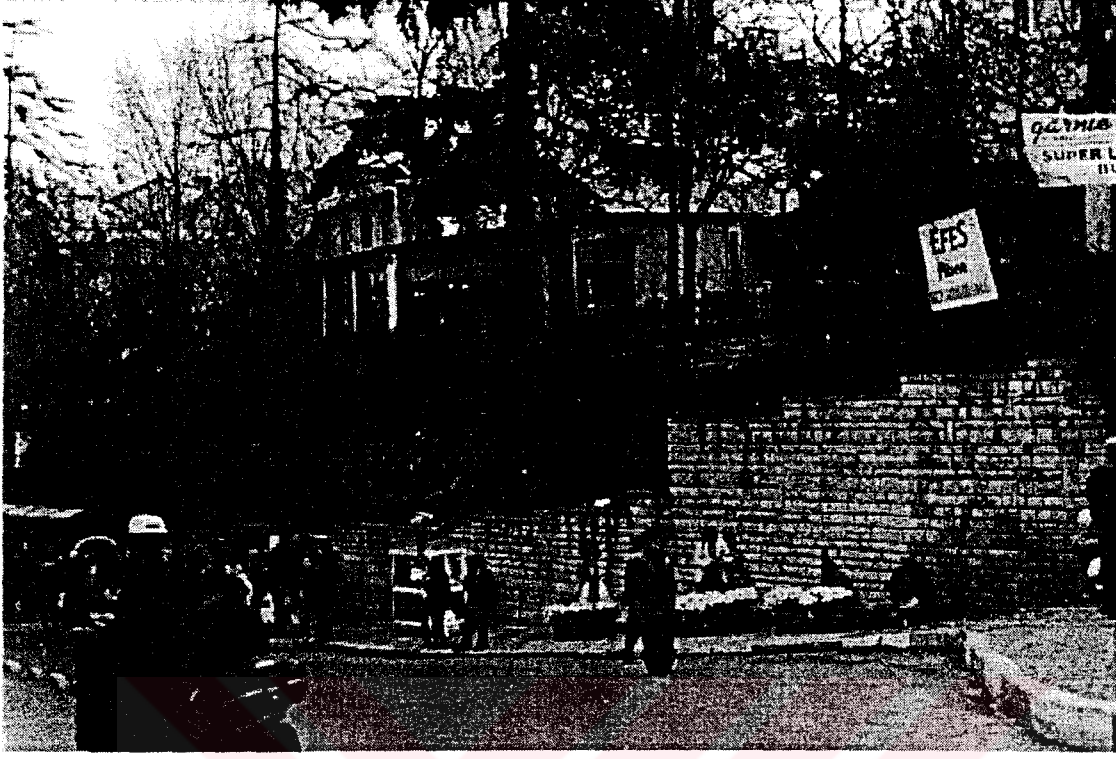
Bir Pervitich haritasından parkın bulunduğu alanın 1936 tarihindeki durumu (Ersoy ve Anadol, 2001)

Parkın, 1940'ların başına ait bir fotoğrafı (Daver; Günay; Resmor, 1943)

PARKIN ADI	: ALAADDİN PARKI
PARKIN YERİ	: ESKİŞEHİR
PARKIN KONUMU	: Seyitgazi ilçesi yolu üzerinde, Odunpazarı mahallesinde, Eskişehir Lisesi karşısındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1945 (Nalçakan, 1993).
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Kentin eski yerleşim alanı olan Odunpazarı'nda yaşayan yüksek gelir grubuna mensup aileler burayı terk ederek, yeni kurulan yerleşim alanlarına taşınmışlardır. Odunpazarı mevkiisini de alt-gelir gruplarına bırakmışlardır. Bu yeni alan içerisinde mevcut olan kent mezarlığının yerine de park yapılmıştır (Nalçakan, 1993).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: ALTIYOL MEYDANI PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / KADIKÖY
PARKIN KONUMU	: Bahariye Caddesi başlangıcındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1942 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Parkın 1950'lerde çekilmiş bir fotoğrafı (Şahenk, 1996)</p>	

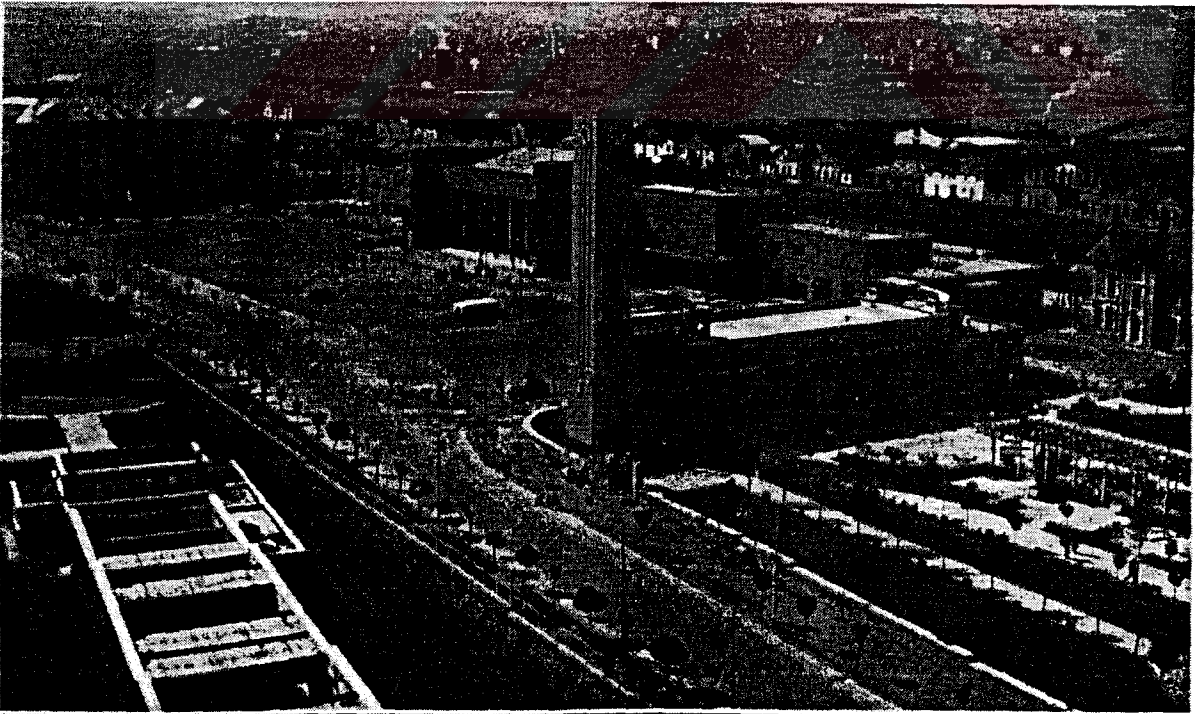

Parkın bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

PARKIN ADI	: AMASYA D.D.Y. PARKI
PARKIN YERİ	: AMASYA
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936).
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
PARKIN PLANI	: (ulaşlamadı)

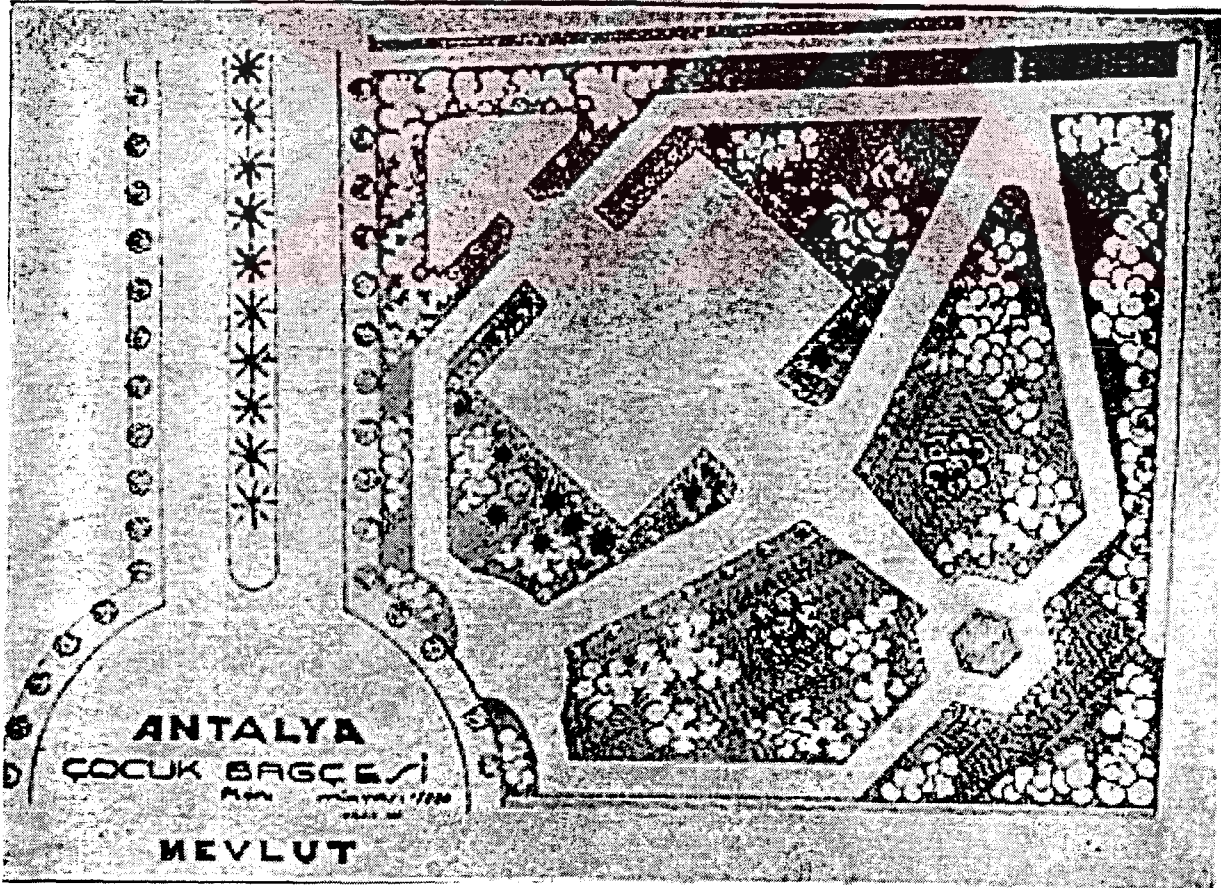
PARKIN ADI	: ANADOLU HİSARI PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ANADOLU HİSARI
PARKIN KONUMU	: Anadolu Hisarı'nın sur duvarlarının iç kesiminde bulunmaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1929 – 1930 (Yalçırk, 1994a)
PARKIN ALANI	: yaklaşık 0,5 hk.
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

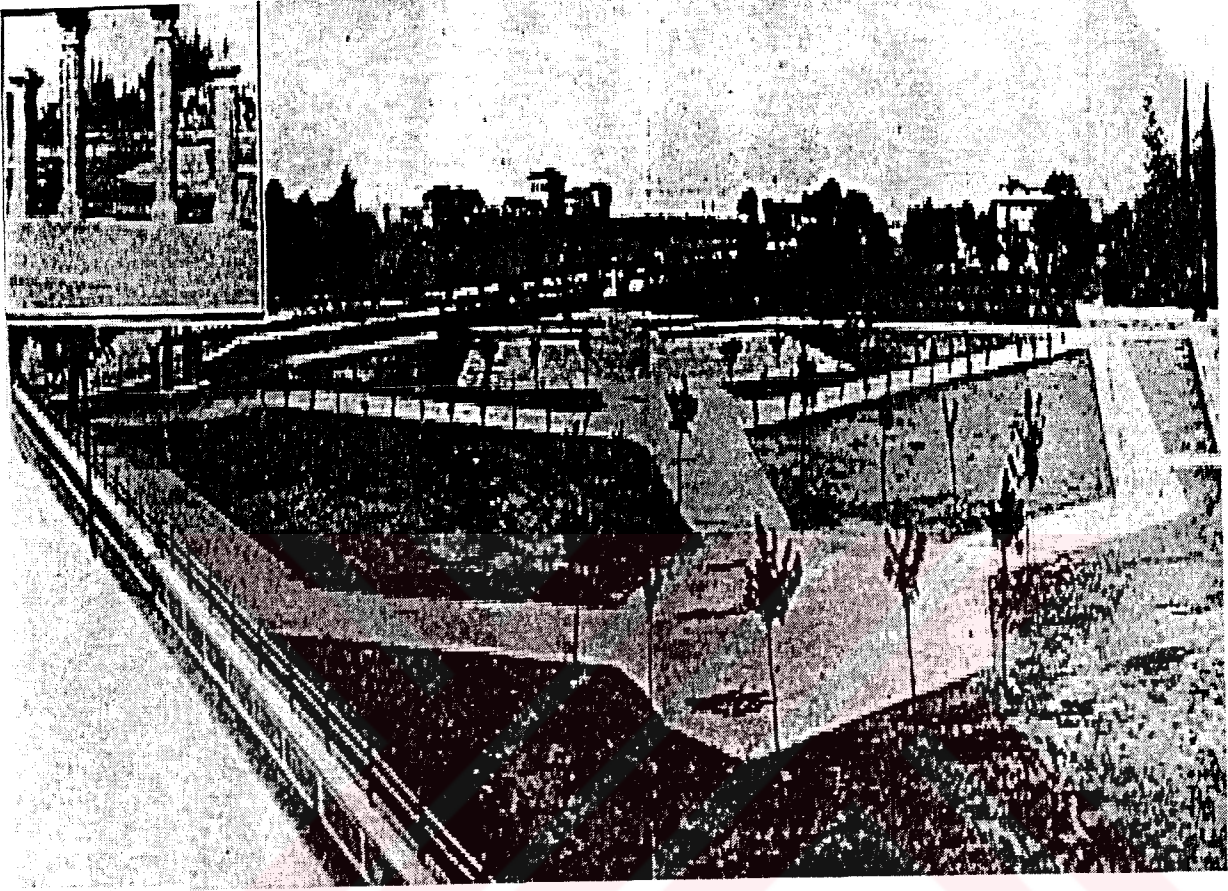
PARKIN ADI	: ANKARA D.D.Y. PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: İstasyon caddesi üzerinde, gazino binasının hemen önünde bulunuyordu.
PARKIN TASARIMCISI	: Şekip Akalın (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN YAPIM YILI	: 1935-1937 (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: 800.000 lira / Gar binası ve gazino dahil (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Demiryollarına ait yapılar topluluğu içinde yer alan park gazino ile birlikte planlanmıştır. Garın açılış konuşmasında “Başkenti iş ve gezi için ziyaret edeceklerin kente gitmeden önce temizlik, dinlenme ve yiyecek gereksinimlerini sağlamak ve şehrin halkına hoş vakit geçirecek güzel bir toplantı yeri vermek” amacıyla yapıldığı söylenmektedir. Parkın içinde kaskatlı bir havuz bulunmaktadır (Aslanoğlu, 2001)
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>1940 yılında Ankara Gar Gazinosu ve Parkı (Belko, 1994)</p>	

PARKIN ADI	: ANKARA HALKEVİ BİNASI PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Park, bina ile birlikte Namazgah Tepesi üzerinde, Etnografya Müzesi'nin yanındaki alanda yer almaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Arif Hikmet Koyunoğlu (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN YAPIM YILI	: 1925-27 (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşılamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın, Halkevi binasının ve Etnografya Müzesi'nin bir fotoğrafı (Belko, 1994)	

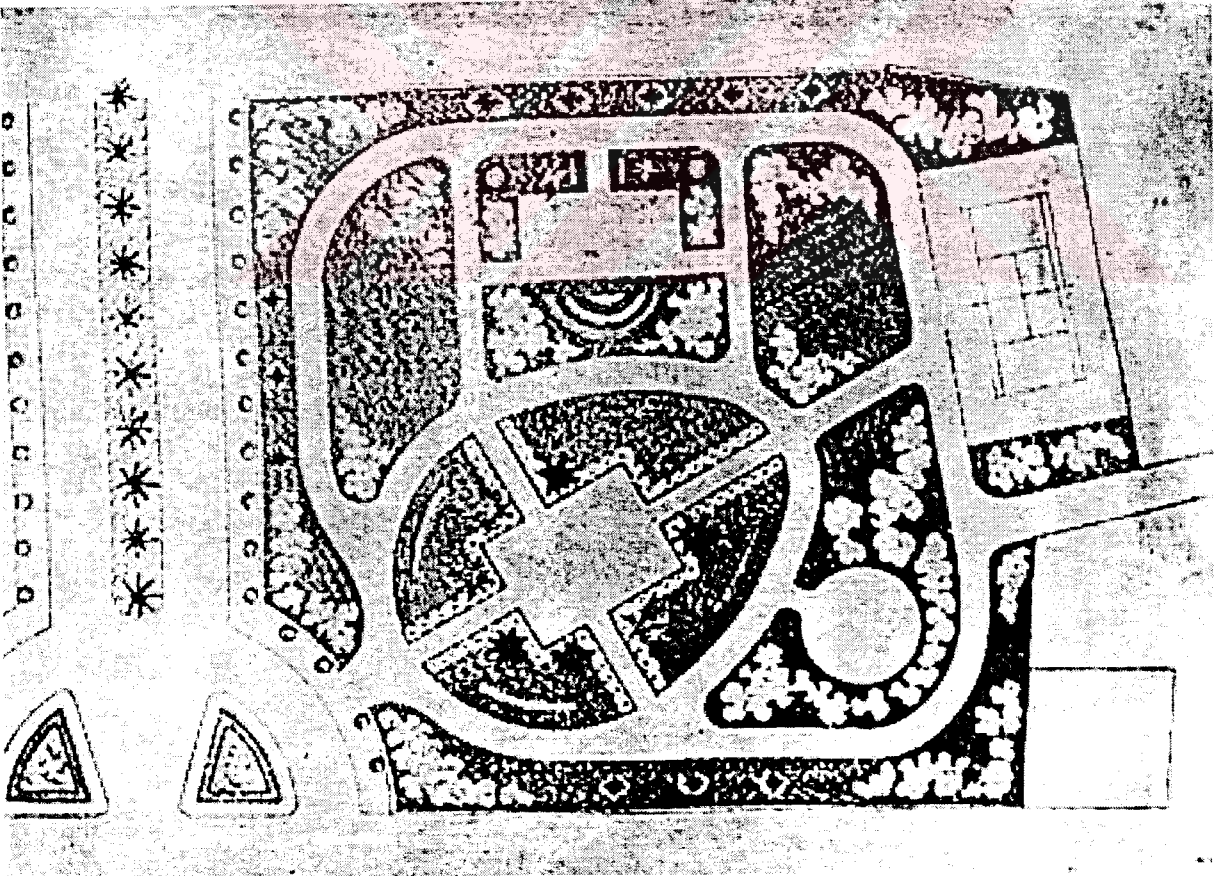
PARKIN ADI	: ANTALYA ÇOCUK BAHÇESİ
PARKIN YERİ	: ANTALYA
PARKIN KONUMU	: Park, günümüze ulaşamaması nedeniyle yeri tam olarak bilinmemekle birlikte, Atatürk Bulvarı üzerinde olmalıdır.
PARKIN TASARIMCISI	: Mevlüt Baysal (Baysal, 1936)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Baysal, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Mevlüt Baysal'ın kitabında yer alan park günümüzde mevcut değildir.
GÖRSEL MALZEME	:

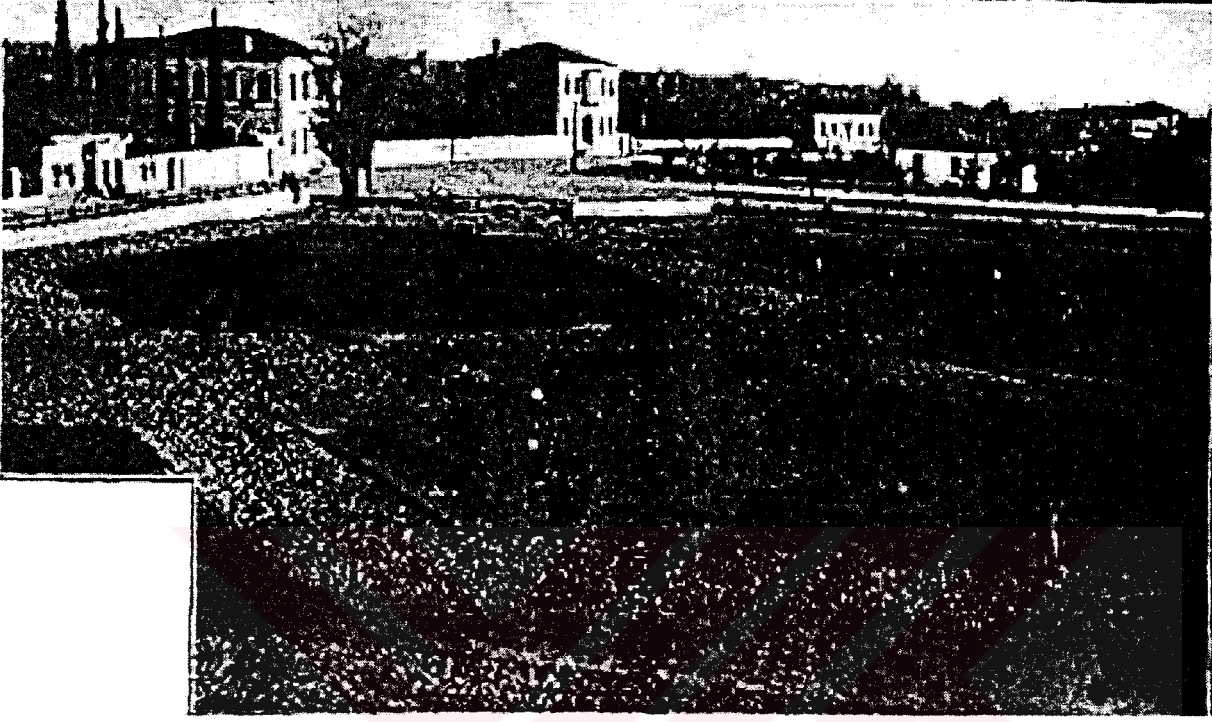

Antalya Çocuk Bahçesi planı (Baysal, 1936)

Antalya Çocuk Bahçesinin görünüşü (Baysal, 1936)

PARKIN ADI	: ANTALYA ÇOCUK PARKI
PARKIN YERİ	: ANTALYA
PARKIN KONUMU	: Park, günümüze ulaşamaması nedeniyle yeri tam olarak bilinmemekle birlikte, bugünkü Öğretmen Evinin karşısında olabilir.
PARKIN TASARIMCISI	: Mevlüt Baysal (Baysal, 1936)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Baysal, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Mevlüt Baysal'ın kitabında yer alan park günümüzde mevcut değildir.
GÖRSEL MALZEME	:
Antalya Çocuk Bahçesi planı (Baysal, 1936)	

Antalya Çocuk Bahçesi planı (Baysal, 1936)

PARKIN ADI	: ATPAZARI PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ÜSKÜDAR
PARKIN KONUMU	: Üsküdar'da Atpazarı mevkinde, halk pazarının yanındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1934 – 1935 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park, eğimli bir arazi üzerine oturmakta ve üç kademedен oluşmaktadır.
GÖRSEL MALZEME	:
Parkın bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)	

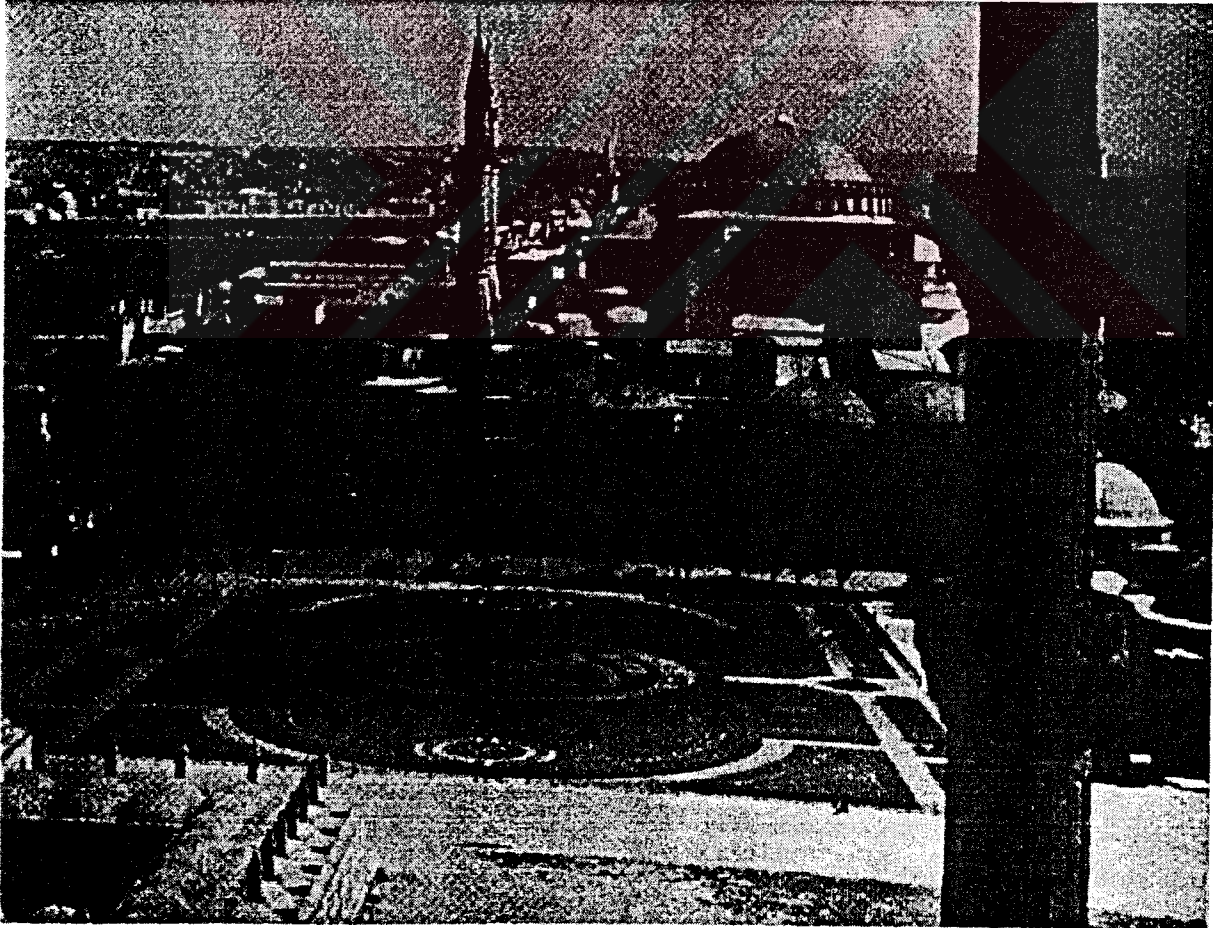

Parkın bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

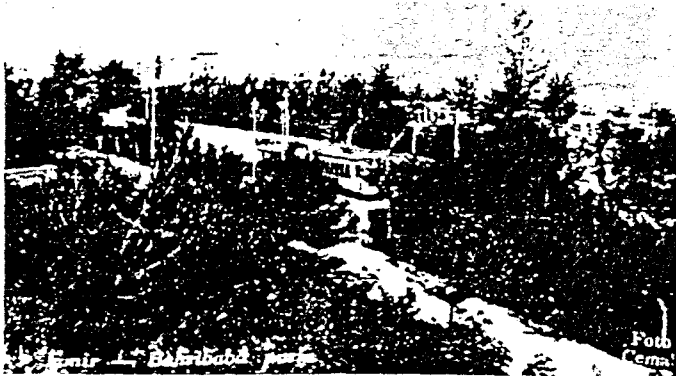

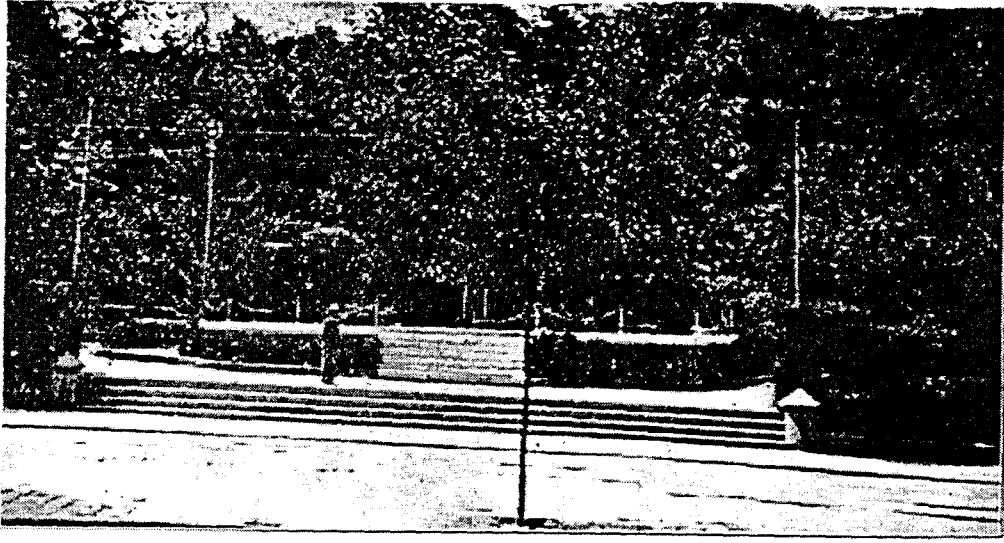
Parkın bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

PARKIN ADI	: AYASOFYA PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / SULTANAHMET
PARKIN KONUMU	: Ayasofya Müzesi ve Sultanahmet Caminin arasında kalan alandadır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1939 (Chenchine, 1946)
PARKIN ALANI	: 0.1 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	:

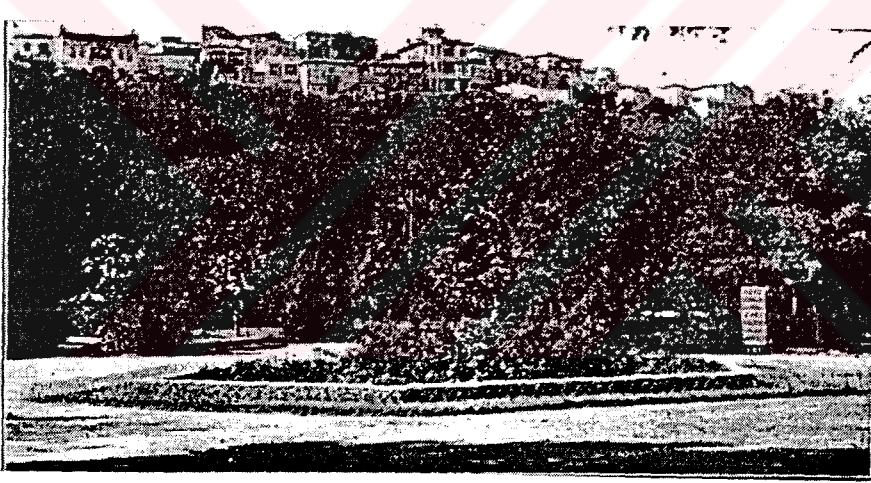

Ayasofya Parkından 1940'lara ait görünüş (La Turquie Kemaliste, 1948)

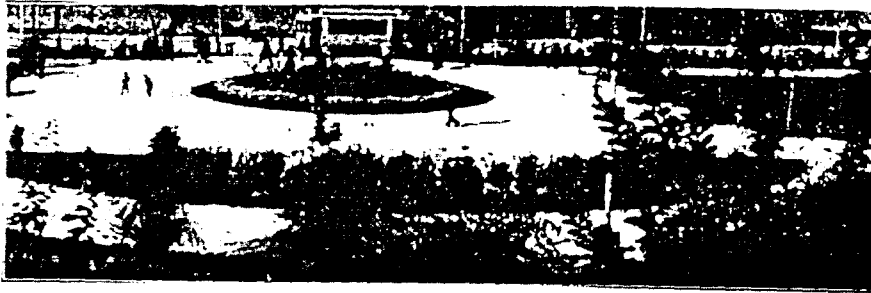
PARKIN ADI	: BAHRİBABA PARKI
PARKIN YERİ	: İZMİR
PARKIN KONUMU	: Sahil şeridi ile tramvay hattı arasında Bahribaba mevkiindedir.
PARKIN TASARIMCISI	: Mevlüt Baysal (peyzaj tasarım)
PARKIN YAPIM YILI	: 1914-1929 (Serçe, 1998)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Alanın II. Meşrutiyet döneminden başlayarak park olarak kullanılması hep gündemde olmuştur. Hatta bunun için 1909 yılında bir yarışma bile yapılmıştır. 1914 yılında buradaki Yahudi mezarlığının bir kısmı kaldırılarak küçük ölçekte bir park yapılmıştı. Park cumhuriyet döneminde genişletilmiştir (Serçe, 1998).
GÖRSEL MALZEME	: <p>Bahribaba parkına ait 1900'lerin başından bir görünüş (Bilsel, 1992)</p> <p>Bahribaba parkına ait 1900'lerin başından bir görünüş (Bilsel, 1992)</p>

Bahribaba Parkından 1930'lara ait bir fotoğraf (Baysal, 1936)

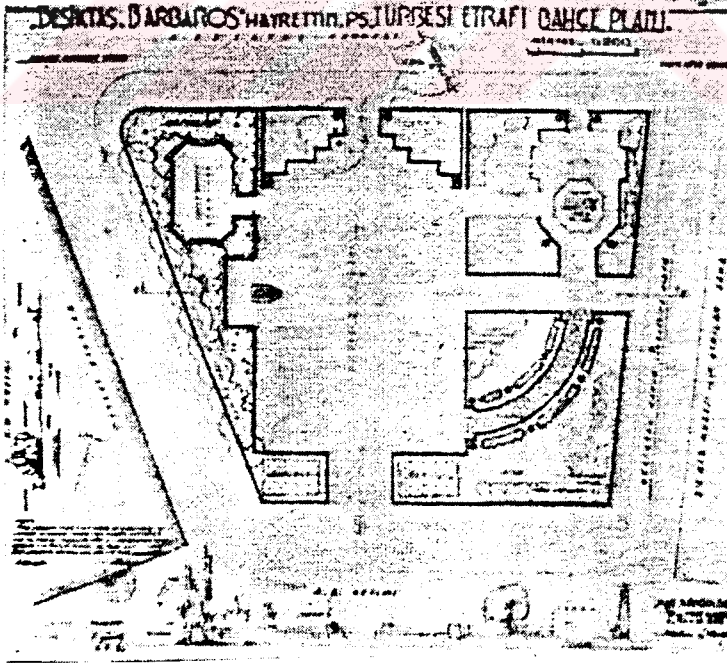
Bahribaba Parkından 1930'lara ait bir fotoğraf (Baysal, 1936)

Bahribaba Parkından 1930'lara ait bir fotoğraf (Baysal, 1936)

PARKIN ADI	: BAKIRKÖY BELEDİYE PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / BAKIRKÖY
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1929 – 1930 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: BARBAROS PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / BEŞİKTAŞ
PARKIN KONUMU	: Beşiktaş sahil yolu üzerinde Barbaros Bulvarının başlangıcındadır. Sinan Paşa Caminin karşısında yer alır. Deniz Müzesi, otobüs durakları ve iskelenin arasında kalan alandır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1944 (Yaltırık, 1994a).
PARKIN ALANI	: 7.200 m ² (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: 1944 yılında Barbaros Anıt'ı dikilirken, çevresi bir park olarak tanzim edilmiştir. Park içinde yer alan bu heykelin önü, merasim alanı olarak ayrılmış ve türbenin, heykelin çevresine de ağaçlar ve çalılar dikilmiştir
GÖRSEL MAZLEME	:
	Barbaros Parkı planı (Chenchine, 1946)

Parkın 1940'ların başında çekilmiş bir fotoğrafı (Daver; Günay; Resmor, 1943)

PARKIN ADI	: BEBEK KASRI BAHÇESİ
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / BEBEK
PARKIN KONUMU	: Bebek Camisi ile Mısır Konsolosluğu'nun arasında kalan alanda bulunmaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1908'den sonra (Demirkaya, 1999).
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki dönemde, bazı köşk ve kasırların bahçelerinin halka açık parklara dönüştürülmesi kapsamında oluşturulmuştur (Demirkaya, 1999).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

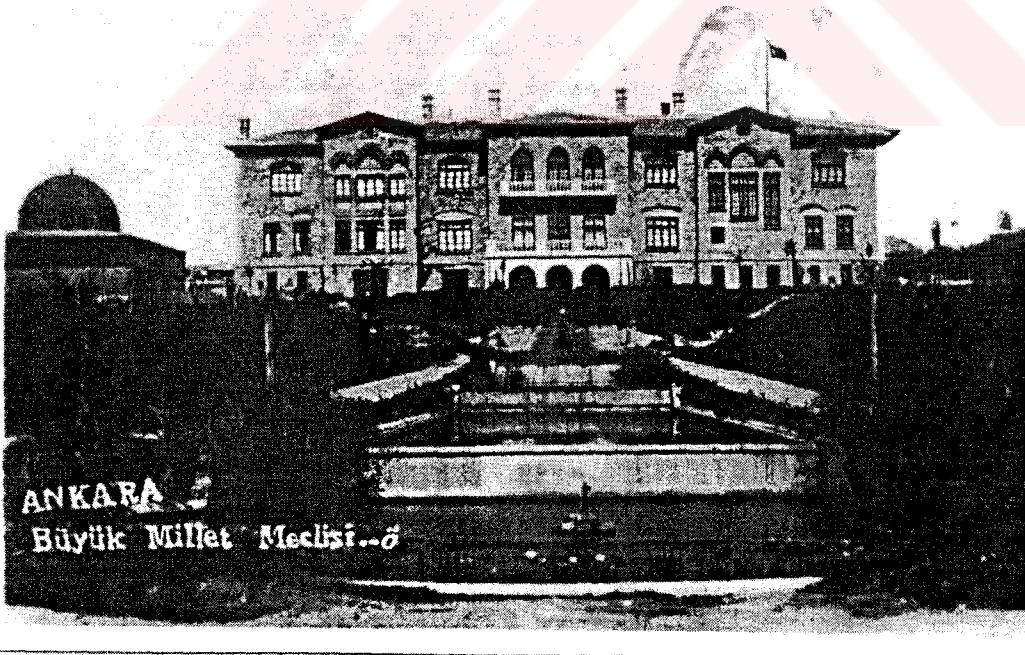
PARKIN ADI	: BİLECİK D.D.Y. PARKI
PARKIN YERİ	: BİLECİK
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936).
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: BÜYÜK ÇAMLICA MESİRE ALANI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ÇAMLICA
PARKIN KONUMU	: Anadolu yakasında Üsküdar yerleşmesinin dört kilometre doğusunda yer almaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1940 (Yaltrık, 1994a).
PARKIN ALANI	: 17,4 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Padişah II. Mahmut döneminde, mesire alanına dönüştürülen bu yeşil alanlar, halkın kullanımına açılmıştır (Demirkaya, 1999). Parkın içerisinde bulunduğu Çamlıca Korusu, 1940 yılında dönemin valisi Lütfü Kırdar tarafından sembolik bir bedelle kamulaştırılmıştır. Bugün, halka açık park ve rekreasyon alanı olarak hizmet vermektedir (Yaltrık, 1994a).
GÖRSEL MALZEME	: <p>Büyük Çamlıca Korusu Planı (Yaltrık, Efe, Uzun, 1997)</p>

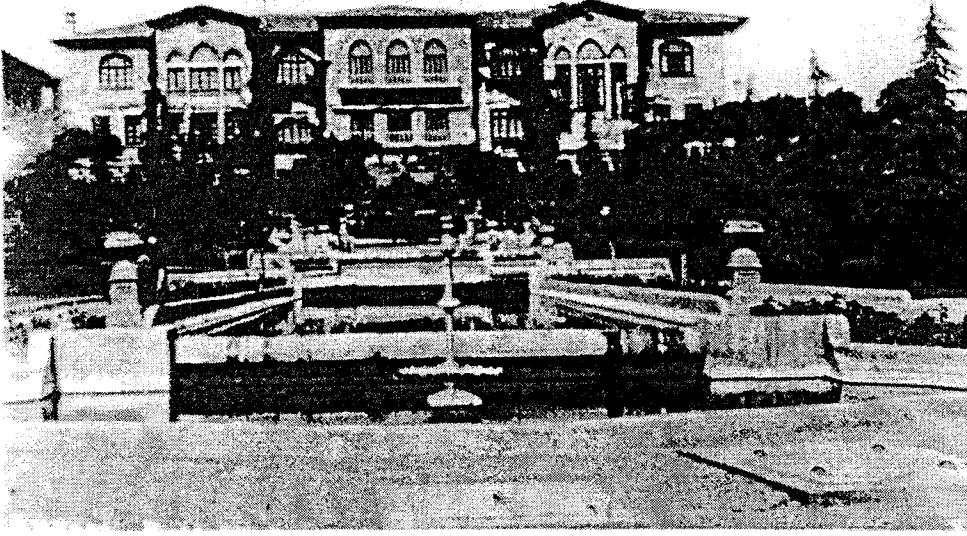
PARKIN ADI	: BÜYÜKADA PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / BÜYÜKADA
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1946 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)
	

PARKIN ADI	: BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Meclis binasının yanında yer almaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Vedat Tek (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN YAPIM YILI	: 1924 (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN ALANI	: 20 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: Park bina ile birlikte 200.000 bin liraya malolmuştur (Aslanoğlu, 2001).
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park, Birinci Meclis binasının olduğu alanda, İkinci Meclis binası ile birlikte tasarlanmıştır. Binanın kaskatlı havuzu ile özenli bahçesi uzun yıllar halka açık tutulmuş, içinde konserler düzenlenmiştir (Aslanoğlu, 2001).

GÖRSEL MALZEME :

Parkin 1930'lara bir ait bir fotoğrafı (Belko, 1994)

Parkın 1930'lara bir ait bir fotoğrafi (Belko, 1994)

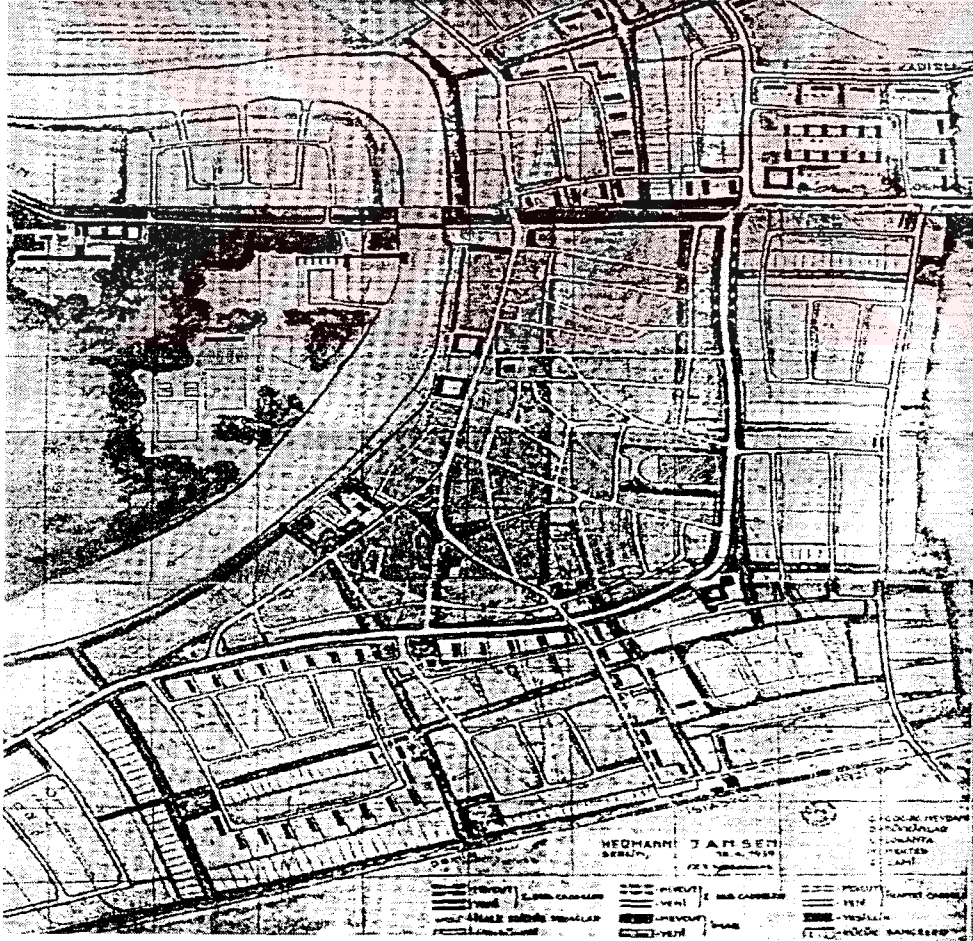
Parkın 1930'lara bir ait bir fotoğrafi (Belko, 1994)

PARKIN ADI	: ÇARŞAMBA ÇOCUK BAHÇESİ
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ÇARŞAMBA
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1942 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: CEBECİ PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Cemal Gürsel ile Ziya Gökalp Caddelerinin arasında kalan alandır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1946 yılından önce (Chenchine, 1946)
PARKIN ALANI	: 25 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Parkın bulunduğu alanda bugün Kurtuluş Parkı yer almaktadır.
GÖRSEL MALZEME	:
	
Kurtuluş Parkın bulunduğu alan	

PARKIN ADI	: CEYHAN ŞEHİR PARKI
PARKIN YERİ	: CEYHAN/ ADANA
PARKIN KONUMU	: amhyol caddesi üzerindedir.
PARKIN TASARIMCISI	: Hermann Jansen (Bayındırlık İŞleri Dergisi, 1939)
PARKIN YAPIM YILI	: 1939 (Bayındırlık İŞleri dergisi, 1939)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Jansen'in Türkiye'de bulunduğu dönemde planlanmış Şehir parklarından biridir.
GÖRSEL MALZEME	:

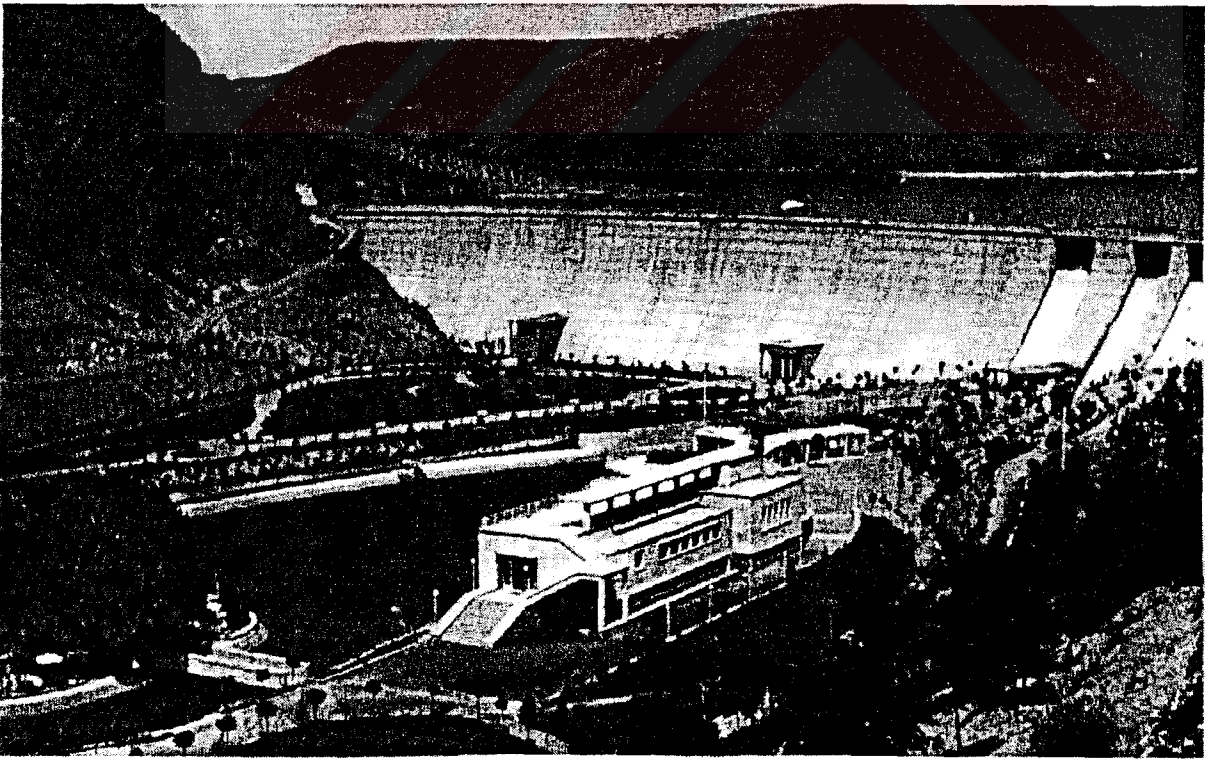

Jansen imzalı Ceyhan İl planı (Bayındırlık İŞleri dergisi, 1939)

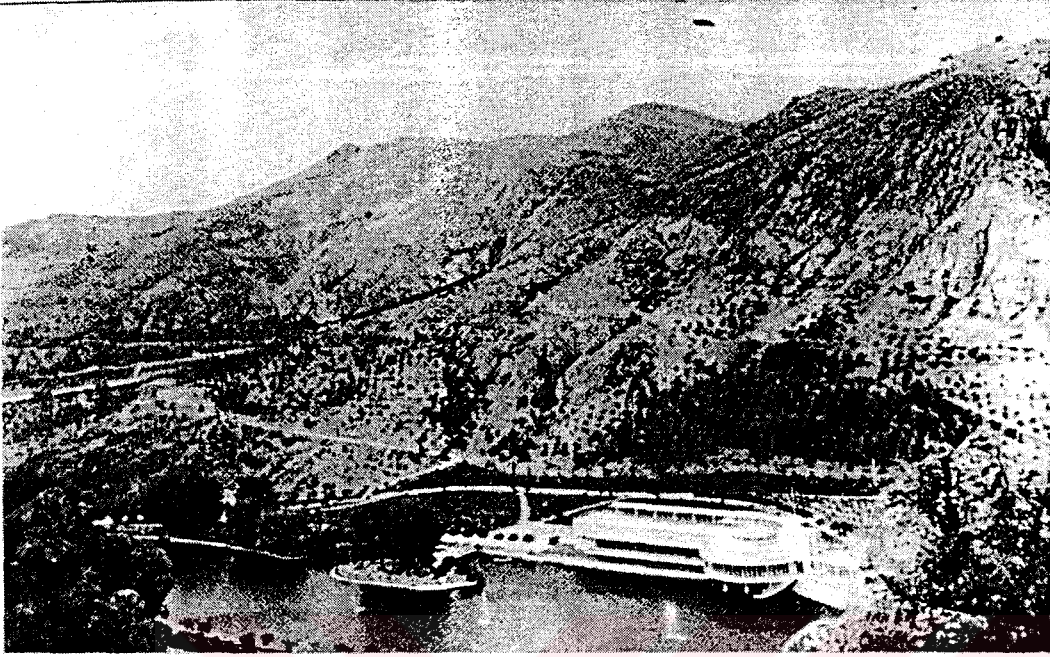
PARKIN ADI	: ÇUBUK BARAJI PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Çubuk Barajının önünde bulunmaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Theo Leveau (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN YAPIM YILI	: 1937-38 (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN ALANI	: 40 hk.(Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Ankara'nın en güzel mesire yerlerinden biri olma iddiasıyla vadi içerisinde yapılan bu parkta, mevcut havuz kenarında bir yazlık lokanta ve gazino bulunmaktadır. Ayrıca gazinonun üst katıda bahçe olarak tasarlanmıştır (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1937).
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Çubuklu Barajı ve parkının planı (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1938).</p>	

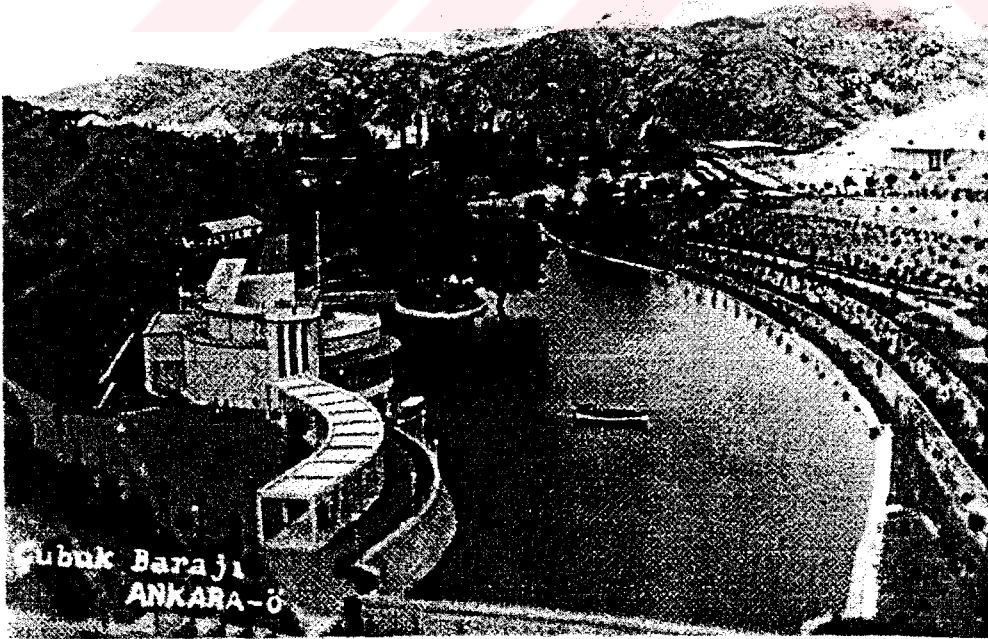
Gazino ve parkın yapımından önce alanın görünüşü (La Turquie Kemaliste, 1937)

Park ve gazinonun yapımdan hemen sonra çekilmiş fotoğrafı (La Turquie Kemaliste, 1938)

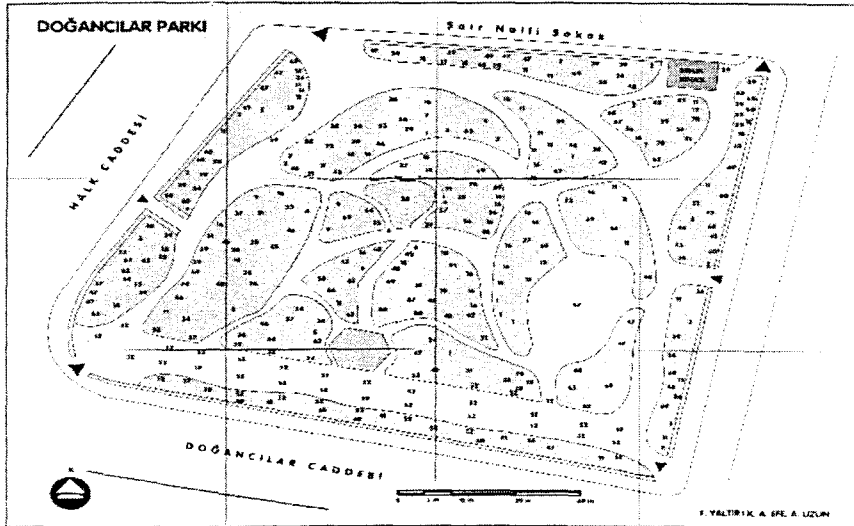
Park ve gazinonun 1940'lara ait görünüşü (Belko, 1994)

Park ve gazinonun 1940'lara ait görünüşü (Belko, 1994)

PARKIN ADI	: DOĞANCILAR PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ÜSKÜDAR
PARKIN KONUMU	: Park, Üsküdar'da, Millet ve Doğancılar caddelerinin köşesinde yer alır. Doğancılar caminin ve itfaiye binasının karşısındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1912–1914 (Cemil Topuzlu döneminde)
PARKIN ALANI	: 8.000 m2 (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kurulmuş olan park, İstanbul içerisindeki en eski parklardan biridir. Dikdörtgen bir planlamaya sahip olan, 80 m genişliğinde ve 100 m uzunluğundaki park, 1930 yılında çizilen Pervititch haritalarında da bugünkü biçimiyle yer almaktadır. Altı adet giriş kapısı bulunmaktadır. Parkın orta yerinde iki adet küçük havuz bulunmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluşundan sonraki dönemde, 1930 yıllarında, yaşanan batılılaşma sürecinde, özel günlerde ve Pazar günleri bandonun çaldığı caz müzikleri ve marşlar eşliğinde, gençlerin dans ettiği bilinmektedir. Park, bugün de eski haliyle mevcuttur (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997).

GÖRSEL MALZEME :

Doğancılar Parkı planı (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997)

Pervititch haritalarında Doğancılar parkı planı (Ersoy ve Anadol, 2001)

Pervititch haritalarında Doğancılar parkı planı (Ersoy ve Anadol, 2001)

Parkın bugünkü durumu(Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

Parkın bugünkü durumu(Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

Parkın bugünkü durumu(Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

PARKIN ADI	: DOLMABAĞÇE PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / DOLMABAĞÇE
PARKIN KONUMU	: Park, Dolmabağçe Camisinin karşısında, İTÜ Gümüşsuyu kampüsü ile stadyum arasındaki alanda yer almaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1942 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 0,5 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: H. Prost'un İstanbul'da bulunduğu dönemde yapılmıştır.
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Dolmabağçe Parkının 1950'lerde çekilmiş hava fotoğrafı (Şahenk, 1996)</p>	

PARKIN ADI	: ELAZIĞ ÇOCUK PARKI
PARKIN YERİ	: ELAZIĞ
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: Mevlüt Baysal (Baysal, 1936)
PARKIN YAPIM YILI	: 1933 (Baysal, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)
	

PARKIN ADI	: EMİRGAN PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / EMİRGAN
PARKIN KONUMU	: Baltalimanı ile İstinye arasında Emirgen semtinin kuzey batısındaki yamaçlar ve sırt üzerinde yer alır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: (ulaşamadı)
PARKIN ALANI	: 323.000 m2 (Yaltrık, Efe, Uzun, 1997)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: İçinde üç adet köşk bulunur. Ayrıca iki gölet ve üst kısımda kaskad-grottolar yer almaktadır (Yaltrık, Efe, Uzun, 1997).

GÖRSEL MALZEME :

Parkin planı (Yaltrık, Efe, Uzun, 1997)

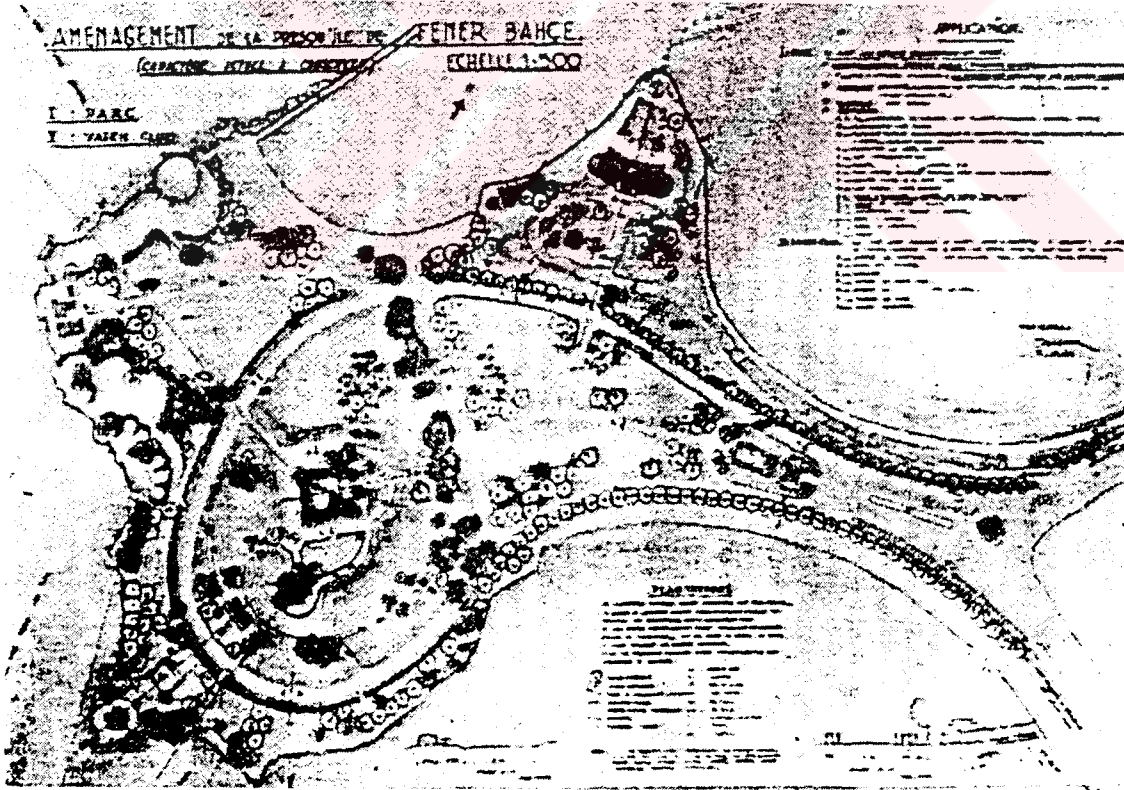
PARKIN ADI	: ESKİŞEHİR NUMUNE (D.D.Y.) PARKI
PARKIN YERİ	: ESKİŞEHİR
PARKIN KONUMU	: İstasyon caddesi üzerinde, tren garının hemen önünde yer alır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşamadı)

PARKIN ADI	: EŐREFFPAŐA PARKI
PARKIN YERİ	: İZMİR
PARKIN KONUMU	: (ulaşılamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: İzmir Fen İŞleri Dairesi (Serçe, 1998)
PARKIN YAPIM YILI	: 1931 yılından sonra (Serçe, 1998)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Gelişen İzmir kentinin büyüme sürecinde, kentin yeşil alan ihtiyacını karşılamak amacıyla, kent içerisinde kalan bazı mezarlıklar park alanına dönüştürülmüştür. Bu bağlamda, Eőrefpaőa Mezarlığı da parka çevrilmiştir. Ayrıca parkın içinde bir de çocuk bahçesi bulunmaktadır (Serçe, 1998).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşılamadı)

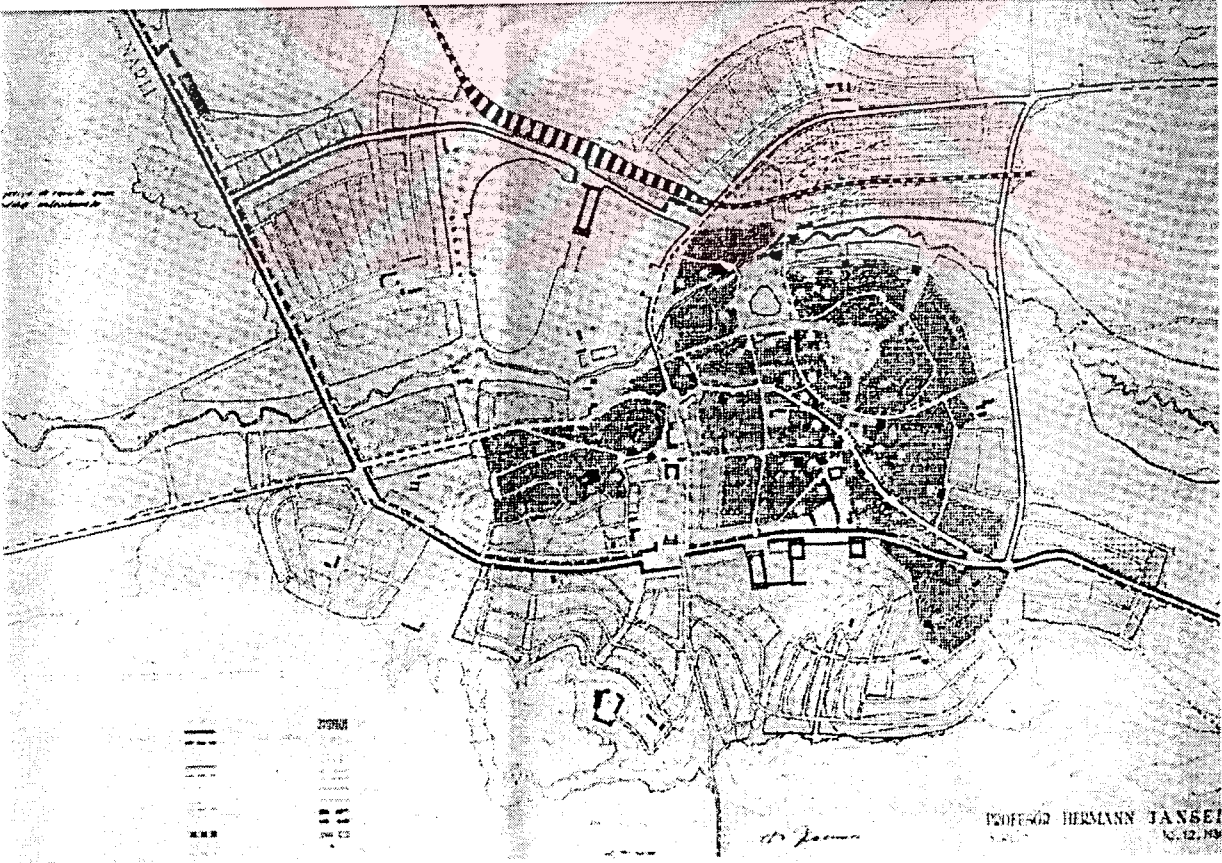
PARKIN ADI	: FAİK PAŞA PARKI
PARKIN YERİ	: İZMİR
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: İzmir Fen İşleri Dairesi (Serçe, 1998)
PARKIN YAPIM YILI	: 1931 yılından sonra (Serçe, 1998)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Gelişen İzmir kentinin büyüme sürecinde, kentin yeşil alan ihtiyacını karşılamak amacıyla, kent içerisinde kalan bazı mezarlıklar park alanına dönüştürülmüştür. Bu bağlamda, Faik Paşa Mezarlığı da parka çevrilmiştir. Ayrıca parkın içinde bir de çocuk bahçesi bulunmaktadır (Serçe, 1998).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: FENERBAHÇE PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / FENERBAHÇE
PARKIN KONUMU	: Fenerbahçe burnundadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşılamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1946 yılından önce (Chenchine, 1946)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Bugün içinde askeri tesisler ve ayrıca Fenerbahçe spor kulübünün yönetim binası olan park, hala kullanıma açıktır.

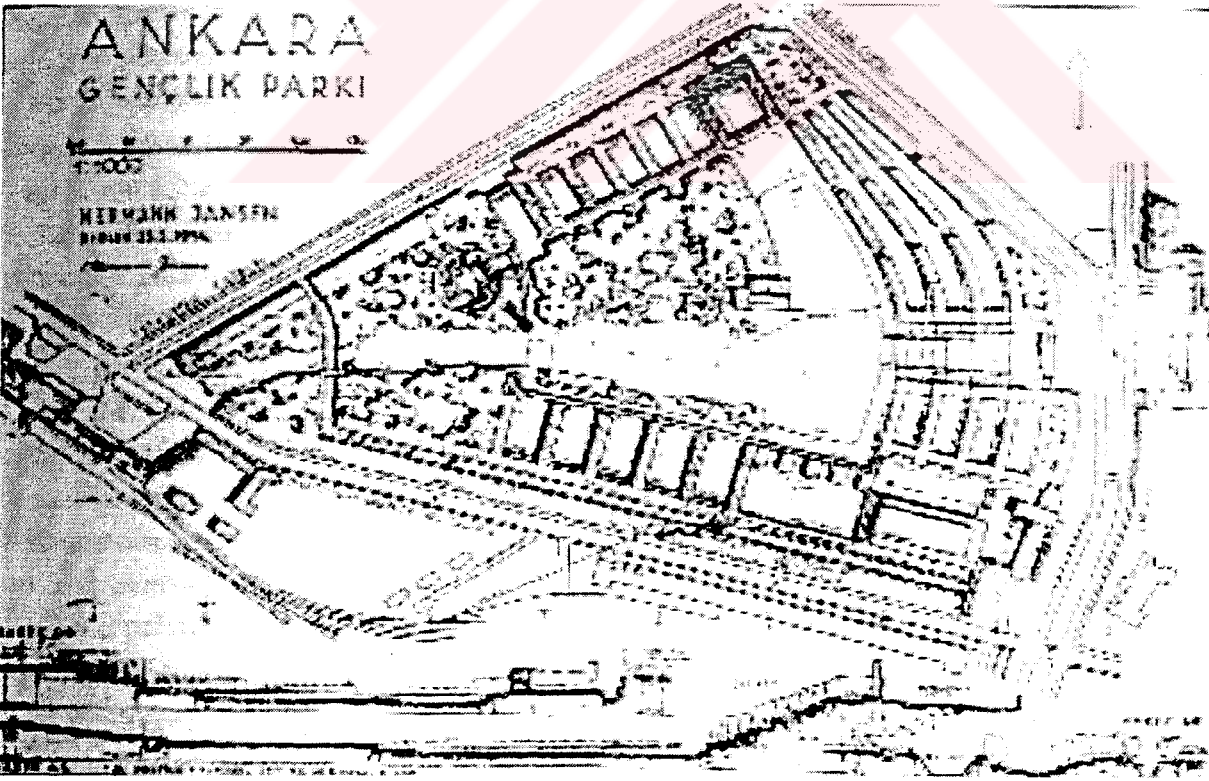
GÖRSEL MALZEME :

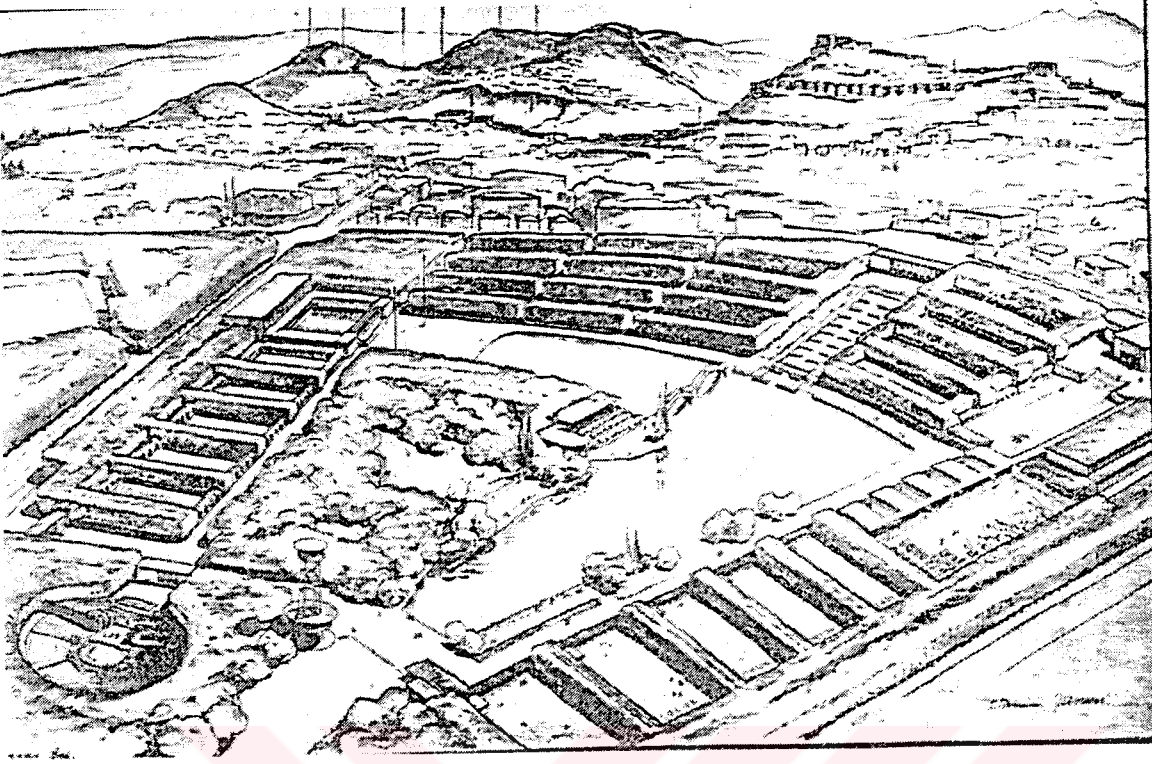

Parkin planı (Chenchine, 1946)

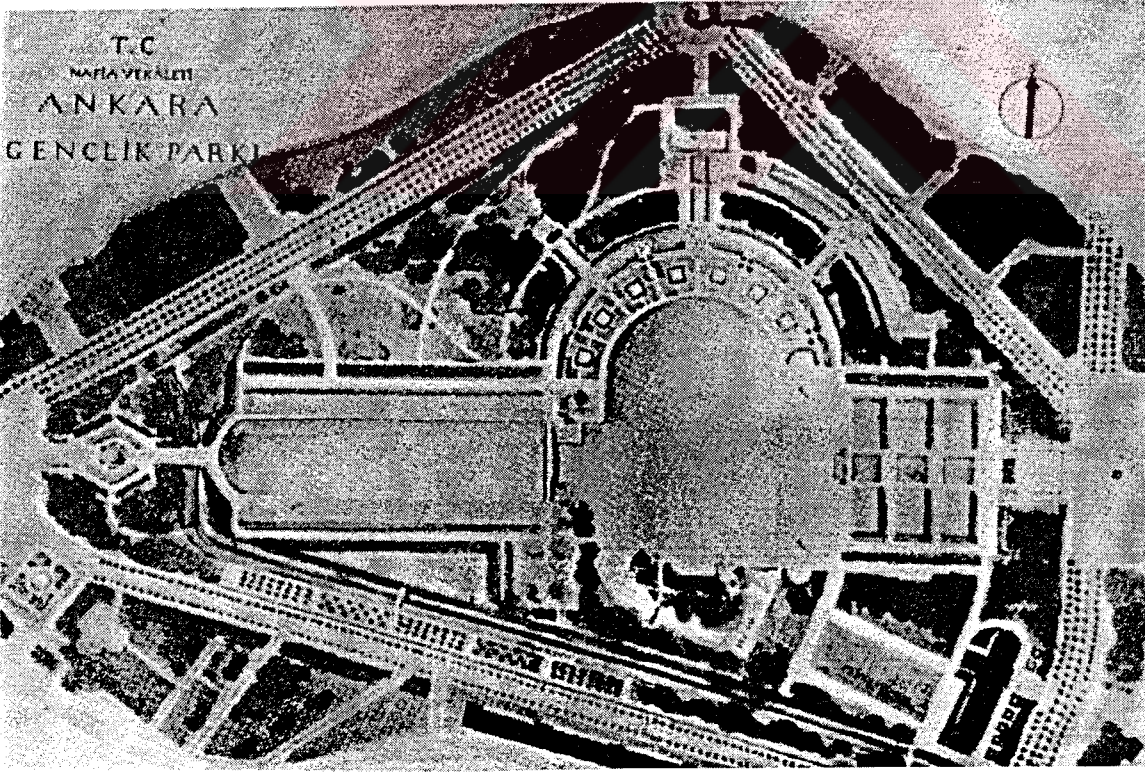
PARKIN ADI	: GAZİANTEP ŞEHİR PARKI
PARKIN YERİ	: GAZİANTEP
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: Hermann Jansen
PARKIN YAPIM YILI	: 1938 (Bayındırlık İşleri dergisi, 1939)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Jansen'in Türkiye'de bulunduğu dönemde planlanmış şehir parklarından biridir.
GÖRSEL MALZEME	:
	
Jansen imzalı Gaziantep İl planı (Bayındırlık İşleri dergisi, 1939)	

PARKIN ADI	: GAZİ D.D.Y. PARKI
PARKIN YERİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

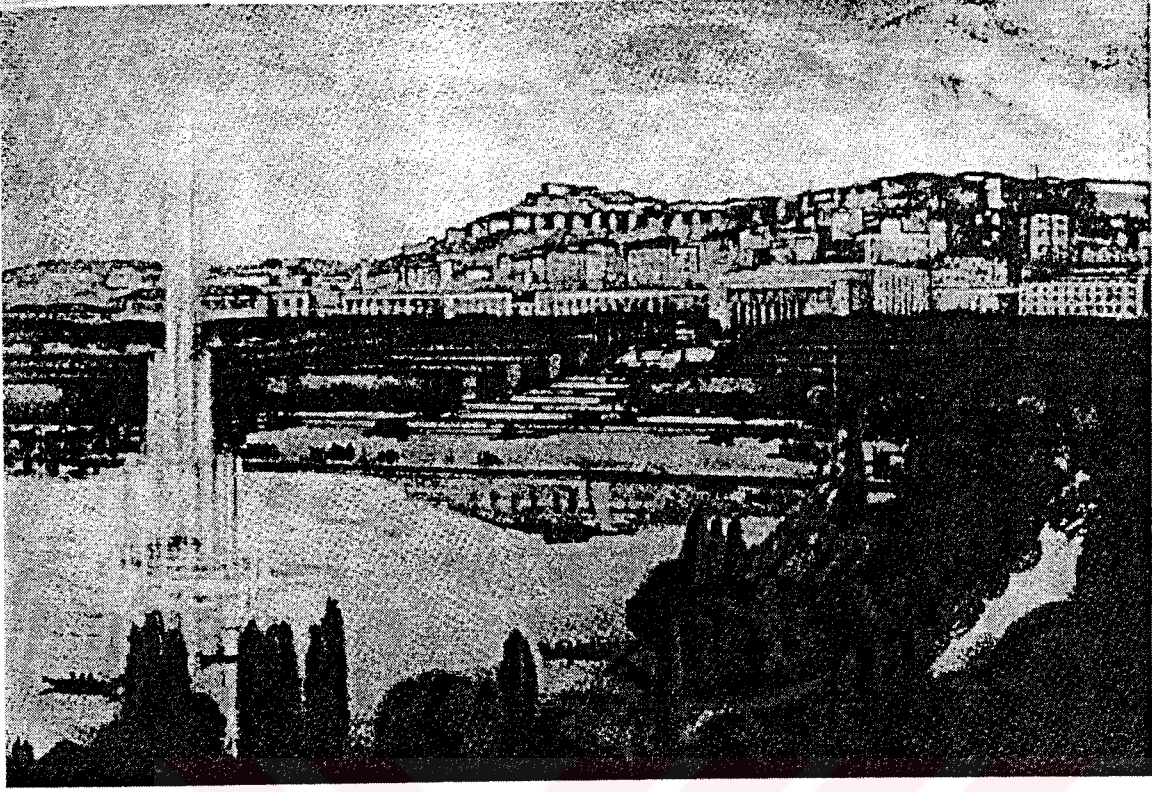
PARKIN ADI	: GENÇLİK PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Cumhuriyet, Atatürk ve Talatpaşa Bulvarları ile İstiklal Caddesinin sınırladığı alan içindedir.
PARKIN TASARIMCISI	: Hermann Jansen (ilk tasarım) / Theo Leveau (nihai tasarım)
PARKIN YAPIM YILI	: 1934-1935 (Uludağ, 1998b)
PARKIN ALANI	: 260.000 m2 (Uludağ, 1998b)
PARKIN MALİYETİ	: 600.000 lira / ek bütçeler hariç (Uludağ, 1998b)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: İlk olarak Jansen'in 1934 tarihli master planında yer alan park daha sonra Nafia Vekaleti için çalışan Fransız peyzaj mimarı ve planlamacısı Theo Leveau tarafından değiştirilmiştir. Parkın içinde bir gazino, lokanta, açık tiyatro, çocuk bahçesi ve bir yapay göl bulunur.
GÖRSEL MALZEME	:
Parkın Jansen imzalı ilk planı (Uludağ, 1998a)	

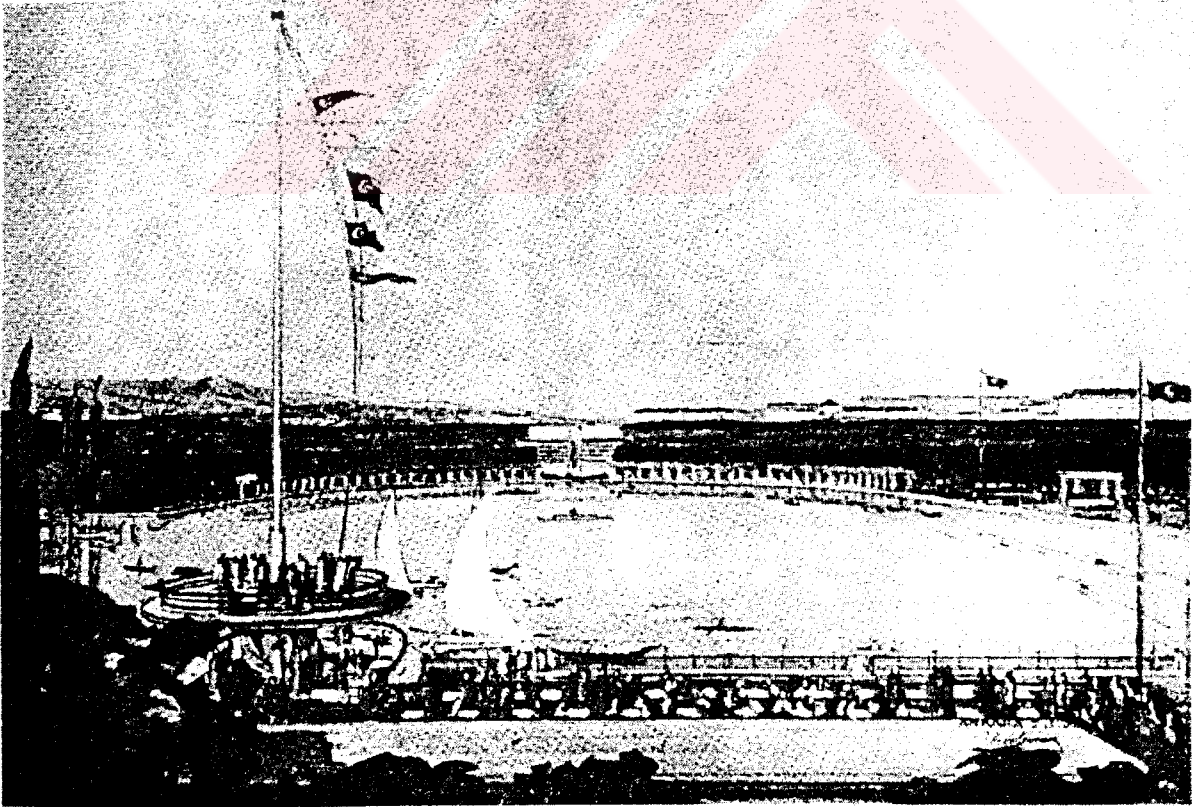
Parkin Jansen imzalı ilk planına ait perspektif görünüş (Uludağ, 1998a)

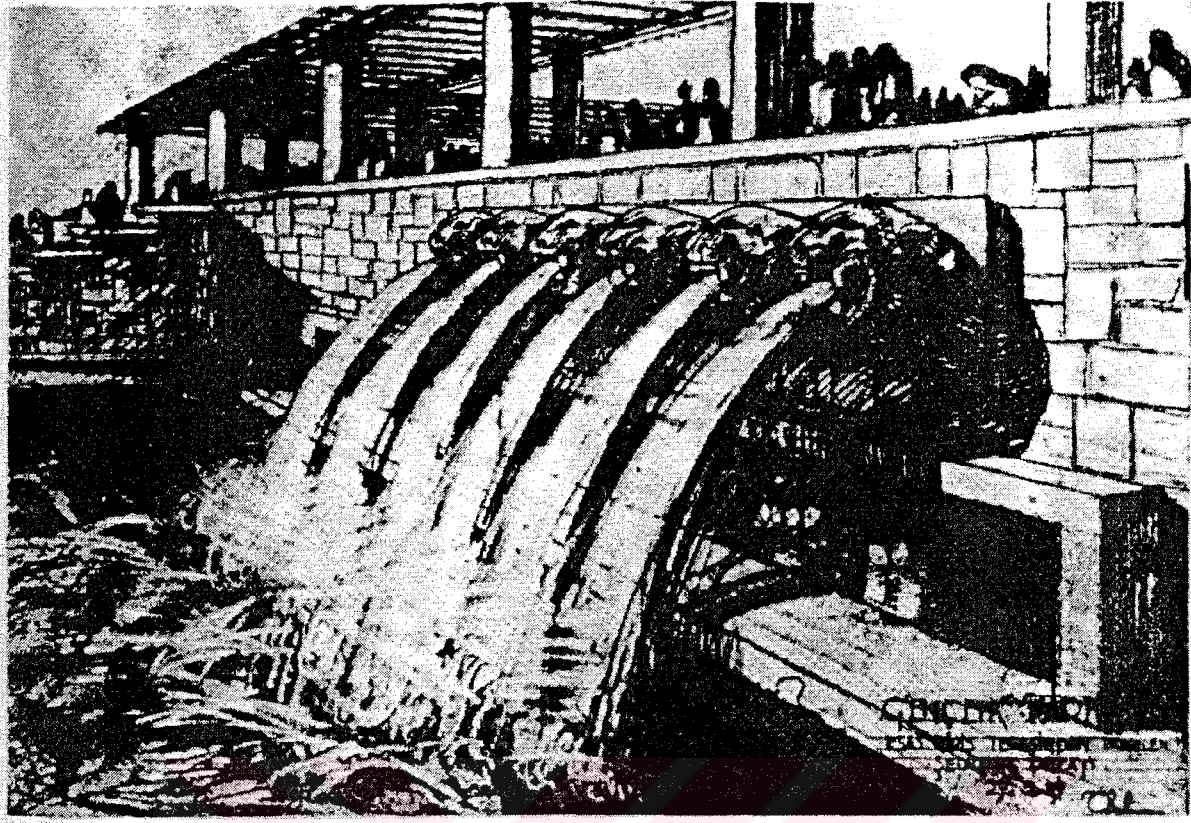
Parkin Theo Leveau tarafından değiştirilmiş hali (Anonim, 1943)

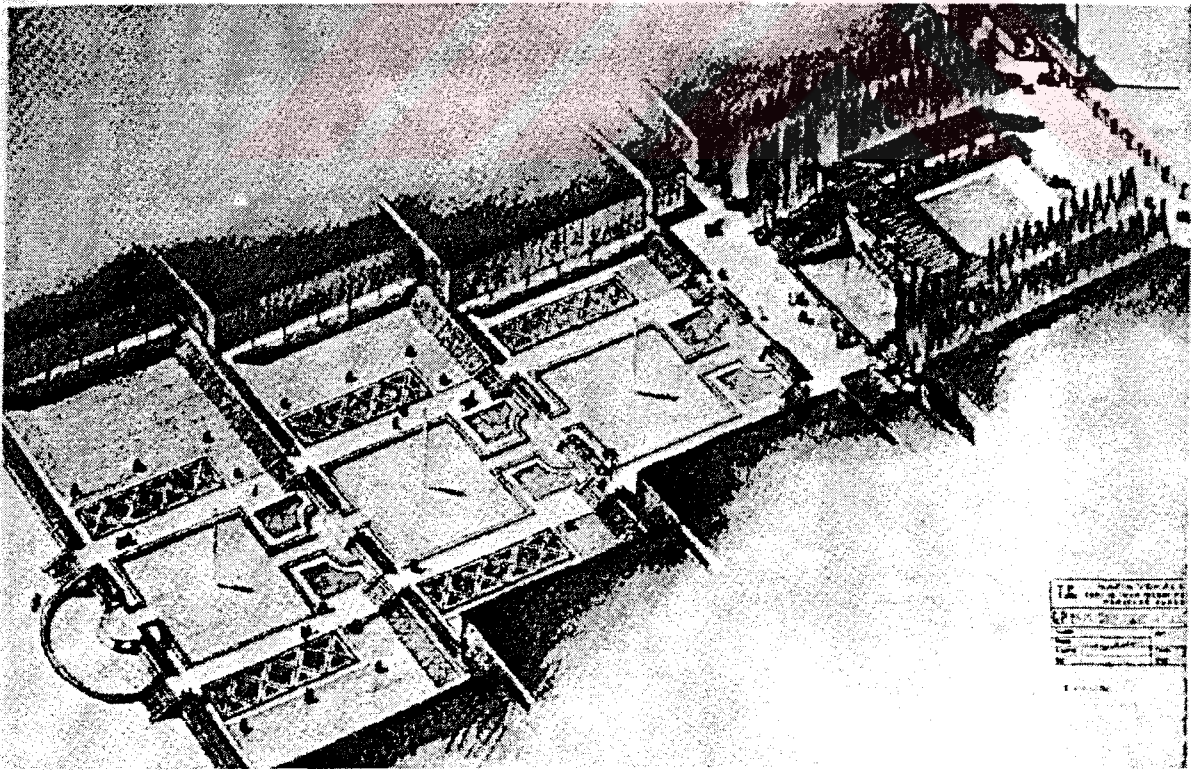
Gençlik Parkından opera yönüne bakış (Anonim, 1943)

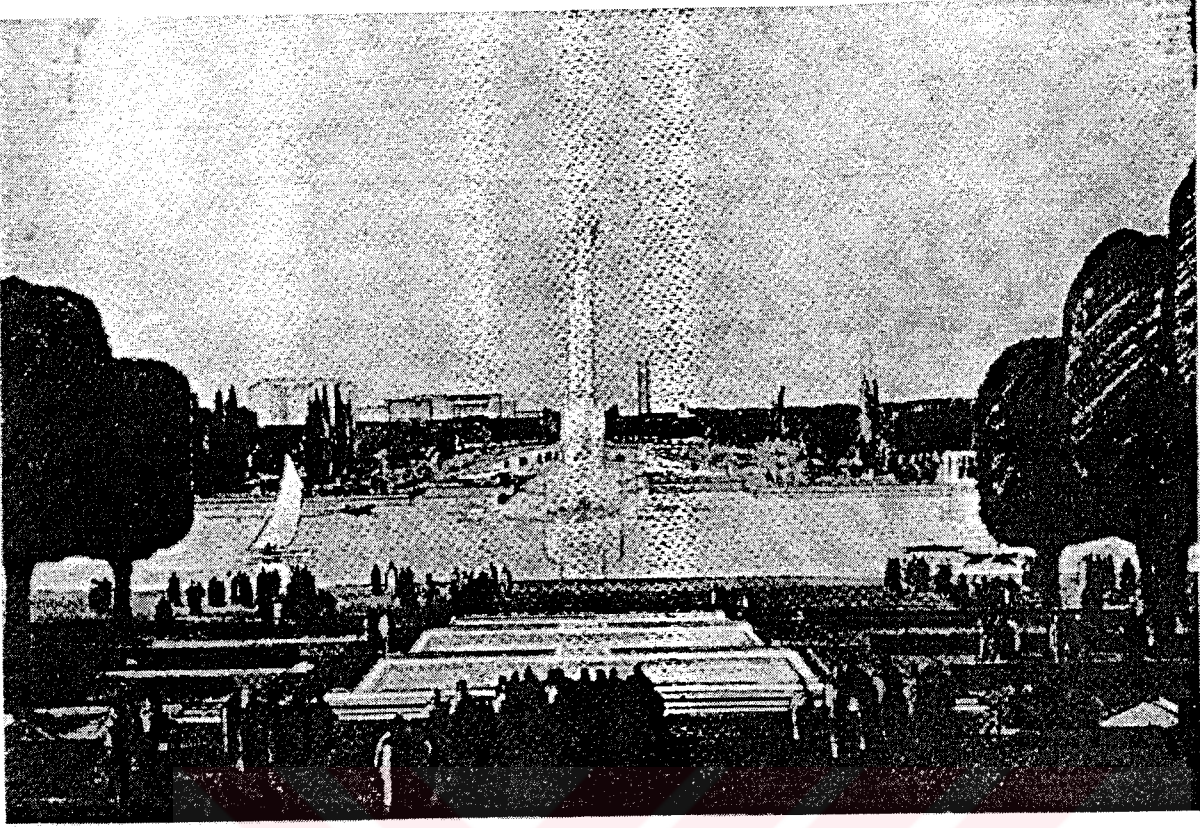
Gazinodan göle bakış (Anonim, 1943)

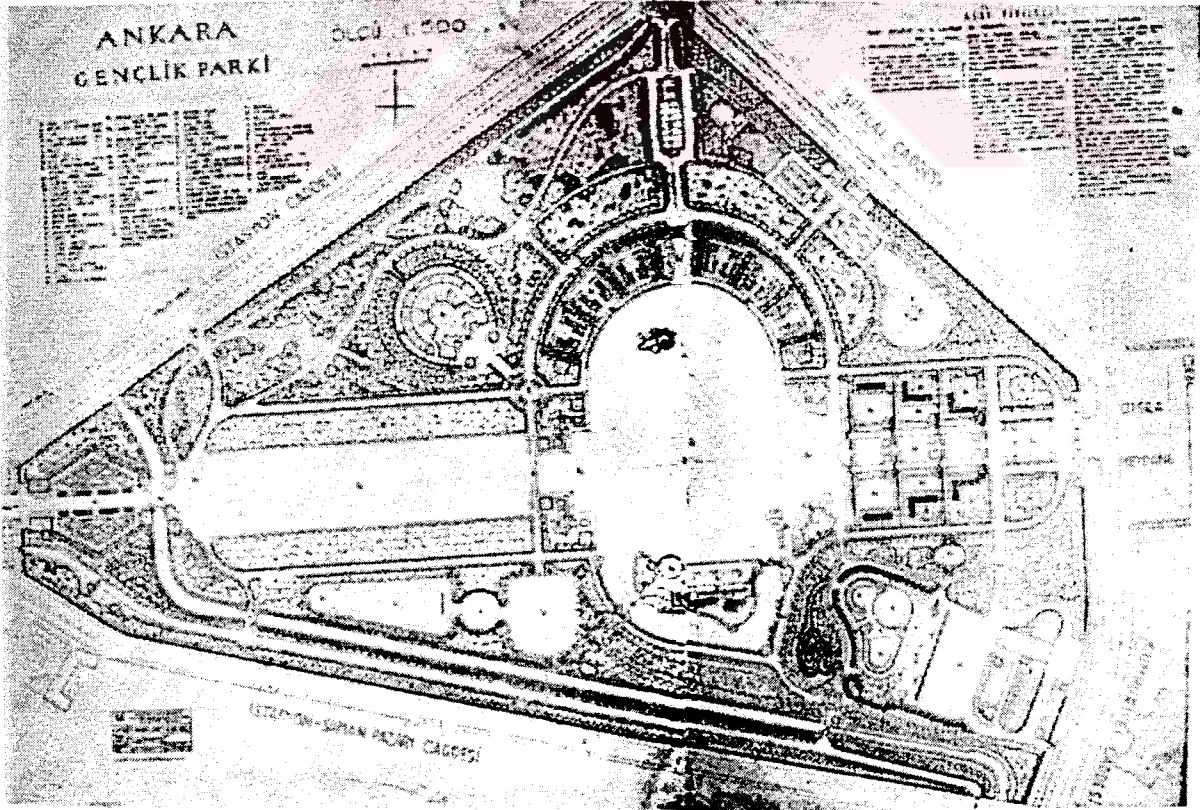
Havuzza dökülen şelaleye ait detay çizimi (Anonim, 1943)

Parkın kaskatlarını ve ana girişini gösteren çizim (Anonim, 1943)

Parkın girişinden gölü gösteren bir çizim (Anonim, 1943)

Parkın Theo Leveau'a ait peyzaj projesi (Anonim, 1943)

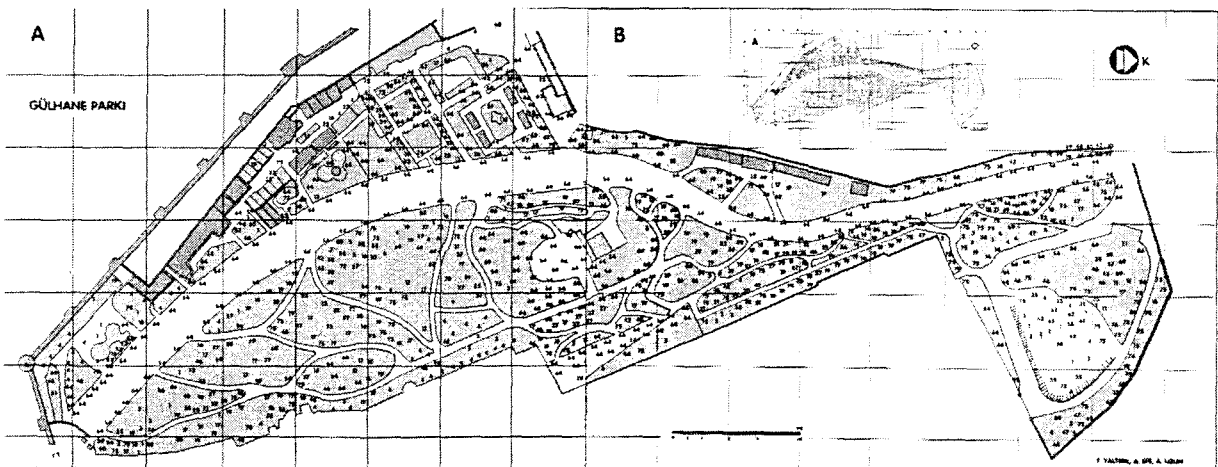
Parkın, yapımı sırasında, ağaçlandırılmadan önceki hali (Belko, 1994)

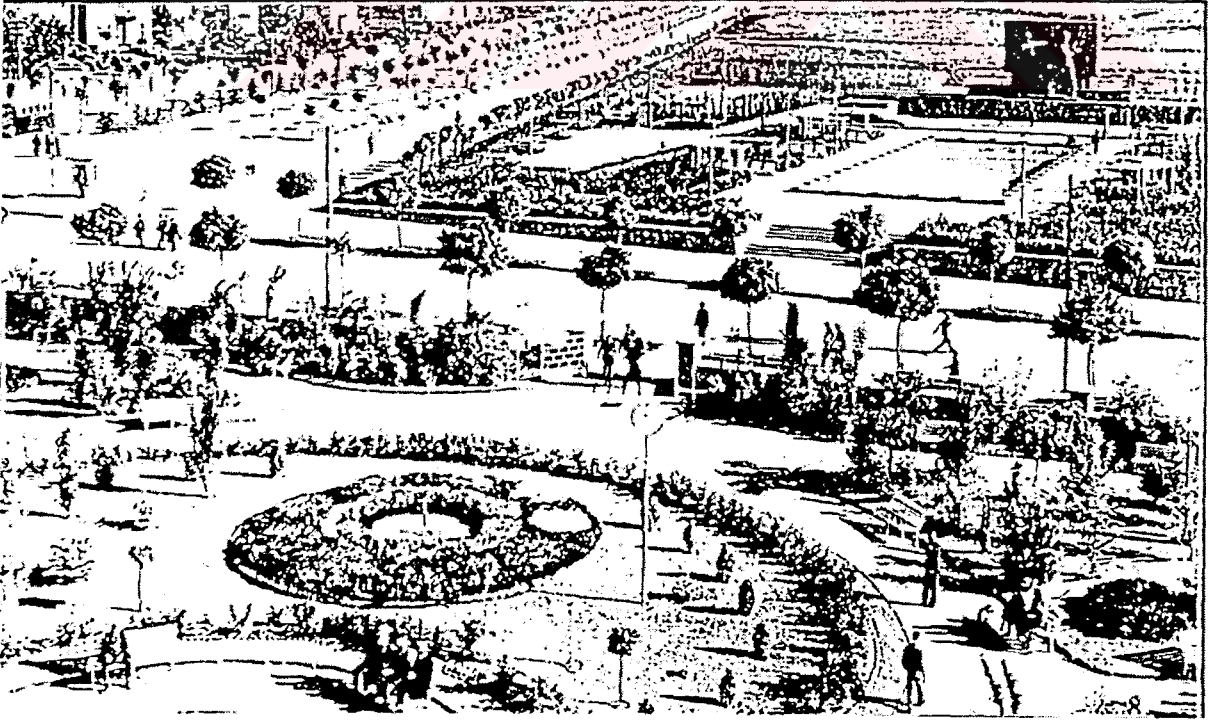

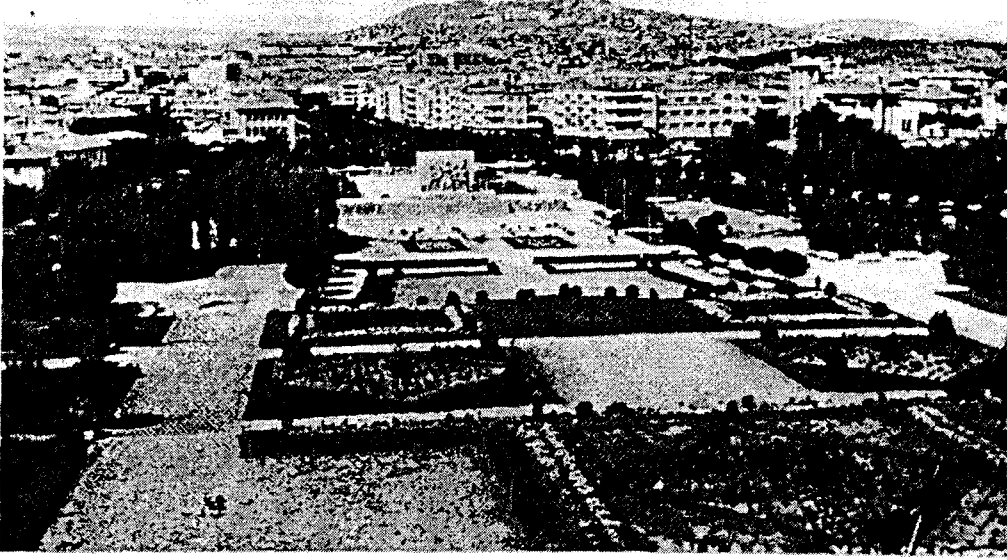
Parktan bir görünüş (Belko, 1994)

Parktan 1940'lara ait bir görünüş (La Turquie Kemaliste, 1947)

PARKIN ADI	: GÜLHANE PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / SARAYBURNU
PARKIN KONUMU	: Sirkeci garı ile Sultanahmet arasında tramvay hattının doğusundadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Mösyö Deroin (Topuzlu, 1994)
PARKIN YAPIM YILI	: 1912 – 1914 (Topuzlu, 1994)
PARKIN ALANI	: 5,5 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: 6 bin altın (Topuzlu, 1994)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Osmanlı döneminde Topkapı Sarayı'nın dış bahçesi olan alan, Cemil Topuzlu'nun belediye başkanlığı döneminde parka dönüştürülmüştür. Parkın iki giriş kapısı bulunmaktadır. Önceki yıllarda, demir yolu üzerindeki bir köprü ile Sarayburnu kısmına bağlı olan parkın bu bölümünde, Cumhuriyet döneminin ilk Atatürk heykeli yer almaktadır. Parkın içerisinde, kahvehaneler, çocuk bahçesi, hayvanat bahçesi, tiyatro, botanik bahçesi ve akvaryum ihtiva eden bir sarnıç vardır. Ayrıca Gotlar Sütunu da buradadır. Parkın taşıdığı önem, Atatürk'ün Latin harflerin kabulü ile ilgili ilk konuşmayı burada yapması ve naşının İstanbul'dan Ankara'ya bu parkta yapılan son törenden sonra gönderilmesi ile de görülmektedir. 1987 yılından beri, her yıl İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından parkın adı ile bilinen "Gülhane Şenlikleri" park içerisinde düzenlenmektedir (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997).
GÖRSEL MALZEME	:
	
Gülhane Parkı planı (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997)	

PARKIN ADI	: GÜVEN PARK
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Bakanlıklar yerleşkesi içinde, Atatürk Caddesi, Gazi Mustafa Kemal Paşa Bulvarı ve Necati Bey caddesi arasında kalan alanda yer alır. Gima ve Kızılay Binasının karşısındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Clemens Holzmeister
PARKIN YAPIM YILI	: 1935 (Batuman, 2002)
PARKIN ALANI	: 6 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Parkta Anton Hanak ile Joseph Thorak'ın tasarladığı Güven anıtı bulunmaktadır. Ayrıca parkın içinde bir de havuz yer alır.
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Kızılay Parkından Güven Parka bakış (Belko, 1994)</p>	

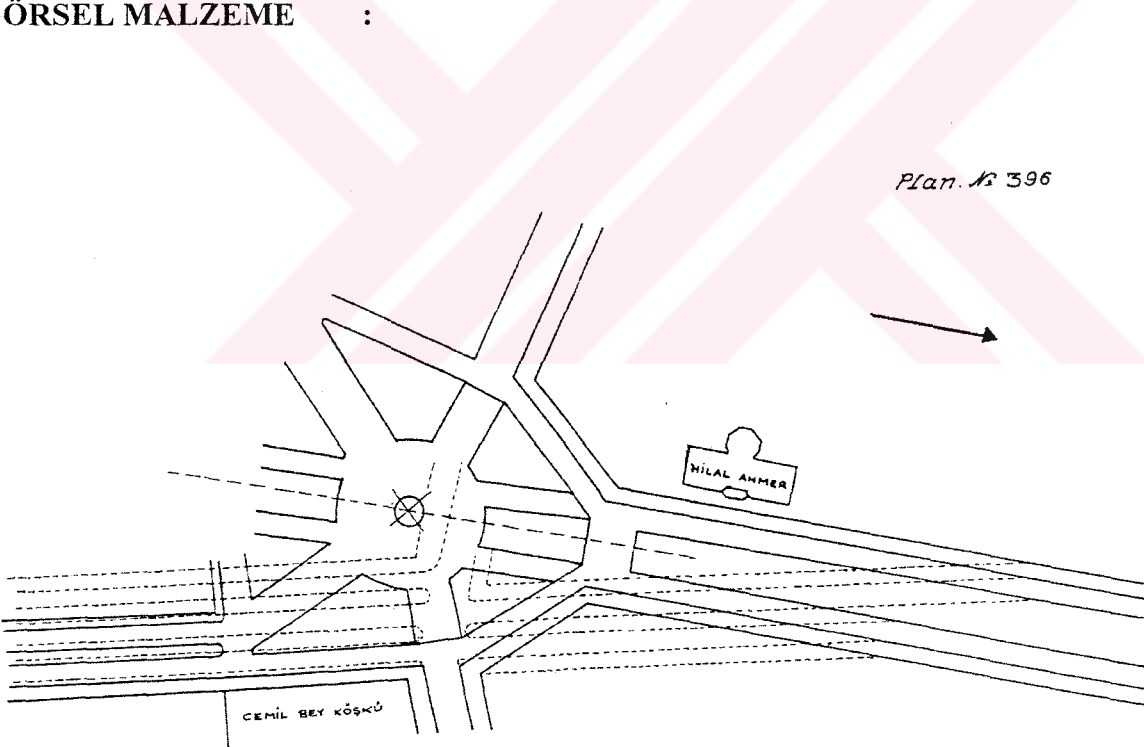

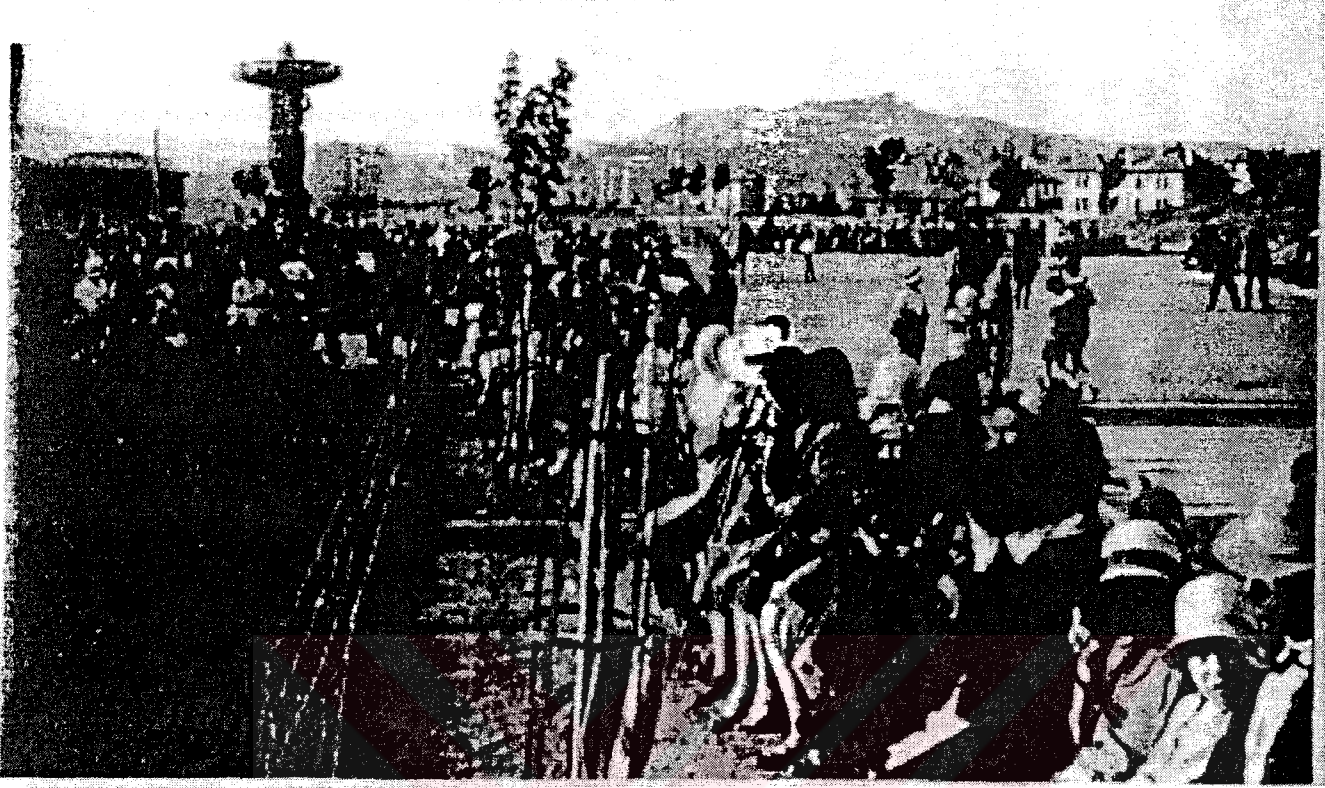
Güven Parkından 1940'lara ait bir kartpostal (Belko, 1994)

Güven Parkından 1940'lara ait bir kartpostal (Belko, 1994)

PARKIN ADI	: GÜZELYALI BEHÇET UZ PARKI
PARKIN YERİ	: İZMİR
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: İzmir Fen İşleri Dairesi (Serçe, 1998)
PARKIN YAPIM YILI	: 1935 (Serçe, 1998)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Kentin yetersiz yeşil alan ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla, Güzelyalı mevkiindeki bataklık kurutulmuş, dönemin belediye başkanı Behçet Uz'un adı ile bir park yapılmıştır (Serçe, 1998).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: HAVUZBAŞI PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Bugünkü Güven Anıtının olduğu alandır.
PARKIN TASARIMCISI	: Ankara Ş. İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1920-1923 (Akyürek, 2000)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park, şehrin ilk kamusal alanlarından biridir. Ortasında melek figürü olan bir havuza sahiptir. Ayrıca orkestranın çalması için bir pavyon bulunmaktadır. Parka daha sonra güven anıtı yapılmıştır.
GÖRSEL MALZEME	 <p>Parkin planı (Akyürek, 2000)</p>

Parkın 1920'lerin sonuna ait bir fotoğrafı

PARKIN ADI	: HAYDARPAŞA İSTASYON PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / KADIKÖY
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park günümüzde mevcut değildir.
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

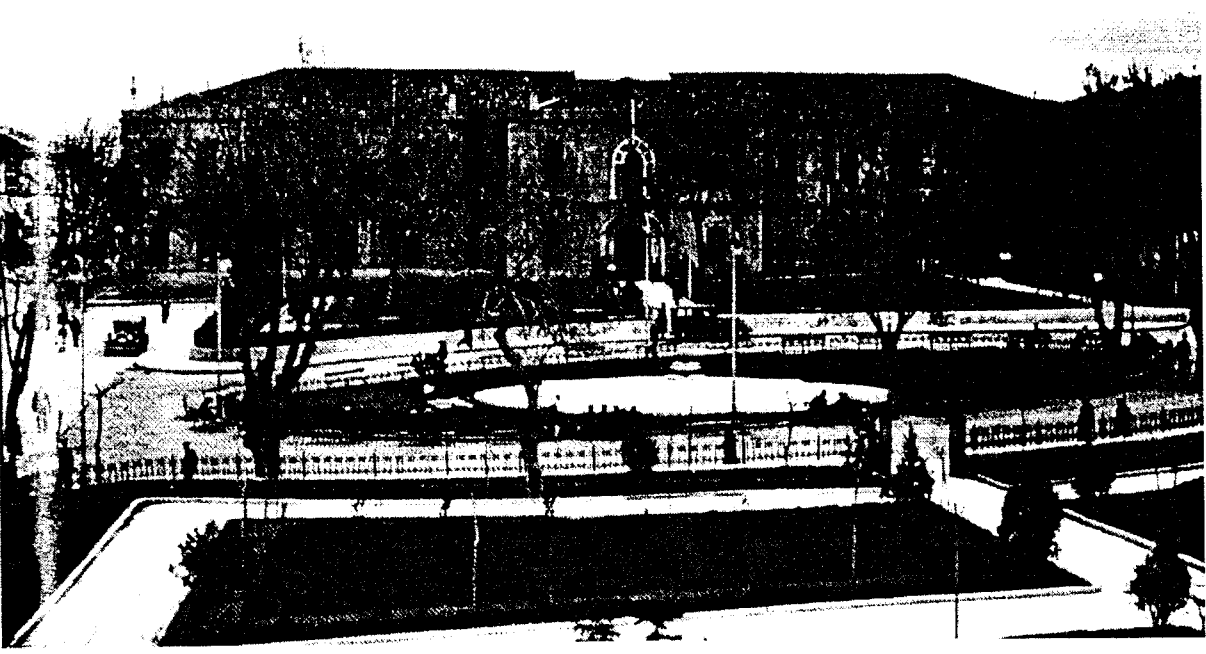
PARKIN ADI	: HEYBELİADA PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / HEYBELİADA
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1943 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: HİLMİ PAŞA BAHÇESİ
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ÇUBUKLU
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1908'den sonra
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: II. Abdülhamit'in padişahlığı döneminde yaptırılmıştır (İskender, 1995). Daha sonra II. Meşrutıye Döneminde park olarak halka açılmıştır.
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: HÜKÜMET MEYDANI PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA/ULUS
PARKIN KONUMU	: Hükümet Konağı, Maliye Bakanlığı ve Ankara'nın ilk telgrafhanesinin bulunduğu alandır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1925
PARKIN ALANI	: (ulaşamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park, Maliye Bakanlığı'nın yapılması ile, yeniden düzenlenmiştir. Tarihi Julien sütunu yerinden kaldırılmış ve alanın ortasına taşınmıştır. Parkın içinde bir fiskiyeli havuz bulunmaktadır.
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın düzenlendiği döneme ait bir fotoğrafı (Sağdıç, Tarihsiz)	

Parkın düzenlendiği döneme ait bir fotoğrafı (Sağdıç, Tarihsiz)

Parkın düzenlendiği döneme ait bir fotoğrafı (Belko, 1994)

PARKIN ADI	: ISPARTA PARKI
PARKIN YERİ	: ISPARTA
PARKIN KONUMU	: Hükümet Konağı önündedir.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parktan 1930'lara ait bir fotoğraf (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1936)	

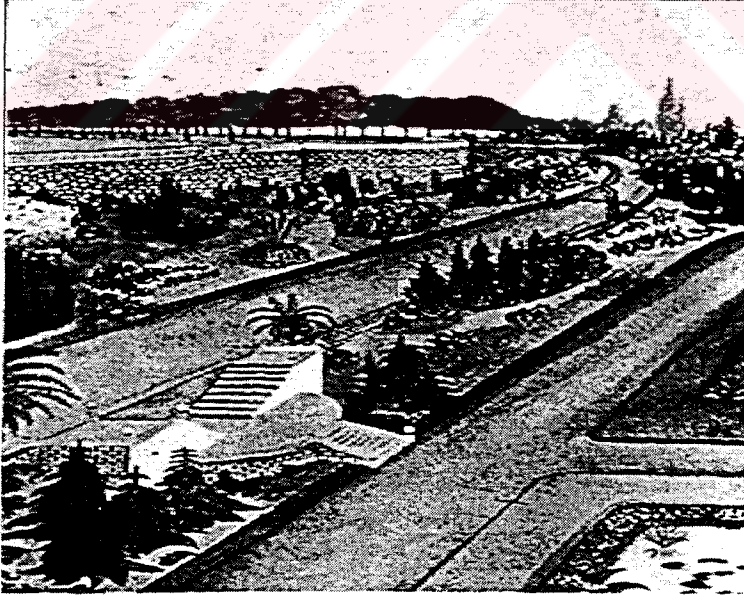
PARKIN ADI	: KADIKÖY İSKELE PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / KADIKÖY
PARKIN KONUMU	: Kadıköy İskelesinin yanındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1934 – 1935 (Yaltrık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 3 hk.(Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
Pervititch haritalarında İskele Parkının planı (Ersoy ve Anadol, 2001)	

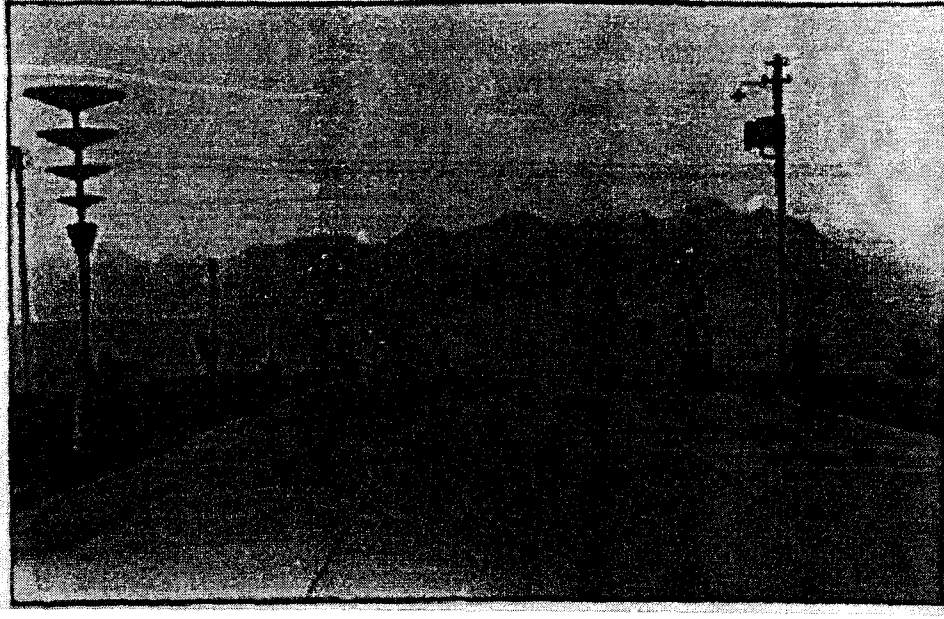

Parktan 1950'lere ait bir fotoğraf (Şahenk, 1996)

Parktan 1950'lere ait bir fotoğraf (Şahenk, 1996)

PARKIN ADI	: KARAALIOĞLU – İNÖNÜ PARKI
PARKIN YERİ	: ANTALYA
PARKIN KONUMU	: Işıklar caddesi üzerindedir. Parkın üç ayrı ana girişi bulunmaktadır. İlki büyük şehir belediye binası önünden, ikincisi şehir stadının yanından ve üçüncüsü kaleiçi tarafındandır.
PARKIN TASARIMCISI	: Necmi Ateş (mimari tasarım)/ Mevlüt Baysal (peyzaj tasarım)
PARKIN YAPIM YILI	: 1940 (Ülkü Dergisi, say15)
PARKIN ALANI	: 70.000 m2 (Ülkü Dergisi, say15)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Parkın temelleri 1940 yılında dönemin Antalya Valisi Haşim İşcan tarafından atılmıştır. Deniz kenarında oldukça bakımsız halde bulunan Karaalioğlu Bahçesi, belediye tarafından satın alınarak yeniden tanzim edilmiştir. Parka dikilmek üzere yurtdışından çeşitli ağaçlar getirilmiştir (Ülkü Dergisi, say15).
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Parkın perspektif görünüşü (Baysal, 1936)</p>	

Parkın içinden bir görünüş (Uğur Tanyeli Arşivi)

Pergolelerden bir görünüş (Uğur Tanyeli Arşivi)

Taraçadan bir görünüş (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

Parkın önünde bulunan havuza ait bir fotoğraf (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

Parkın içinden bir fotoğraf (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

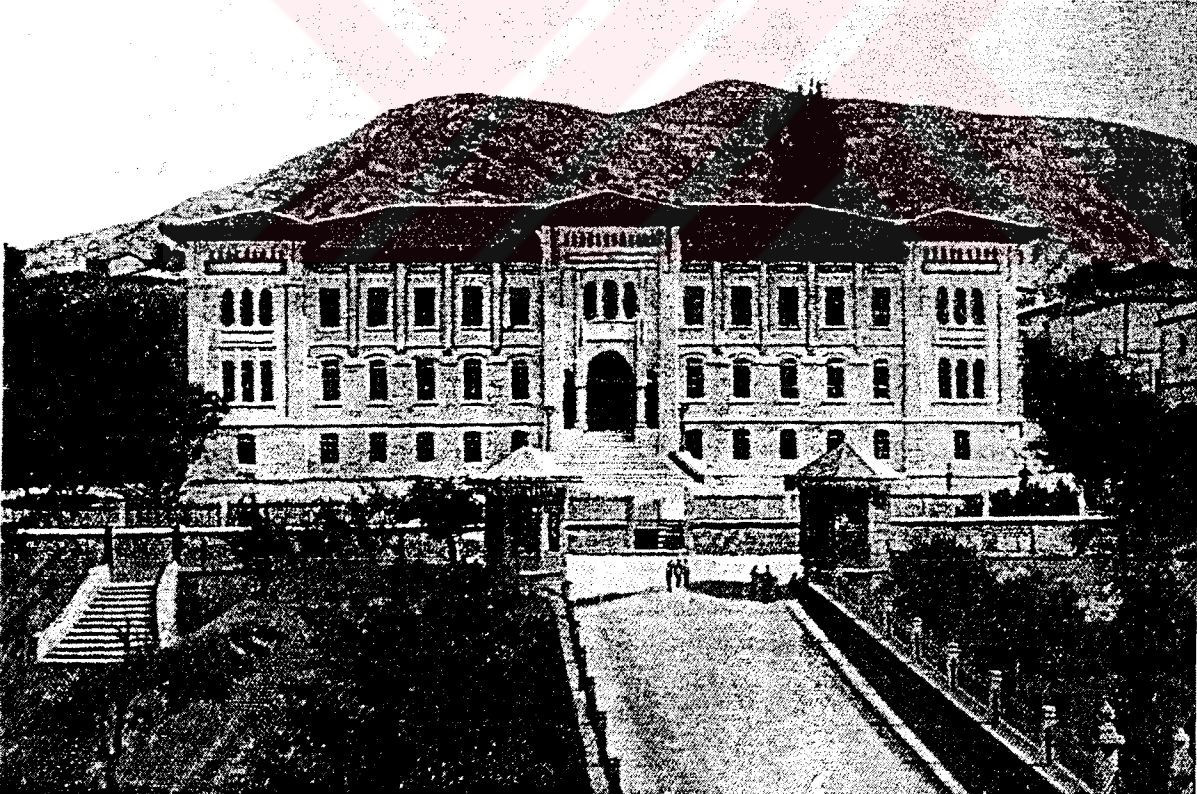
Parkın içinden bir fotoğraf (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

Parkın içinden bir fotoğraf (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

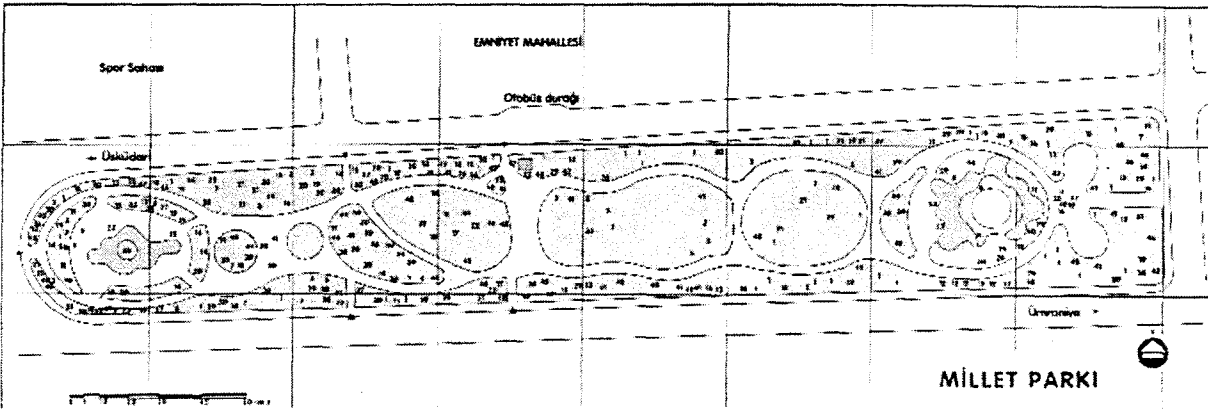

Parkın içinde bulunan çocuk oyun sahasına ait bir fotoğraf (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

PARKIN ADI	: KASTAMONU PARKI
PARKIN YERİ	: KASTAMONU
PARKIN KONUMU	: Kastamonu Hükümet Konağı'nın önündedir.
PARKIN TASARIMCISI	: Vedat Tek (?)(Batur, 2002)
PARKIN YAPIM YILI	: 1901 (Batur, 2002)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın Hükümet konağı ile birlikte görünüşü (Batur, 2002)	

PARKIN ADI	: KAYAŞ D.D.Y. PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936)
PARKIN ALANI	: 10 hk. (Duransoy, 1936)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: KÜÇÜK ÇAMLICA MESİRE ALANI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ÇAMLICA
PARKIN KONUMU	: Anadolu yakasında Üsküdar yerleşmesinin dört kilometre doğusunda yer almaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: (ulaşlamadı)
PARKIN ALANI	: 27 hk.(Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Padişah II. Mahmut döneminde, mesire alanına dönüştürülen bu yeşil alanlar, halkın kullanımına açılmıştır. Sonraki yıllarda uzun süreyle kapalı kalacak olan park, 1940 yılında dönemin valisi Lütfü Kırdar tarafından kamulaştırılmıştır (Demirkaya, 1999).
GÖRSEL MALZEME	:
	Büyük Çamlıca Korusu Planı (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997)

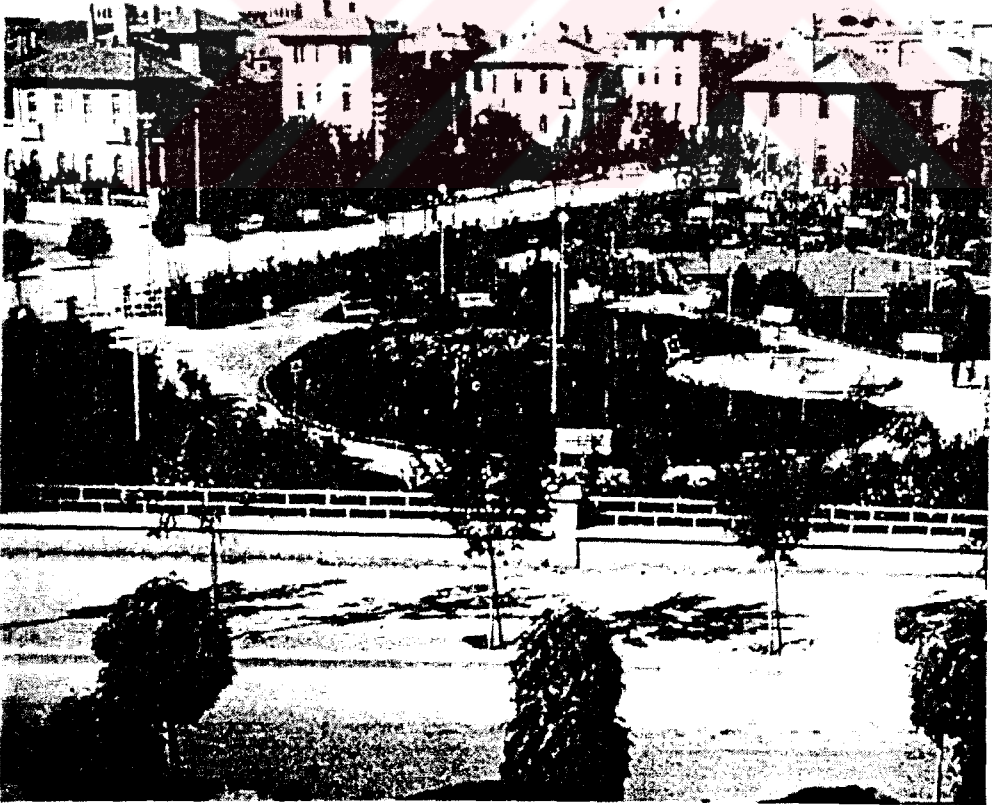
PARKIN ADI	: KISIKLI ÇAMLICA PARKI (MİLLET BAĞÇESİ)
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ÇAMLICA
PARKIN KONUMU	: Altunizade Kavşağında, Kısıklı Caddesi üzerindedir
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1867 – 1870 (Demirkaya, 1999)
PARKIN ALANI	: 55 hk.(Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: “Tophanelioğlu Parkı”, “Sarıkaya Parkı”, “Kısıklı Parkı” ve “Millet Parkı” gibi farklı isimlerle bilinmektedir. 1867 – 70 yılları arasında Kısıklı yolu üzerindeki yeşil alan, park olarak düzenlenmiştir. Halka açık ilk belediye parkı olması nedeniyle önem taşımaktadır. Zaman içerisinde, taşıdığı öneme karşın, bakımsız kalan bahçe, 1933-35 yılları arasında yeniden yapılan bir düzenleme ile tekrar halka açılmıştır (Demirkaya, 1999).
GÖRSEL MALZEME	:
	
Millet Parkının planı (Yaltırık, Efe, Uzun, 1997)	

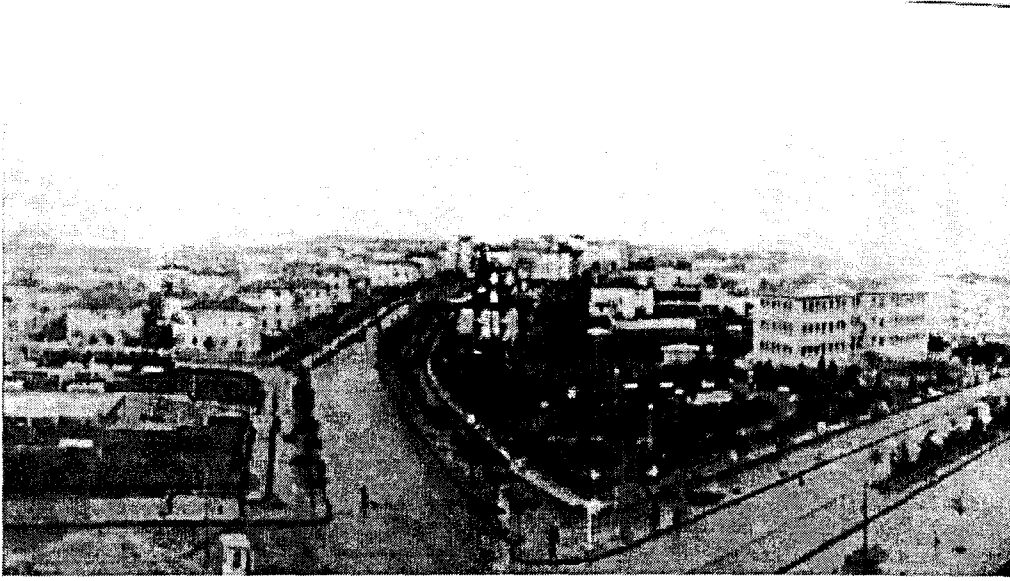

Parkın bugünkü durumu(Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

Parkın bugünkü durumu(Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

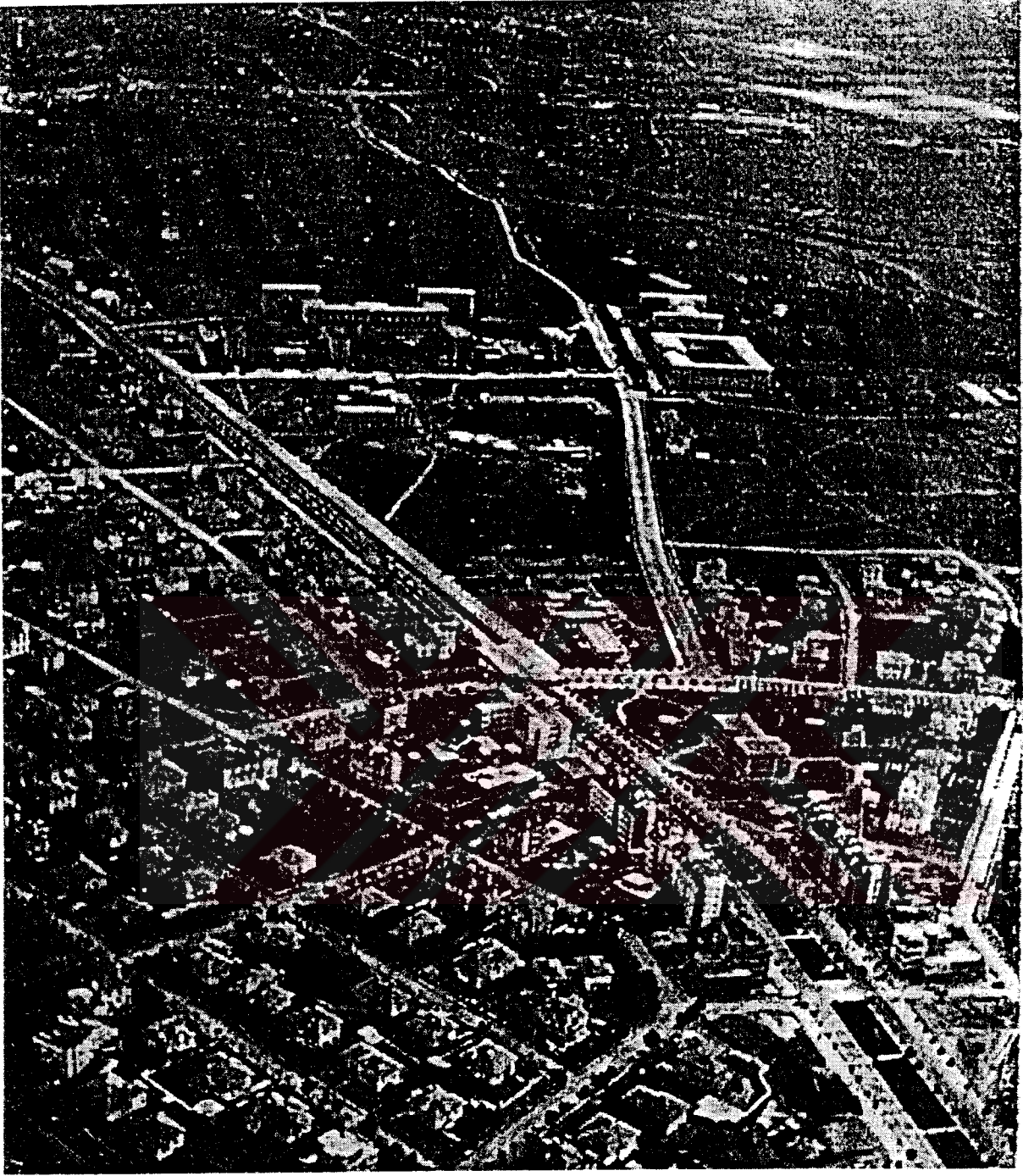
PARKIN ADI	: KIZILAY PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Atatürk Bulvarı ve Gazi Mustafa Kemal Paşa bulvarının köşesinde bulunmaktaydı.
PARKIN TASARIMCISI	: Hermann Jansen
PARKIN YAPIM YILI	: 1932
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: 1932 Jansen planında yer alan parkın içinde Avusturyalı mimar Robert Örley tarafından tasarlanan Kızılay binası bulunmaktaydı. Park günümüzde mevcut değildir. Parkın ve binanın yerine 1980 yılında Türk Kızılay Derneği'nin yeni binası yapılmıştır.
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın 1940'larda çekilmiş bir fotoğrafı (Anonim, 1975)	

Parkın 1940'larda çekilmiş bir fotoğrafı (Belko, 1994)

Parkın, eski Kızılay binasından çekilmiş, 1940'lara ait bir fotoğrafı (Belko, 1994)

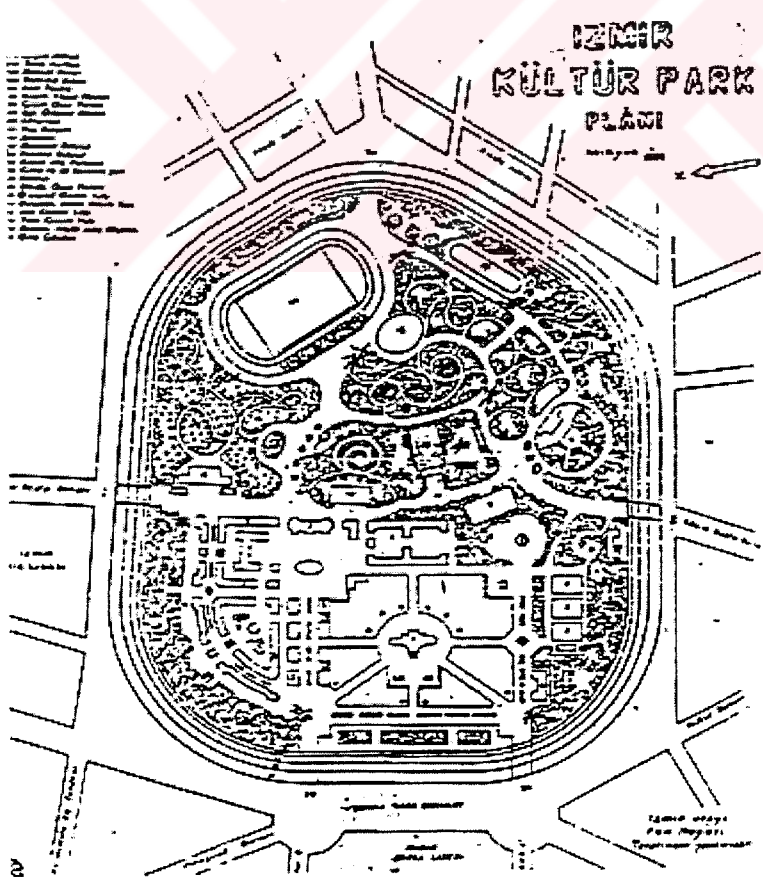
Kızılay Parkının 1930'larda çekilmiş bir hava fotoğrafı (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1936)

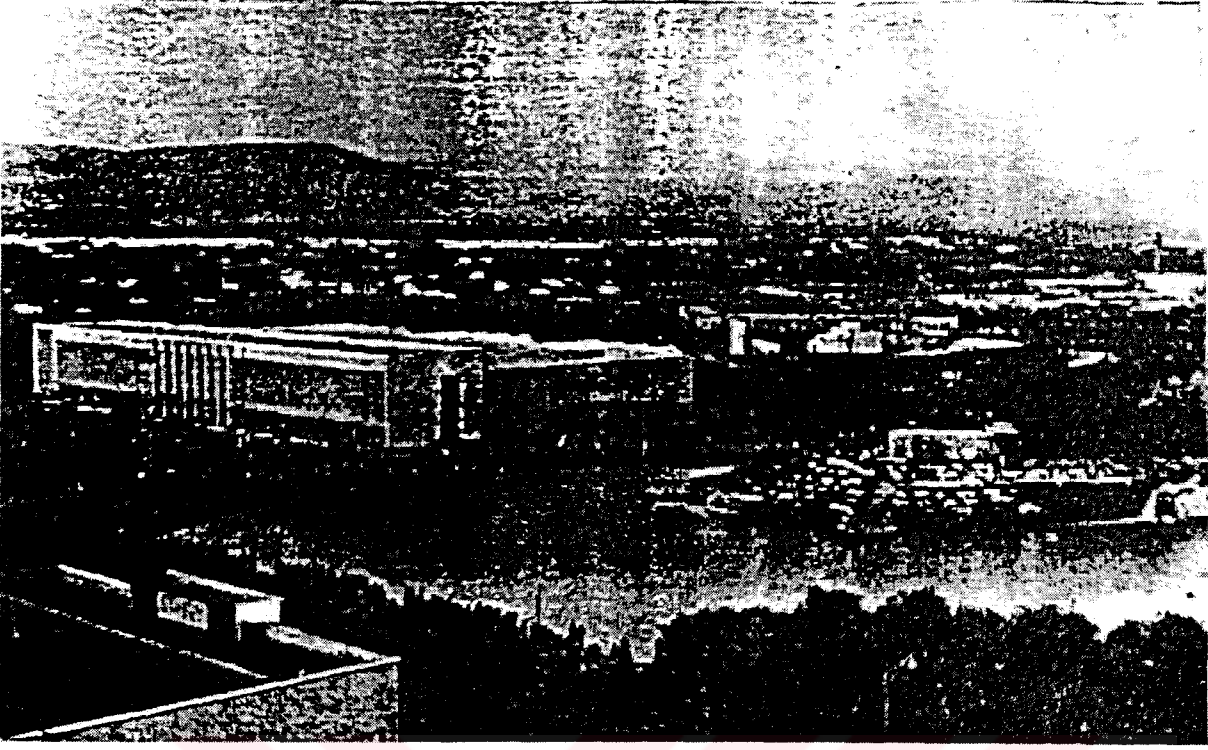
Parkın 1960'larda çekilmiş bir fotoğrafı (Kortan, 1999)

PARKIN ADI	: KONYA KAYALI PARKI
PARKIN YERİ	: KONYA
PARKIN KONUMU	: Hükümet Konağını yanında bulunmaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1950 yılından önce
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)
	

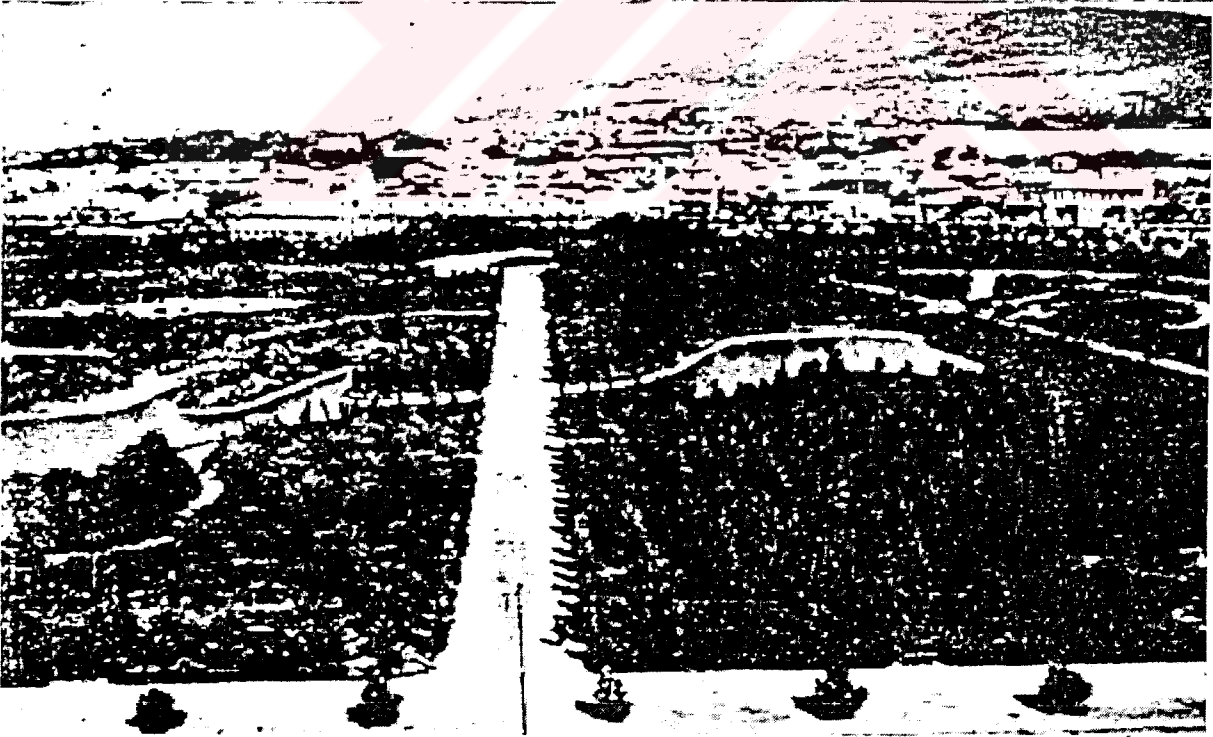
PARKIN ADI	: KONYA İSTASYON PARKI
PARKIN YERİ	: KONYA
PARKIN KONUMU	: (ulaşılamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşılamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936).
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşılamadı)

PARKIN ADI	: KÜLTÜR PARK
PARKIN YERİ	: İZMİR
PARKIN KONUMU	: İzmir Kız lisesi karşısında bulunmaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: İzmir Fen İşleri Dairesi
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 (Serçe, 1998)
PARKIN ALANI	: 360.000 m2 (Serçe, 1998)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Behçet Uz döneminde Danger-Prost planında yapılan en önemli tadilat kent merkezinde fakültelerin, kültürel etkinliklerin, yeşil alanların yer aldığı yaklaşık 40 hektarlık alan Kültürpark alanı olarak değiştirilmiş ve 1935 yılının son aylarından itibaren uygulanmaya başlanmıştır (Seymen, 1992).
GÖRSEL MALZEME	:

İzmir Kültürpark planı (Tanyeli, 1992)

Kültürpark'ın 1940'lara ait bir Fotoğrafi (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1942)

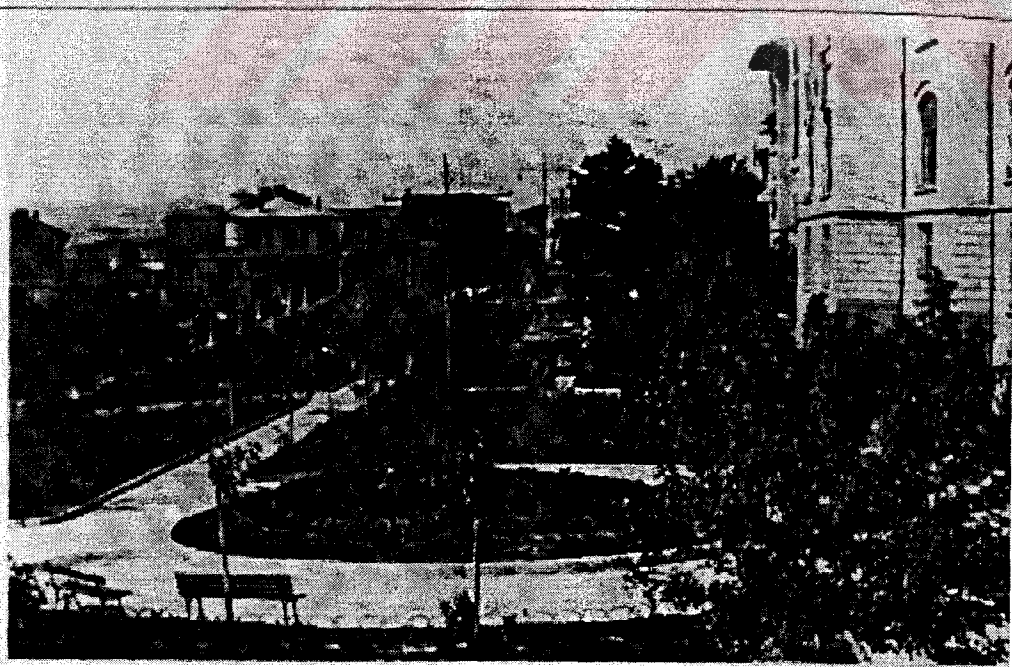

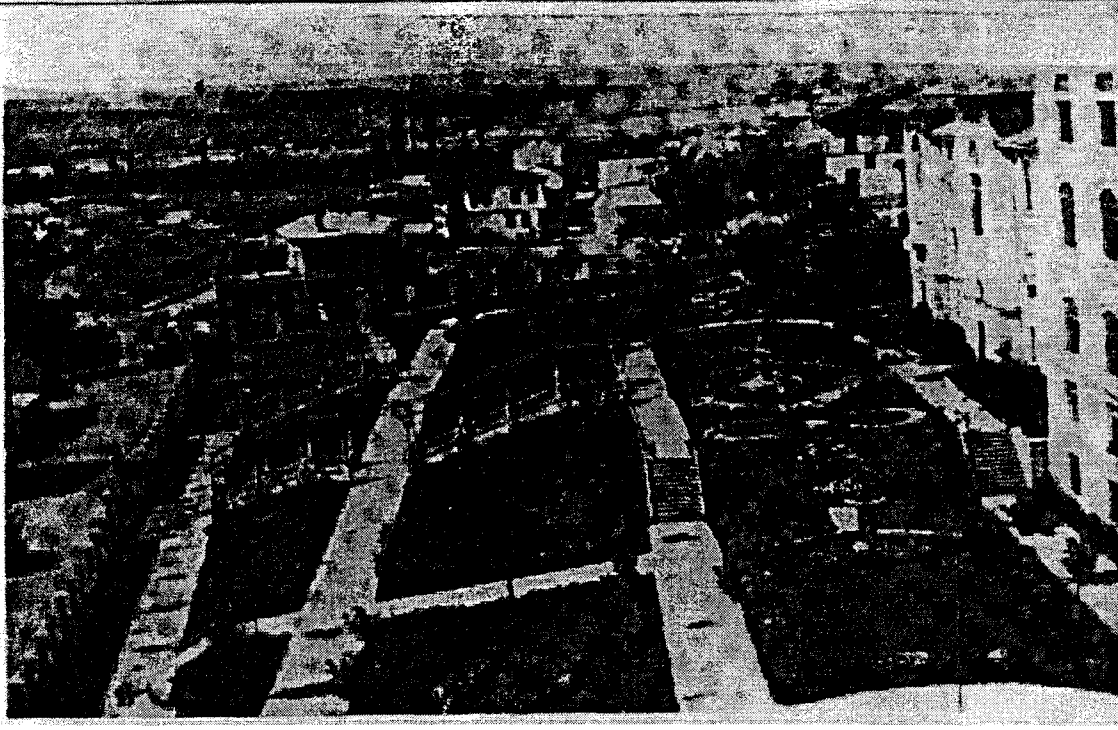
Kültürpark'ın 1940'lara ait bir Fotoğrafi (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1942)

Kültürpark'ın 1940'lara ait hava fotoğrafı (Tayfun Gürkaş Arşivi)

PARKIN ADI	: KÜTAHYA D.D.Y. PARKI
PARKIN YERİ	: KÜTAHYA
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

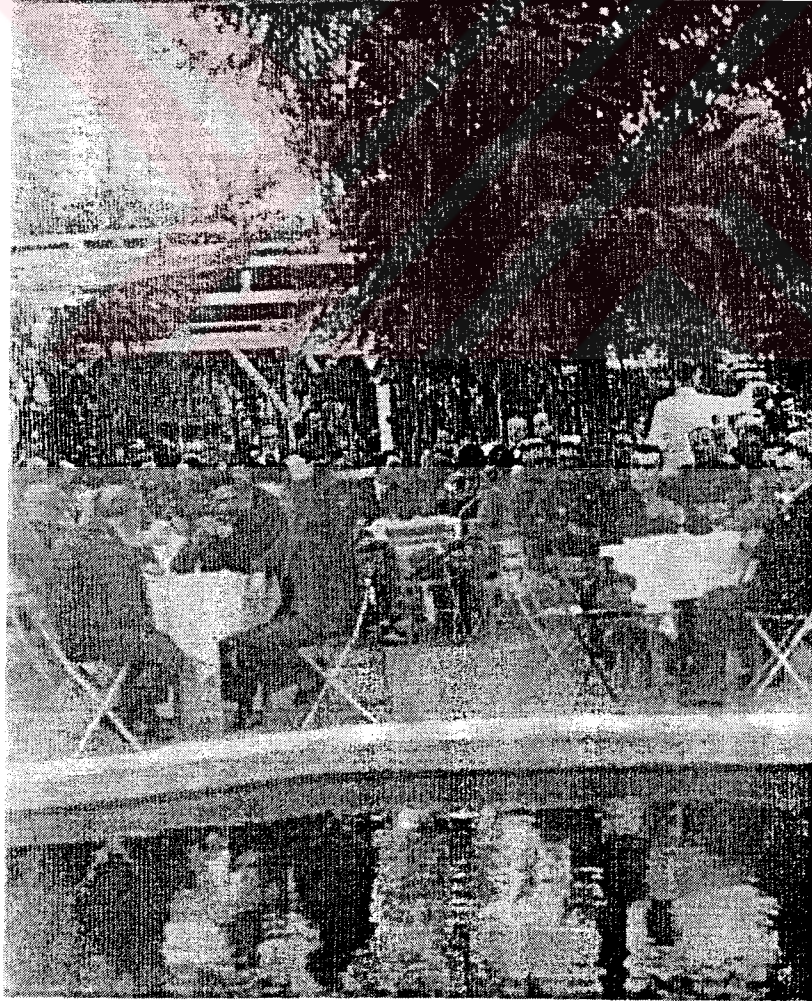
PARKIN ADI	: MALİYE VEKALETİ BİNASI PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA/ULUS
PARKIN KONUMU	: Park, bakanlık binasının arkasında, Çankırı Caddesi üzerinde yer almaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Müteahhit Mimar Yahya Ahmet ve Mühendis İrfan (Aslanoğlu, 2001).
PARKIN YAPIM YILI	: 1925 (Aslanoğlu, 2001)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: İnşa edilen ilk bakanlık binası olan maliye bakanlığı binasının arka kısmında yer alan park setler halinde düzenlenmiştir (Aslanoğlu, 2001).
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın yapıldığı döneme ait bir fotoğrafı (Belko, 1997)	

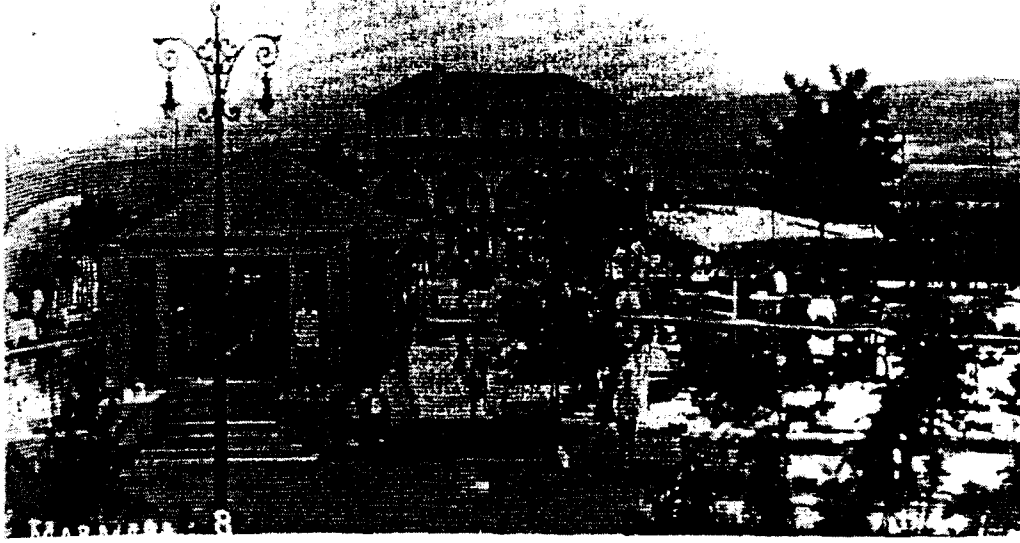
Parkın görünüşü (Belko, 1997)

PARKIN ADI	: MARMARA HAVUZU PARKI
PARKIN YERİ	: ANKARA
PARKIN KONUMU	: Atatürk Orman Çiftliğinde bulunmaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1932
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Çiftlik içinde oluşturulan havuzlardan biri olan Marmara havuzunun etrafı düzenlenerek park oluşturulmuştur.

GÖRSEL MALZEME :

Parkin İçinden bir fotoğraf (Belko, 1997)

Park ve içinde bulunan binalara ait bir fotoğraf (Akyürek, 2000)

Ankara'nın en güzel yeri.
Marmara aile Parkıdır.

Cuma günü : Saat ikiden ona kadar cazband, dans ve muhtelif numaralar.
Pazar: saat 3-10 orkestra. Salı ve çarşamba: Saat 3-10 Ajatürk saz.

Cuma günleri Gazi çiftliğine kadar musyren saatinde tren vardır. Hergün
Ankaradan parka kadar giden otobüsler 25 kuruş almaktadır.

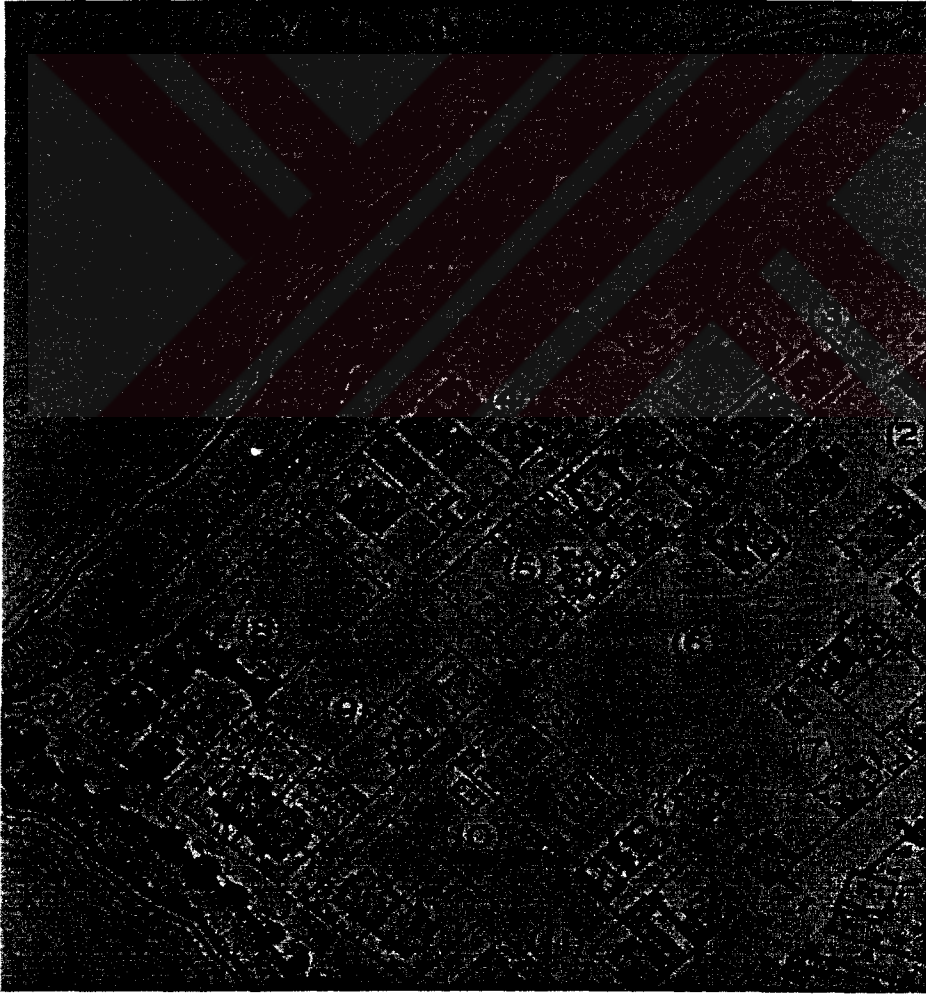
Çay, kahve, limonata, gazoz yirmi beş, buzlu bira altmış kuruştur. Diğer
meşrubat fiyatları da buna göredir.

Park müsteciri müşterilerden gördüğü fazla rağbet ve teveccühe binaen
bu emmardan itibaren teşkilatını tevsi etmiştir. Servislere fevkalade itina ve
gelecek zevat ile ailelerin istirahatını temin olunacaktır. 1-3539

Hakimiyet-i Milliye Gazetesinde 1932 yılında yayınlanmış bir ilan (Akyürek, 2000)

PARKIN ADI	: MODA ÇOCUK BAĞÇESİ PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / KADIKÖY
PARKIN KONUMU	: Moda sahilindedir.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1938 yılından önce (Ersoy ve Anadolu, 2001)
PARKIN ALANI	: 0,7 hk.(Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: İstanbul'un ilk çocuk parklarından biridir.

GÖRSEL MALZEME :

Pervititch haritalarında Moda parkı planı (Ersoy ve Anadolu, 2001)

Parkin bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

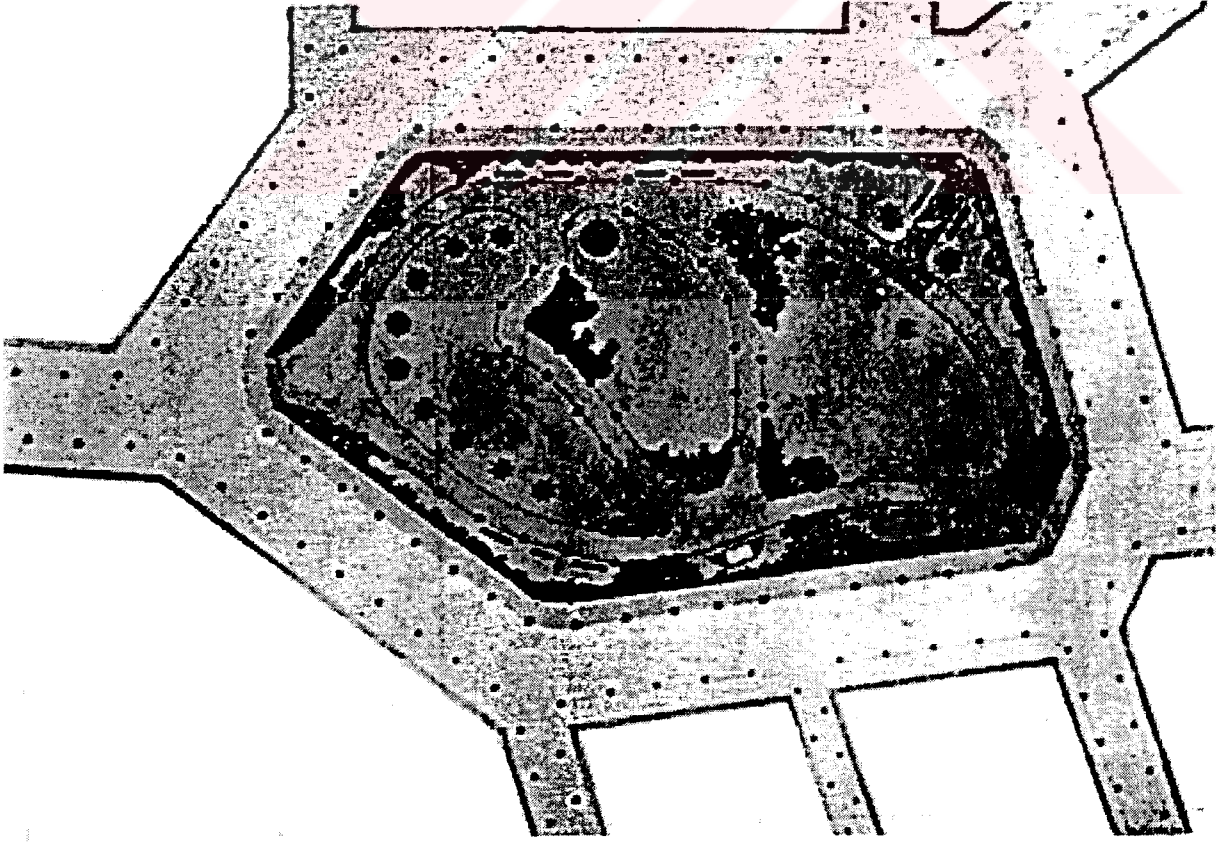

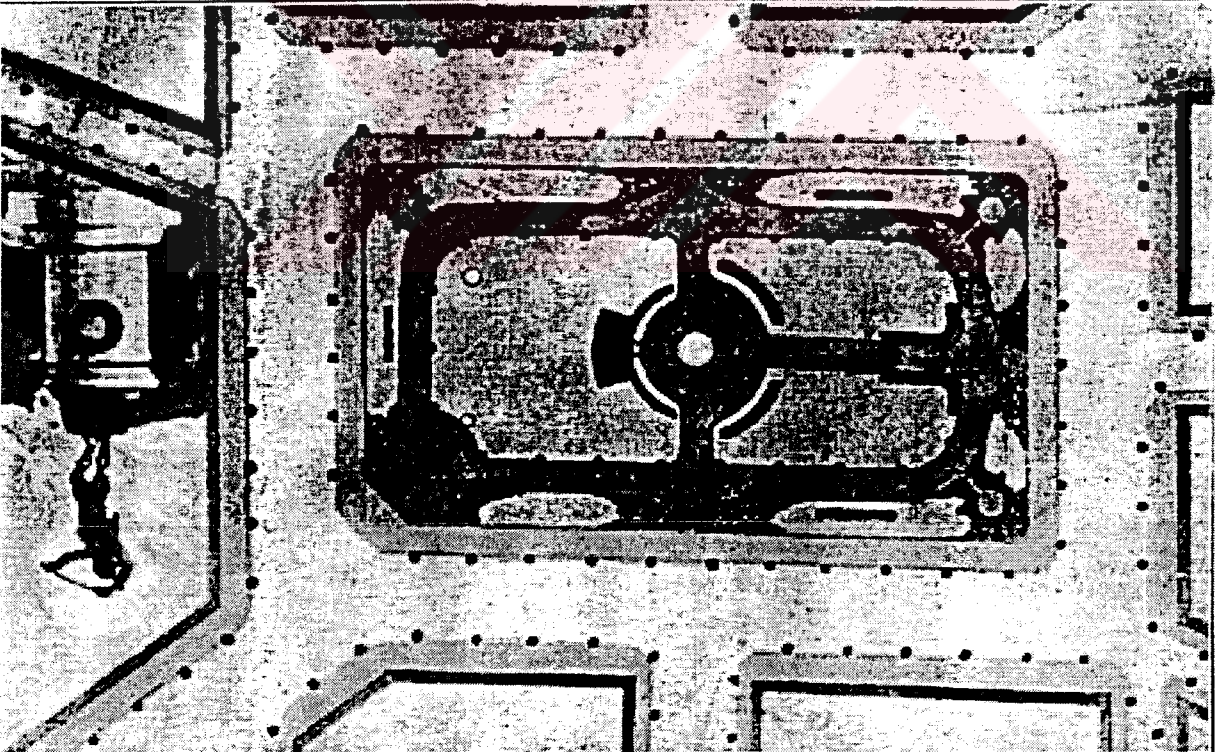
Parkin bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

Parkın bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

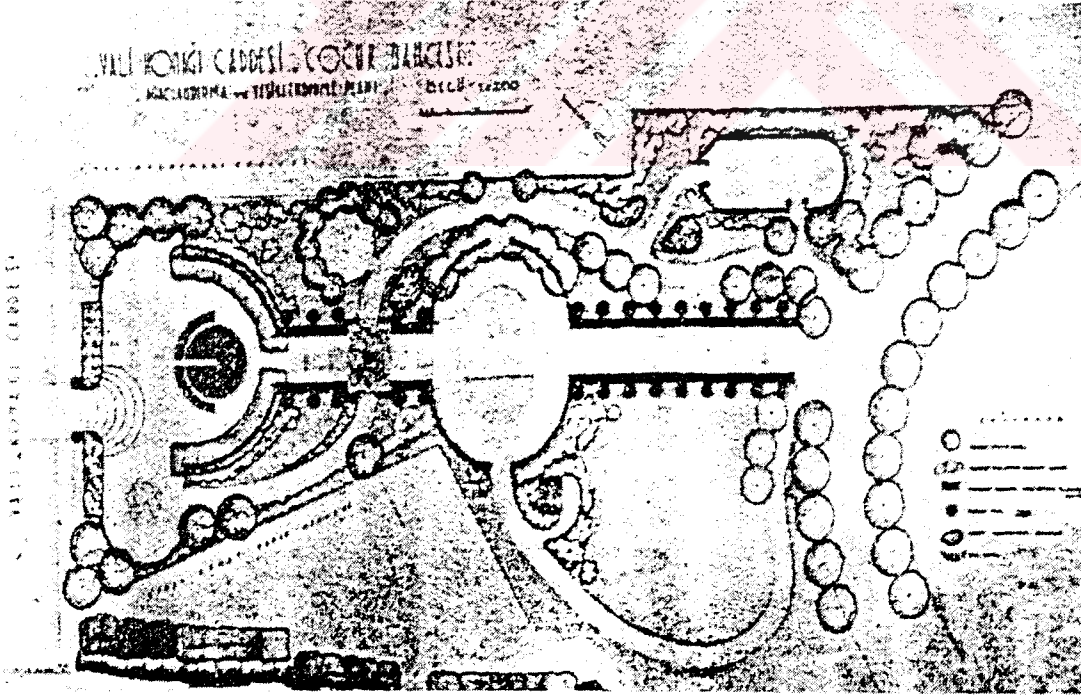

PARKIN ADI	: NAZİLLİ İSTİKLAL PARKI
PARKIN YERİ	: AYDIN
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: Mevlüt Baysal (Baysal, 1936)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Baysal, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın planı (Baysal, 1936)	

PARKIN ADI	: NAZİLLİ ULUS PARKI
PARKIN YERİ	: AYDIN
PARKIN KONUMU	: (ulaşılamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: Mevlüt Baysal (Baysal, 1936)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Baysal, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşılamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın Planı (Baysal, 1936)	

PARKIN ADI	: NİŞANTAŞI PARKI (ÇOCUK BAHÇESİ)
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / NİŞANTAŞI
PARKIN KONUMU	: Vali Konağı Caddesi üzerinde, Kongre ve Sergi Sarayı binasının yanındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1939 (Yalırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 0,4 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Zengin oturma alanlarına sahip olan park, 1993 yılında yeniden düzenlenmiştir. 1937-40 tarihli, Prost'a ait 2 numaralı parkın sınırı olarak planda yer almaktadır.

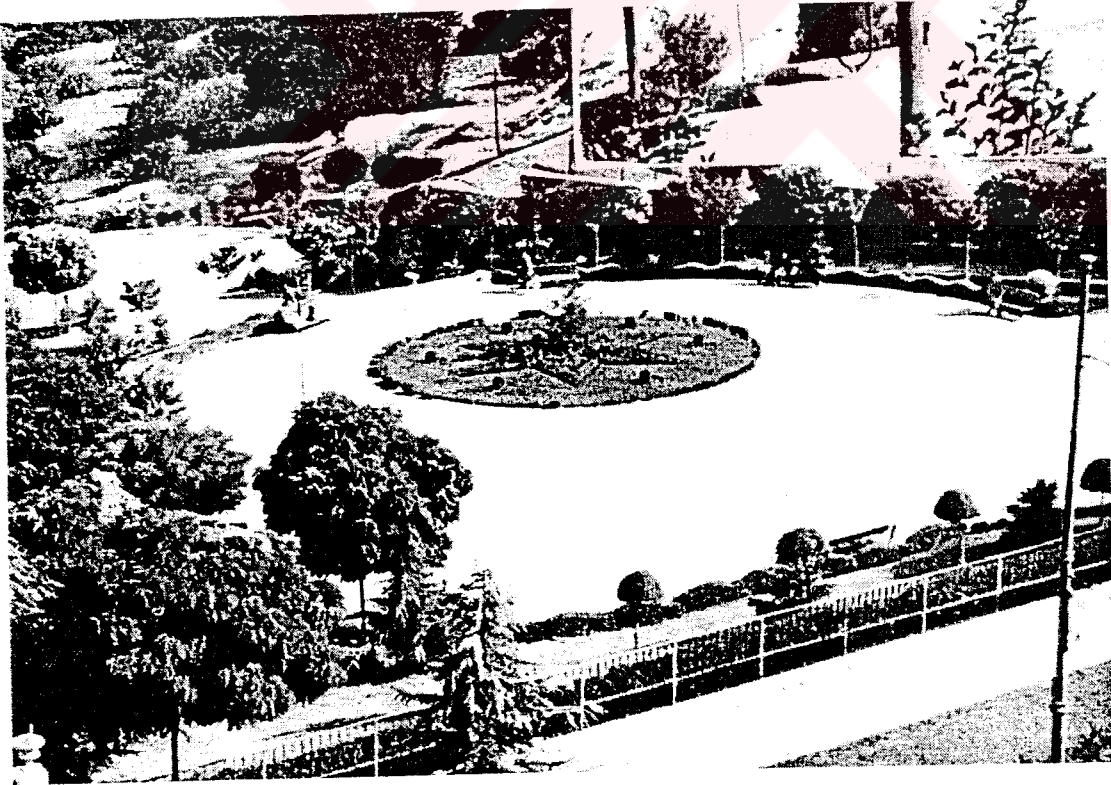
GÖRSEL MALZEME :

Nişantaşı (Vali Konağı) Parkı planı (Chenchine, 1946)

Parkin 1940'larda çekilmiş bir fotoğrafı (Dver; Günay; Resmor, 1943)

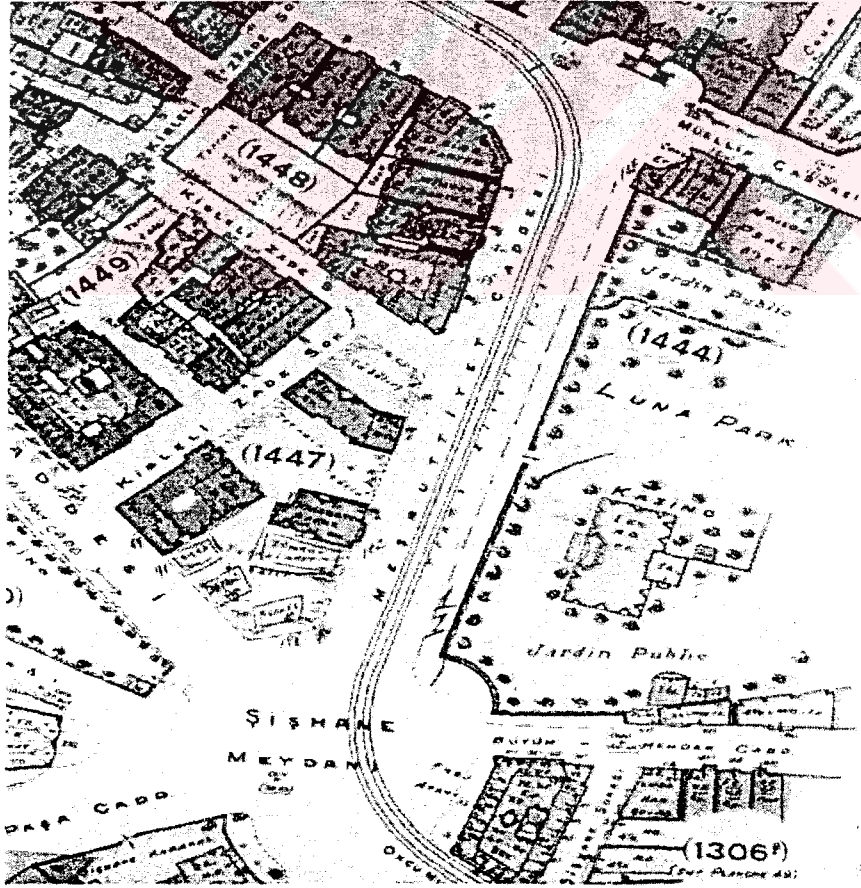
Parkin 1940'larda çekilmiş bir fotoğrafı (Dver; Günay; Resmor, 1943)

PARKIN ADI	: SALİHDEDE PARKI
PARKIN YERİ	: İZMİR
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: İzmir Fen İşleri Dairesi (Serçe, 1998)
PARKIN YAPIM YILI	: 1931 yılından sonra
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Gelişen İzmir kentinin büyüme sürecinde, kent in yeşil alan ihtiyacını karşılamak amacıyla, kent içerisinde kalan bazı mezarlıklar park alanına dönüştürülmüştür. Bu bağlamda, Salihdede Mezarlığı da parka çevrilmiştir (Serçe, 1998).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

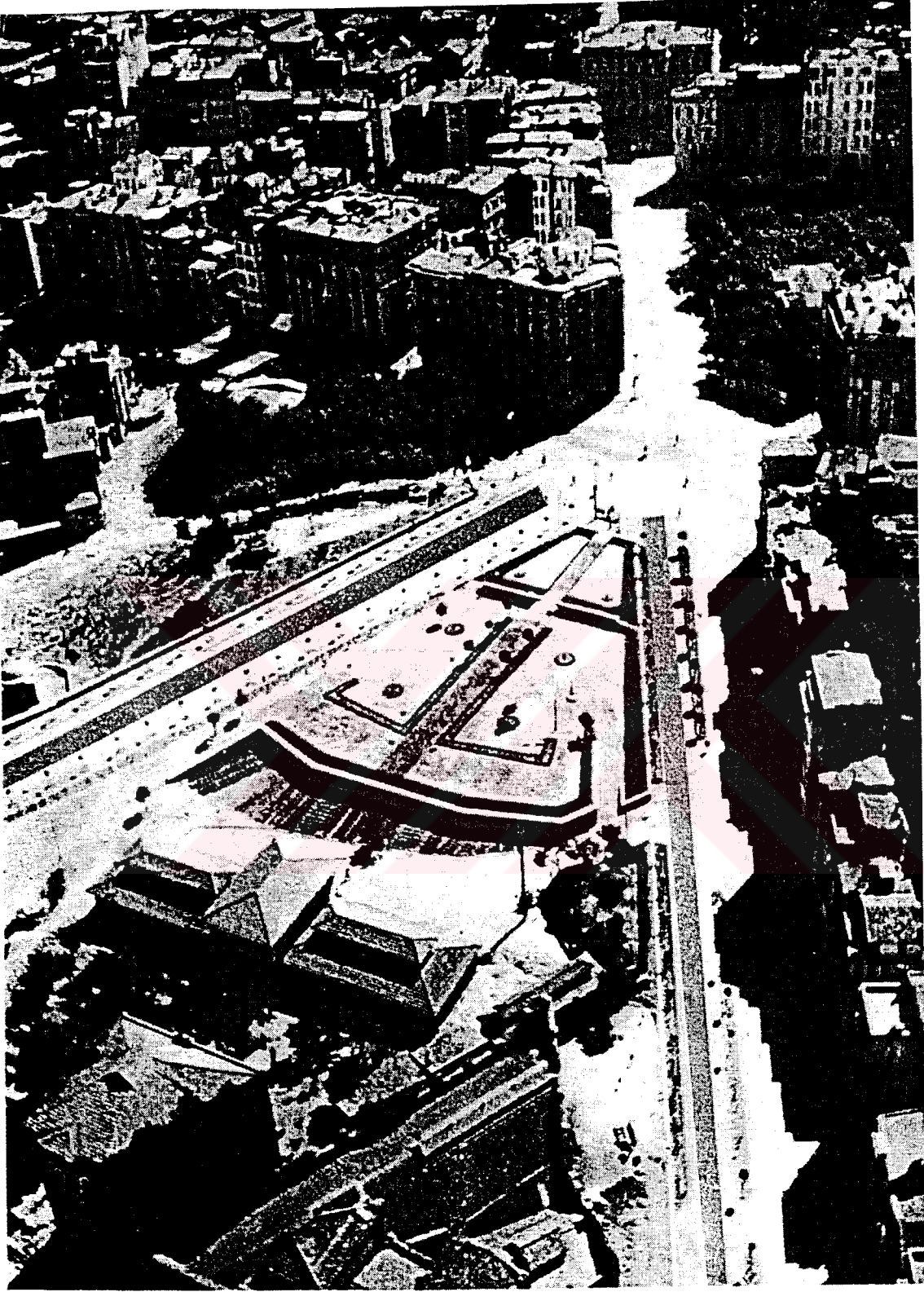
PARKIN ADI	: SAMSUN PARKI
PARKIN YERİ	: SAMSUN
PARKIN KONUMU	: Park Cumhuriyet Meydanı'nda, Çiftlik Caddesi ve Sahil yolu arasındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1935 yılından sonra (Bozdoğan, 2002)
PARKIN ALANI	: (ulaşamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park, Ankara'da yapılan geçlik parkın sonra Türkiye'nin bir çok ilinde yapılmaya başlanan parklardan biridir (Bozdoğan, 2002).
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>23 Samsun Gazi Parkı ve havuzu</p>	
<p>Parka ait bir görünüş (Bozdoğan, 2002)</p>	

PARKIN ADI	: ŞİŞHANE PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ŞİŞHANE
PARKIN KONUMU	:Park, bugünkü Tarlabası Caddesini Karaköy'e Bağlayan üstgeçidin bulunduğu alanda yer almaktaydı.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1936-1943 (Yalırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşılamadı)

GÖRSEL MALZEME :

Pervititch haritalarında Şişhane parkının bulunduğu alan (Ersoy ve Anadolu, 2001)

Parkın 1940'lerde çekilmiş bir fotoğrafı (Daver; Günay; Resmor. 1943)

Parkın 1950'lerde çekilmiş bir fotoğrafı (Şahenk, 1996)

PARKIN ADI	: SİVAS D.D.Y. PARKI
PARKIN YERİ	: SİVAS
PARKIN KONUMU	: (ulaşlamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Duransoy, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Devlet Demir Yolları kurumunun, gerek çevresini güzelleştirmek, gerek demiryolu yapımındaki odun ihtiyacı ve karşılaşılan nehir vb. gibi engellere set oluşturmak amacıyla ihtiyaç duyulan ağaç gereksinimini karşılamak amacıyla yapılmıştır (Duransoy, 1936).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşlamadı)

PARKIN ADI	: SOĞUKKUYU PARKI
PARKIN YERİ	: İZMİR
PARKIN KONUMU	: (ulaşılamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: İzmir Fen İşleri Dairesi
PARKIN YAPIM YILI	: 1931 yılından sonra (Serçe, 1998)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Gelişen İzmir kentinin büyüme sürecinde, kent in yeşil alan ihtiyacını karşılamak amacıyla, kent içerisinde kalan bazı mezarlıklar park alanına dönüştürülmüştür. Bu bağlamda, Soğukkuyu Mezarlığı da parka çevrilmiştir (Serçe, 1998).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşılamadı)

PARKIN ADI	: SULTANAHMET PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / SULTANAHMET
PARKIN KONUMU	: Divan yolunun başlangıcında Furuzağa Caminin yanındaki alandır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1854 (Eldem, 1979)
PARKIN ALANI	: 1 hk. (Yaltırık, 1994b)
PARKIN MALİYETİ	: 1.200 Lira/ 1908 tarihli revizyon masrafı (Topuzlu, 1994)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: İstanbul'da düzenlenmiş ilk parktır. Sonraki yıllarda "Yeni Millet Parkı" adını almıştır. Üçgen biçimli olan parkın, tek giriş kapısı bulunmaktadır. Büyük bir köşk bahçesi görünümündeki parkın ortasında, çatısı kiremit örtülü ve tek katlı bir kafe yer almaktadır. Parkın çeşitli yerlerinde, demir çubuklar ile yapılmış kubbe biçimli pergolalar vardır. Parkın çevresi ahşap malzeme ile çevrelenmiş, böylece çiçek tarhları koruma altına alınmıştır (Yaltırık, 1994b).

GÖRSEL MALZEME :

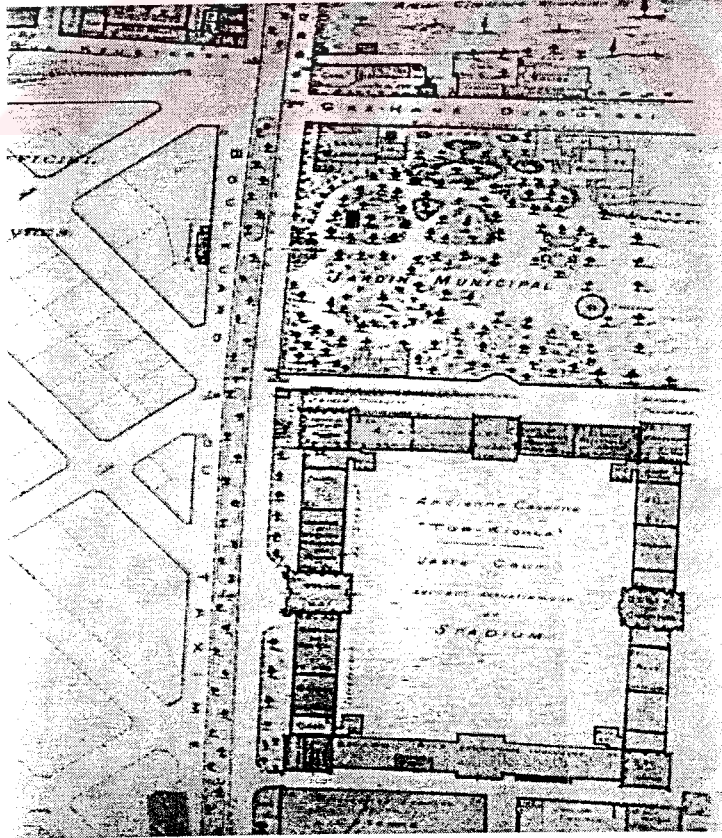

Parkın, 1854 tarihli, Robertson tarafından çekilmiş fotoğrafı (Çelik, 1998)

PARKIN ADI	: TAKSİM BAHÇESİ
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / TAKSİM
PARKIN KONUMU	: Bugünkü taksim gezi yönündeki metro çıkışının bulunduğu alanda, Divan otelinin karşısında yer almaktaydı.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşlamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1869 (Çelik, 1998) / 1934-1936 (Yaltrık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 2,5 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park, daha önce bir latin mezarlığının bulunduğu alanda yapılmıştır. Türünün ilk örneği olan park beş yılda yapılmıştır. Dikdörtgen planlı park, simetrik yapıda ve formel beaux-arts prensiplerine uygun düzenlenmiştir (Çelik, 1998). 1930'lu yıllarda yeniden düzenlenmiştir. 1940 yılında, İnönü Gezi ile beraber revize edilmiş olan parkın içerisinde, "Taksim Gazinosu" olarak bilinen ve uzun yıllar hizmet veren müzikhol, eğlence mekanı bulunmaktadır (Yaltrık, 1994a).
GÖRSEL MALZEME	:
Parkın,1870 tarihli planı. Solunda Taksim kışlası yer almaktadır (Çelik, 1998)	

Pervititch haritalarında Taksim Parkı planı (Ersoy ve Anadol, 2001)

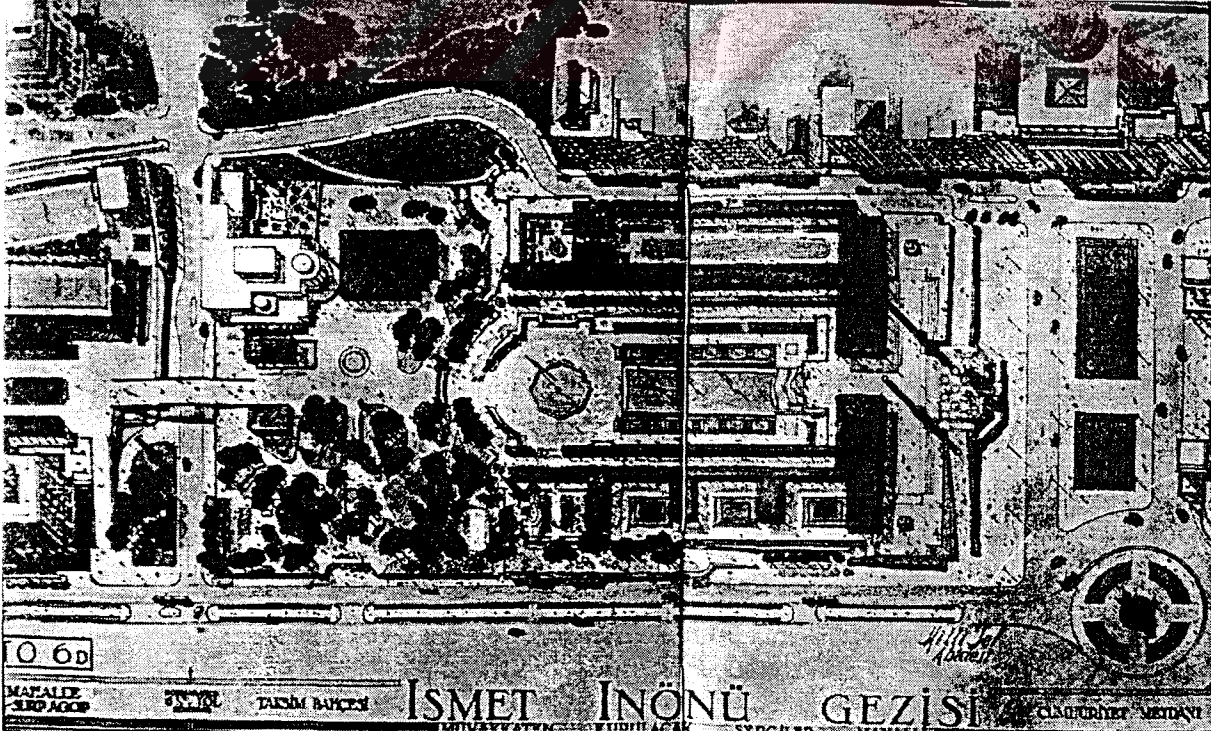
Pervititch haritalarında Taksim Parkı planı (Ersoy ve Anadol, 2001)

Parkın bir fotoğrafı (Şahenk, 1997)

PARKIN ADI	: TAKSİM GEZİ PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / TAKSİM
PARKIN KONUMU	: Marmara Otelı ile Divan Otelinin sınırladığı alanda Cumhuriyet caddesi ile Mete caddesi arasındadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Henri Prost
PARKIN YAPIM YILI	: 1940 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 38.000 m2 (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Dönemin belediye başkanı Lütfü Kırdar tarafından yaptırılan parkın yerinde, 1933-34 yıllarına kadar, Taksim Kışlası ile talim sahası yer almaktadır. 1944 yılında, buraya Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün atlı bir heykelinin dikimi kararı alınmışsa da, iktidar el değiştirdiğinde heykel ilk önce depoya kaldırılmış sonra da Maçka parkına nakledilmiştir. 1991-92 yıllarında kısmen yeniden düzenlenen park, dikdörtgen biçimindedir. Ortasında fiskiyeli büyük bir havuz bulunmaktadır (Yaltırık, 1994a).

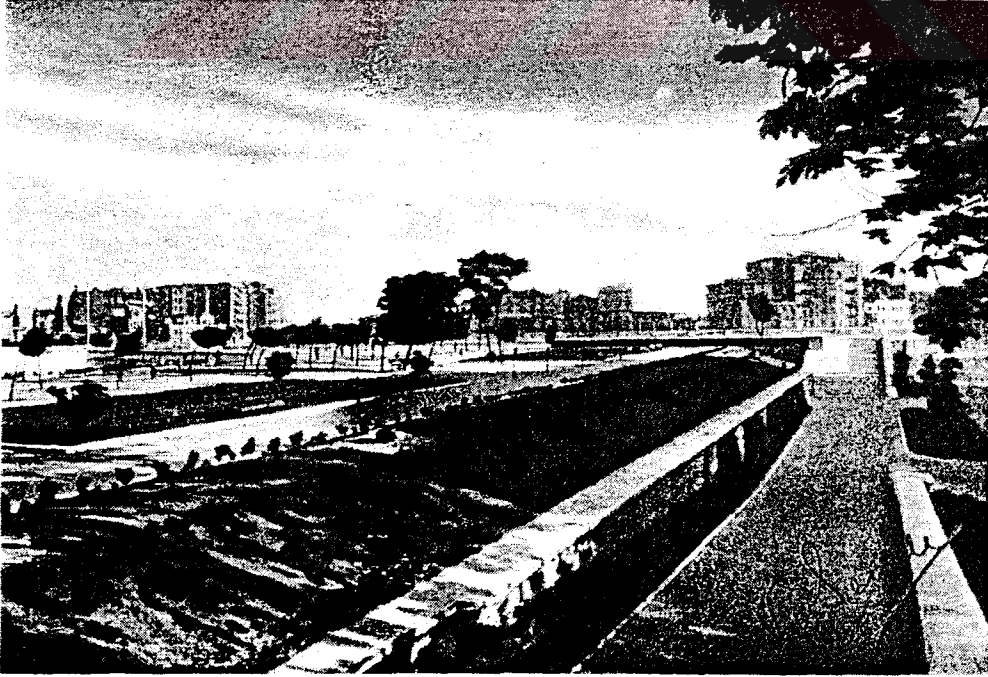
GÖRSEL MALZEME :

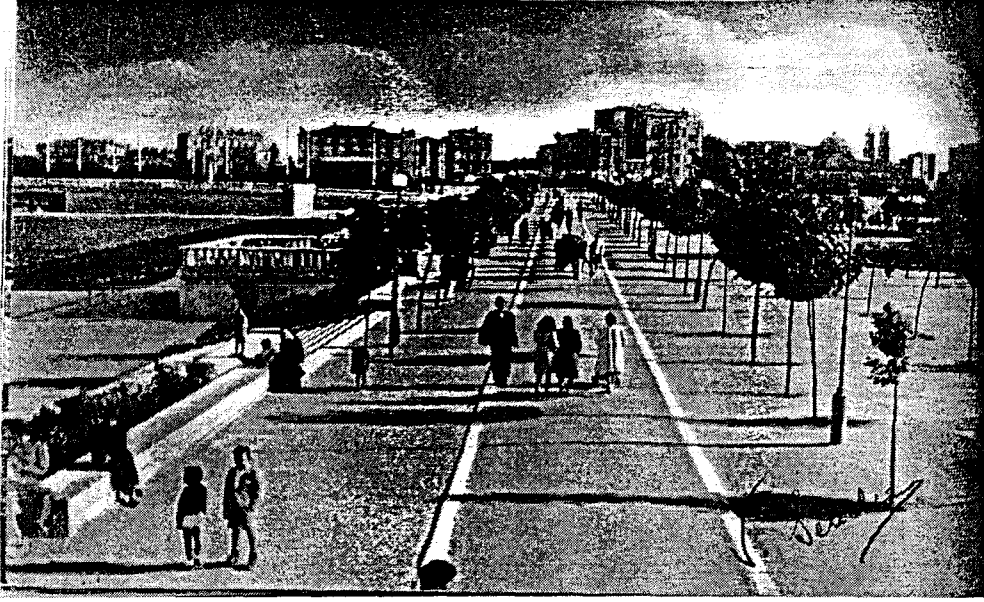
Parkin perspektif planı (Daver; Günay; Resmor, 1943)

Alanın park düzenlenmeden önceki durumu (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1947)

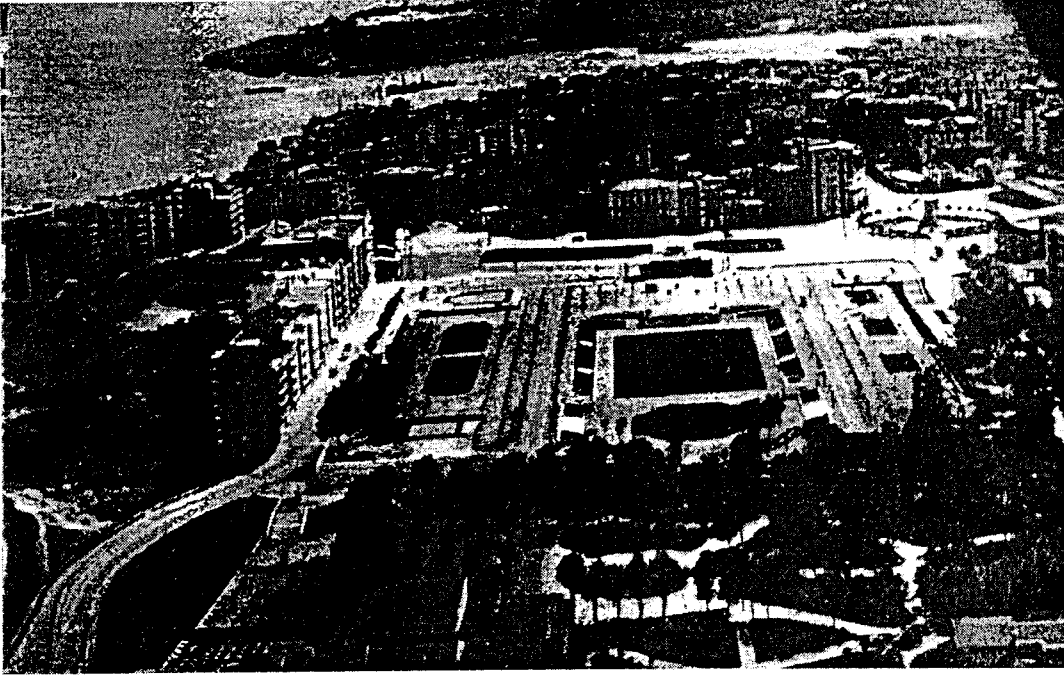
Parka ait çizimler (Daver; Günay; Resmor, 1943)

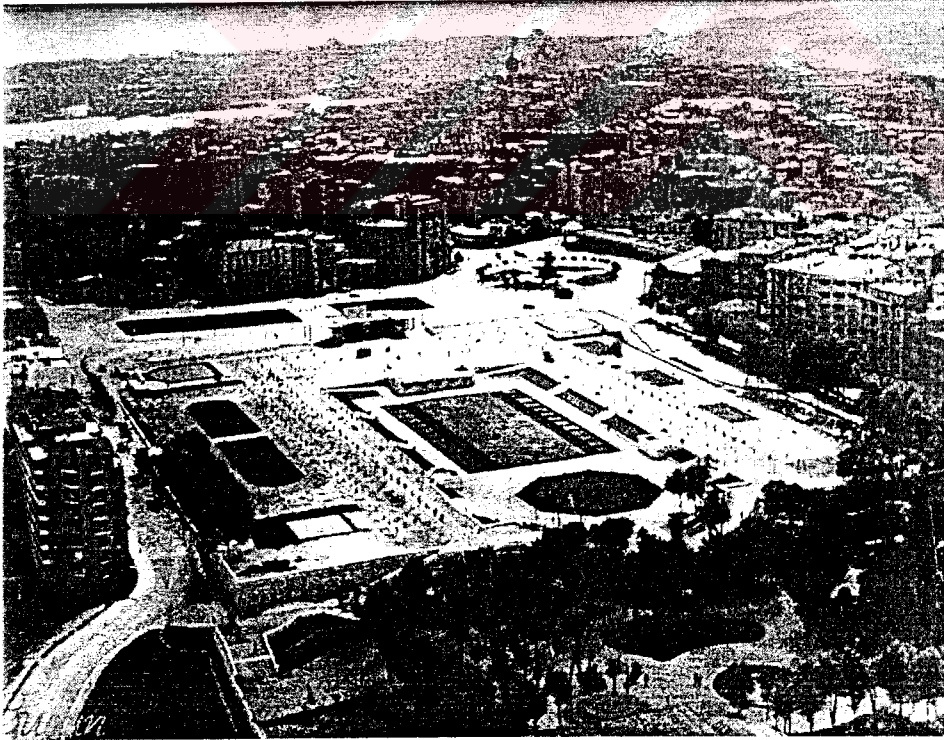
Parka ait çizimler (Daver; Günay; Resmor, 1943)

Parka ait çizimler (Daver; Günay; Resmor, 1943)

Parkın ve çevresinin 1940'ların sonundaki durumu (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1947)

Parkın ve çevresinin 1940'ların sonundaki durumu (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1947)

PARKIN ADI	: TARABYA PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / TARABYA
PARKIN KONUMU	: Sahil yolu üzerinde Tarabya Koyunda, otelin ilerisinde yer alır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1941 (Yaltrık, 1994a)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parka bulunduğu alana ait bir fotoğraf (Şahenk, 1997)	

PARKIN ADI	: TAŞLIK PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / MAÇKA
PARKIN KONUMU	: Park bugün Swiss Otel içinde kalmıştır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1946 (Yaltrık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 8.000 m²
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: II. Abdülhamid buraya, kendi adını taşıyan bir cami yaptırmaya karar vererek, temellerini attırmıştır. Ancak, caminin inşaatı durdurulmak zorunda kalmıştır. Temelde kullanılmak üzere getirilen taşların yığınlar halinde uzun süre burada kalması nedeniyle yöre “Taşlık” adıyla bilinmektedir. İnönü Gezisi için hazırlanmış olan ve buradan kaldırılan İnönü heykeli buraya dikilmiştir (Yaltrık, 1994a). Ayrıca S. H. Eldem’in ünlü Taşlık Kahvehanesi bu alandadır.
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Fotoğrafın sağ üst kısmında yer alan parkın 1950’lerdeki durumu (Şahenk, 1997)</p>	

PARKIN ADI	: TEPEBAŞI PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / TEPEBAŞI
PARKIN KONUMU	: Tüyap sergi binasının bulunduğu alanda yer almaktaydı.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşılamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1870 – 1871 (Çelik, 1998)
PARKIN ALANI	: 1,5 hk.
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Altıncı Daire tarafından Pera halkının kullanımı için oluşturulan parklardan biridir. Bugün mevcut değildir.
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Parkın 1940'lara ait bir fotoğrafı (Daver; Günay; Resmor, 1943)</p>	

Park ve çevresini gösteren, 1950 tarihli, Suat Nirven imzalı harita (Ersoy ve Anadol, 2001)

PARKIN ADI	: TAYYARE PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / FATİH
PARKIN KONUMU	: Fatih Belediye binası önündedir.
PARKIN TASARIMCISI	: Vedat Tek (Batur, 2002)
PARKIN YAPIM YILI	: 1914 (Yaltrık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 0,4 hk.(Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Fatih'teki Çırçır yangını neticesinde büyük ölçüde tahrip olmuş ve bu nedenle, kent içerisinde çeşitli boş alanlar ortaya çıkmıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra birbirini dik açılarla kesen yol dokusuyla planlanan semtte, bugün hala kullanılan, kaymakamlık binası yapılmış ve önüne de 1914'te uçak kazalarında ölen Türk pilotların anısına, bu park düzenlenmiştir. Parkın ortasına dikilen Teyyare Şehitleri Anıtı nedeniyle, park Teyyare Parkı adıyla bilinmektedir. Bozdoğan Kemerinin önünde yer alan bu park, Osmanlı döneminde İstanbul'da gerçekleştirilen son parklardan birisidir (Ersoy ve Anadol, 2001).
GÖRSEL MALZEME	:
	
Pervititch haritalarında Doğancılar parkı planı (Ersoy ve Anadol, 2001)	

PARKIN ADI	: TOPHANE PARKI
PARKIN YERİ	: ANTALYA
PARKIN KONUMU	: Cumhuriyet Caddesi üzerinde, Hükümet konağının karşısında bulunmaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Mevlüt Baysal (Baysal, 1936)
PARKIN YAPIM YILI	: 1936 yılından önce (Baysal, 1936)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşlamadı)

GÖRSEL MALZEME :

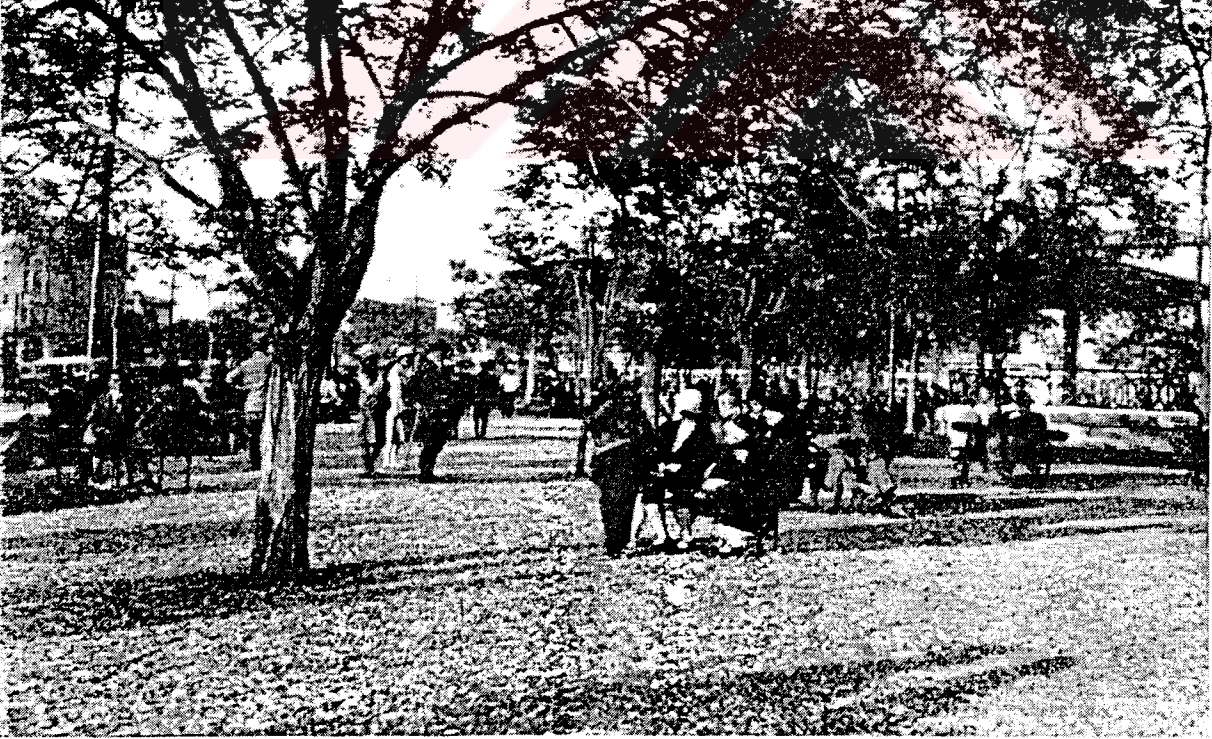

Parkın yapıldığı dönemde çekilmiş bir fotoğrafı (Baysal, 1936)

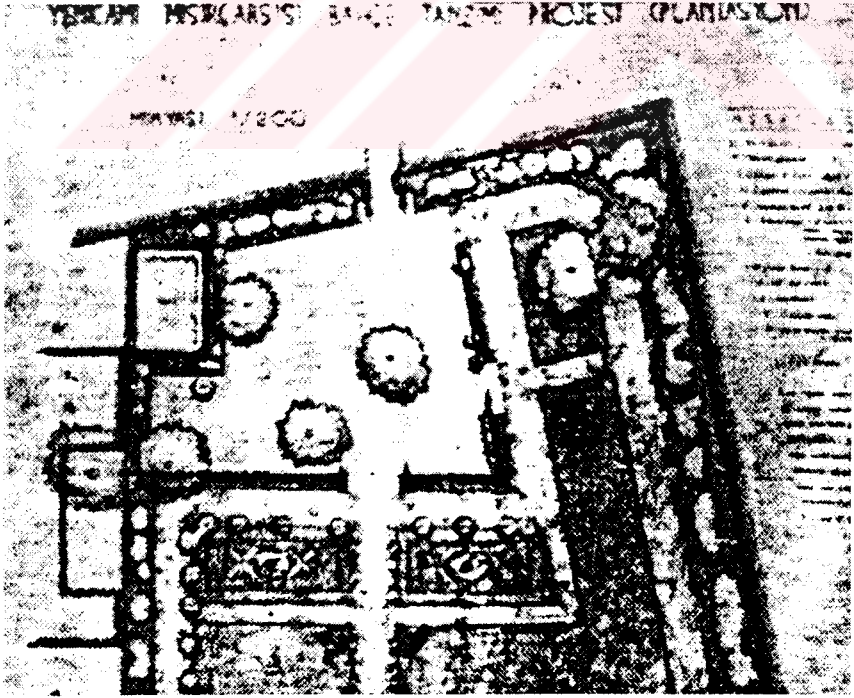

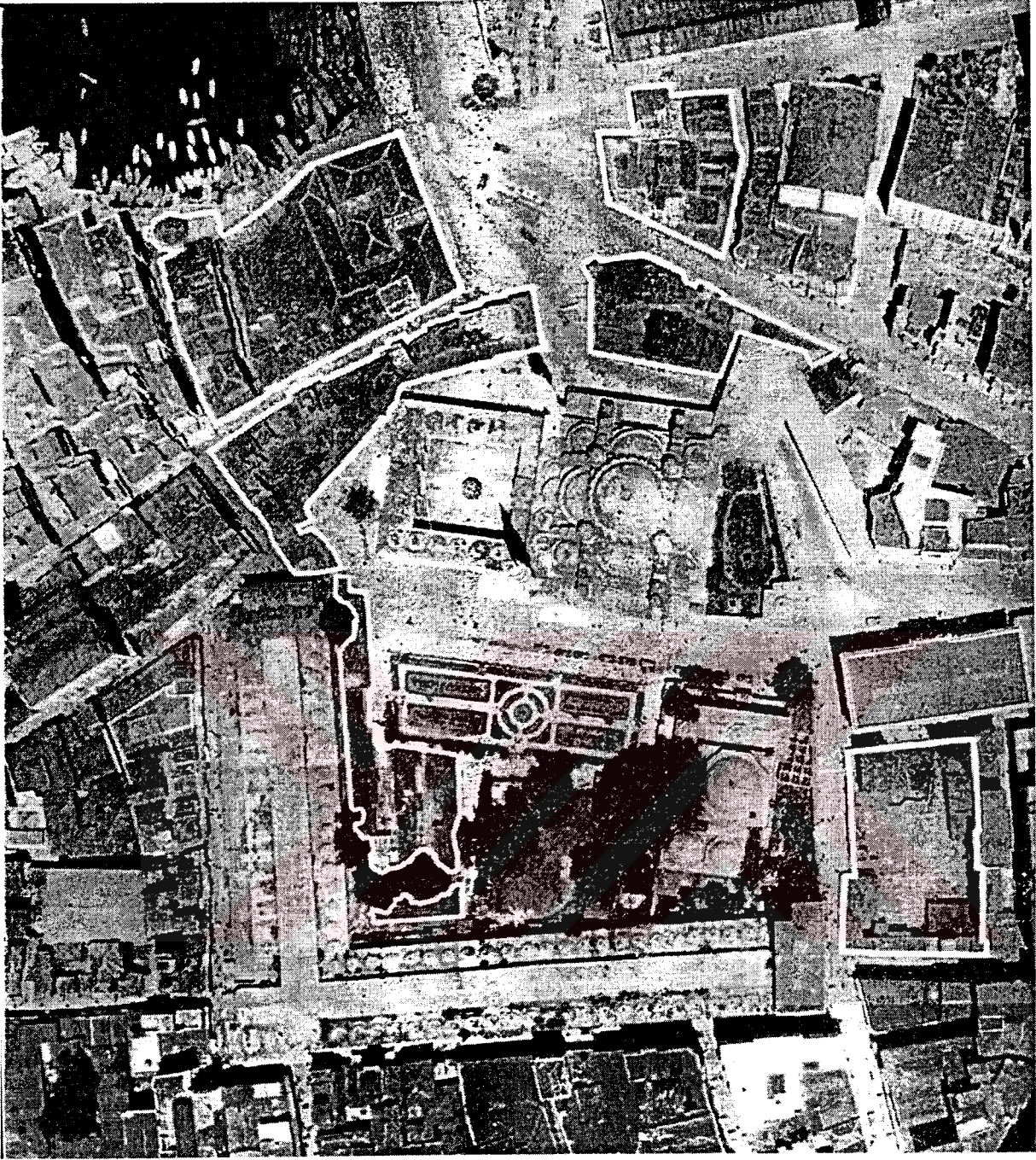
Parkın yapımı aşamasında çekilmiş bir fotoğraf (Baysal, 1936)

PARKIN ADI	: ULUMEZAR PARKI
PARKIN YERİ	: İZMİR
PARKIN KONUMU	: (ulaşılamadı)
PARKIN TASARIMCISI	: İzmir Fen İşleri Dairesi
PARKIN YAPIM YILI	: 1931 yılından sonra (Serçe, 1998)
PARKIN ALANI	: (ulaşılamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşılamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Gelişen İzmir kentinin büyüme sürecinde, kentin yeşil alan ihtiyacını karşılamak amacıyla, kent içerisinde kalan bazı mezarlıklar park alanına dönüştürülmüştür. Bu bağlamda, Ulumezar Mezarlığı da parka çevrilmiştir (Serçe, 1998).
GÖRSEL MALZEME	: (ulaşılamadı)

PARKIN ADI	: ULUS PARKI
PARKIN YERİ	: Ankara
PARKIN KONUMU	: Zafer Meydanının köşesinde İş Bankası Genel Müdürlüğünün karşısında yer almaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Ankara Ş. İmar Müdürlüğü
PARKIN YAPIM YILI	: 1920-1923 (Akyürek, 2000)
PARKIN ALANI	: (ulaşlamadı)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Yeni Millet Bahçesi adıyla da bilinen park Ankara'nın en eski mesire alanlarındanndır.
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Parka ait bir fotoğraf (Anonim, 1975)</p>	

PARKIN ADI	: ÜSKÜDAR İSKELESİ MEYDAN PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / ÜSKÜDAR
PARKIN KONUMU	: Üsküdar Mihrimah Sultan Cami önündedir.
PARKIN TASARIMCISI	: Mevlüt Baysal (Baysal, 1936)
PARKIN YAPIM YILI	: 1941 (Yaltrık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 0,3 hk.(Chencine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: Park günümüzde mevcut değildir.
GÖRSEL MALZEME	:
	Parkin yapıldığı yıllara ait bir fotoğrafı (Şahenk, 1997)

PARKIN ADI	: YENİ CAMİ İSTİRAHAT PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / EMİNÖNÜ
PARKIN KONUMU	: Yeni Cami ile Mısır Çarşısının arasında yer alır.
PARKIN TASARIMCISI	: İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğü (Daver, Günay, Resmor, 1943)
PARKIN YAPIM YILI	: 1943 yılından önce (Daver, Günay, Resmor, 1943)
PARKIN ALANI	: 0,6 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşamadı)
GÖRSEL MALZEME	:
	
<p>Yenicami Parkı planı (Chenchine, 1946)</p>	

Parkın 1940'larda çekilmiş bir hava fotoğrafı (Daver, Günay, Resmor, 1943)

PARKIN ADI	: YOĞURTCU PARKI
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / KADIKÖY
PARKIN KONUMU	: Fenerbahçe Stadinin arkasında yer almaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: (ulaşamadı)
PARKIN YAPIM YILI	: 1929 – 1930 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 1,9 hk. (Chenchine, 1946)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: (ulaşamadı)
GÖRSEL MALZEME	:

Pervititch haritalarında Yoğurtçu Parkı planı (Ersoy ve Anadol, 2001)

Parkın bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

Parkın bugünkü durumu (Fotoğraf: Tayfun Gürkaş)

PARKIN ADI	: 2 NUMARALI PARK
PARKIN YERİ	: İSTANBUL / MAÇKA
PARKIN KONUMU	: Taksim İnönü Gezisi ile başlayan park, Nişantaşı Çocuk Parkıyla son bulmaktadır.
PARKIN TASARIMCISI	: Henri Prost
PARKIN YAPIM YILI	: 1947 (Yaltırık, 1994a)
PARKIN ALANI	: 160.000 (Daver; Günay; Resmor, 1943)
PARKIN MALİYETİ	: (ulaşlamadı)
PARKIN ÖZELLİKLERİ	: İstanbul'da yapılan parklar içerisinde en geniş alana sahip olan parktır. Prost tarafından hazırlanan şehir imar planlarında, Dolmabahçe Gazhanesi'nin arkasında kalan vadi kent için büyük bir park alanı haline getirilmesi öngörülmüştür. Bostanları, bahçeler, ahırlar ve gazinoların yer aldığı bu alana, Açık hava Tiyatrosu yapılmış, Spor ve Sergi Sarayı inşa edilmiştir. Geriye kalan alan ise, ağaçlandırma yapılarak park haline dönüştürülmüştür. 1966 Yılında revize edilmiş olan park, 1980'li yıllarda terk edilmişse de, 1993 yılında düzenlenerek "Demokrasi Parkı" adı ile tekrar açılmıştır (Yaltırık, 1994a).
GÖRSEL MALZEME	:
	
Parkın planı (Daver; Günay; Resmor, 1943)	

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sokaklar, rekreasyon alanları, meydanlar gibi kentsel kamusal alanlar fiziksel gereksinmelere hizmet ettikleri kadar simgesel, anlamsal göndermeler de yaparlar. Bu mekanlar gündelik yaşam pratiklerinin çoğunun, farklı temsil biçimleri ile, sergilenme alanlarıdır. Bu farklı temsil biçimleri beraberinde kamusal alanların farklı düzeylerde kullanılmasını ve anlamlandırılmasını getirir. Yani mekan salt fiziksel/somut veriler ile değil içerdiği anlamlar ile de tanımlanabilir. Demir'in ifadesi ile tüm sakinlerinin belleklerinde, zihinlerinde şu ya da bu şekilde, benzer ya da farklı, olumlu ya da olumsuz anlamlar yüklenerek yer eden kentsel mekanları tasvir eden imgeler, simgeler, temsiller ve söylemler, genel olarak "kentsel imge alanı" olarak adlandırılırlar (Demir, 2002). Bu imgeler kentliler arasındaki iletişimi sağlayan başlıca etmenlerden biridir. Bu iletişim yalnızca kişiler arasında değil ayrıca devlet ve vatandaşları arasında da mevcuttur. Yönetici güç, tek taraflı olarak, yönetilenlere vermek istediği mesajlarını bu yolla iletir. Mekana ideolojik bir işlev yüklenmiş olur. Yani mekan Althusser'in deyimi ile devletin ideolojik aygıtlarından birine dönüşür. Althusser ideolojiyi bireylerin gerçek varoluş koşullarıyla aralarındaki hayali ilişkilerin temsili olarak tanımlar (Althusser, 2000). Örneğin, tanrı gerçek kralın hayali biçimde temsil edilmesidir. Bu temsil ilişkisini Habermas "temsili kamu" ve "kamu otoritesi" olarak tanımlamaktadır. Burada temsili kamudan kastedilen ise -ki Habermas kitabında yalnızca Avrupa'daki gelişimlerden bahsetmektedir- XVIII. yüzyıla kadar olan ve özellikle de feodal iktidarı anlatan temsil biçimidir. Feodal hükümdar burada halkını temsil etmez. Hükümdarla tebaası arasında, günümüzdeki parlamento ile ulus arasındaki gibi bir temsil ilişkisi yoktur. Zaten feodal hükümdar da böyle bir temsil iddiasında bulunmaz. Feodal hükümdar, kendi şahsında cisimleşmiş iktidarın kaynağı olarak da hiçbir zaman halkın tercihini değil, daha soyut daha yüksek bir erki, Tanrıyı temsil eder. Yani o halkını değil, halkının önünde kendi egemenliğini temsil etmektedir (Habermas, 1990).

Bu temsili kamunun açılımı, şahısların vasıflarına bağlıdır. İşaretler (armalar, silahlar), kılık-kıyafet (giyim, saç şekli), jestler (selamlama tarzı, edalar) ve retorik (hitap tarzı, genel konuşmanın niteliği); kısaca "aristokratik" bir davranış kodudur. Her türlü şey cisimleşebilir ve kamu önünde sergilenabilir (Habermas, 1990). Bu değerlendirmeyi geleneksel İslam dünyasında da geçerli saymamamız için hiçbir neden yoktur. Benzer bir inanç ve düşünüş sistemi bu dünyada da geçerlidir. Tezin konusunu oluşturan yeşil alanların başlangıçta böyle bir güç ilişkisini tanımladığı açıktır. Geleneksel İslam dünyasında da bu mekanlar kuşkusuz başka amaçlarının yanı sıra, hükümdarın simgelemesinin, temsili kamusalığın bir aracı

olmuştur. Sözelimi, konumuz bağlamında avın ve av mekanlarının Klasik Osmanlı Döneminde böyle olduğu söylenebilir.

Temsilî kamusal alanla bağlantısını gördüğümüz feodal otoriteler, yani kilise, prensler, krallar ve soyluluk XVIII. yüzyılın sonlarında itibaren çözülmeye başlayınca yeni bir özel-kamusal alan ayrımı ortaya çıkmıştır. Çünkü Avrupa kentlerinde burjuvazinin ekonomik kazanç ve ayrıcalıklarını koruyabilme amacıyla aristokrasi ile önce ittifaka, sonra iktidar yarışına girmesiyle 18. yüzyıl ortalarından itibaren, “devleti/siyasal alanı temsil edenlerden ayrı bir (sivil) kamusal alanı” ortaya çıkar. Habermas bunu “bir kamu oluşturmak üzere bir araya gelen özel kişiler alanı” olarak tarif etmektedir. Burjuvazi, kendi kamusal alanını oluştururken hakim zihniyeti de değiştirmektedir. Bu değişikliğin temeli eleştirel-rasyonellik ilkesinin kamusal alan/kamusal alandaki tartışmalar içinde öne çıkmasıyla oluşacaktır. Böylelikle yönetenler, kamusal alanda biçimlenen kamuoyunun yani halkın yargılayıcı ve eleştirel kanaatlerinin huzuruna çıkarılacaktır. Bu yargıdan kaçış ancak bireyin gündelik yaşam pratiklerini kontrol altına almakla mümkündür.

Modern devletin meşruiyetini sağlamanın yolu birey tarafından onaylanmasıdır. Bu nedenle devlet, örneğin, Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerinde olduğu gibi kamusal alanları kendi oluşturur. Kamusal alanın içinde gerçekleştirilecek eylemleri kendi belirler. Bu nedenle Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet’in kamusal alanları muhalefete yer vermez. Örneğin, geç XVI. yüzyıldan başlayarak kahvehanelerin oynadığı devlet-dışı bir odak olma rolünü oynayamaz. Oysa, kahvehaneler Habermas’ın modern kamusal alanı için, içinde devleti barındırmayan bir alan olarak yaptığı tanıma daha uygundur. Durumun iki yüzyıl sonra tersine dönmüş gibi görünmesinin nedeni, Geç Osmanlı bürokrasisinin mekanın politik anlamını ilk keşfettiği andan itibaren kamusal alanları kendi iktidarının bir sembolü haline getirmesidir. Bunun karşısında yer alması gereken burjuvazi ise henüz emekleme döneminde olduğu için ve/veya ülkedeki gayrimüslim burjuvazi ise bu tür bir iktidar savaşına girmeyi istemediğinden kamusal alanlara böyle yaklaşmamıştır. Sonuçta, yeşil alan öncelikle devletin kamusal alanda görünme ihtiyacını gidermiştir. Hatta, bu görünürlük problemi devletin kamusal alanları üretmesinin ana nedeni olmuştur. Erken Cumhuriyet döneminde de yerli burjuvazi Avrupa’dakine benzer bir süreçten geçmediği ve henüz devletten soyutlanamadığı için, kamusal alanlar devlet-dışı varolma odağı olamamışlardır. Dahası bu alanlar tam da bu durumdan ötürü devletin amaçladığı vatandaş tipini yaratmada önemli roller üstlenmişlerdir. Onaylanmayanın görünürlük kazanamadığı bu mekanlar sayesinde Erken Cumhuriyet bürokrati hem kendi yönetici gücünü büyük oranda sergilemiş, hem de kendi iktidarını

yeniden üretmiştir. Bir anlamda devletin ürettiği kamusal alanlar “ideolojik talim alanları” olmuşlardır.

KAYNAKLAR

Abdülaziz Bey, (2000), Osmanlı Adet, Merasim ve Tabirleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Ahmet Midhat Efendi, (1998), Felatun Bey ile Rakım Efendi, Akçağ Yayınları 194, Ankara.

Akdoğan, G., (1974), Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi, A.Ü. Ziraat Fak. Yayınları, Ankara.

Akyürek, A., (2000), Modernization and Spatial Practice In The Early Republican Ankara: The Gazi Farm and The Atatürk Boulevard, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Althusser, L., (2000), İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İletişim Yayınları, İstanbul.

And, M., (1982), Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 529, Ankara.

Anonim, (1943), Ankara Gençlik Parkı, T.C. Nafia Vekaleti Neşriyatı, Ankara.

Anonim, (1975), 50 Yıllık Yaşantımız 1923-1933 (Cilt I), Milliyet Yayınları, İstanbul.

Anonim, (1994), Ankara Posta Kartları ve Belge Fotoğrafları Arşivi Kataloğu, Demet Börtüçene (koordinatör), Belko Ltd, Ankara.

Asiltürk, B., (2000), Osmanlı Seyyahlarının Gözü İle Avrupa, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Aslanoğlu, G., (1972), Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle eski İstanbul Bahçeleri, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

Aslanoğlu, G., (1974), Tarih İçinde Formel Bahçenin Gelişimi ve Türk Bahçesinde Etkileri, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

Aslanoğlu, İ., (2001), Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

Atay, F.R., (1934), Bizim Akdeniz, Ankara.

Atay, F.R., (1969), Çankaya, Doğan Kardeş Matbaacılık Basımevi, İstanbul.

Batuman, B., (2002), Cumhuriyetin Kamusal Mekanı Olarak Kızılay Meydanı, Ankara'nın Kamusal Yüzleri, Güven Arif Sargin (ed.), İletişim Yayınları, İstanbul.

Batur, A., (1985), "Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı", Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, Cilt: 4, İletişim Yayınları, s: 1034-1067.

Batur, A. (haz.), (2002), M. Vedat Tek Kimliğinin İzinde Bir Mimar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Baysal, M., (1936), Bahçe Mimarı, Akşam Matbaası, İstanbul.

- Baysal, M., (1954), Çankaya'da Gazinin Hizmetinde, Ercan Matbaası, İstanbul.
- Berman, M., (1994), Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bilgin, İ., (1998), Meta Fetişizmi Neden Başarılı Oldu?, Virgül Dergisi, sayı:4, İstanbul.
- Bilsel, C., (1992), La Restructuration de la Ville d'İzmir a la Premiere moitie du XX Siecle: Trois Projets d'Urbanisme et les Scenarii de Modernisation, Ecole d'Architecture de Paris-Belleville, Diplome d'Etudes approfondies le Projet Architecturalet Urbain.
- Bozdoğan, S., (2002), Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye'nde Mimari Kültür, Metis Yayınları, İstanbul.
- Charageat, M., (1995), İslam Bahçeleri, Sanat Dünyamız, sayı:58.
- Chenchine, A., (1946), Park ve Bahçe Sanatı, Y.Z.E. Orman Fakültesi, Rekor Basımevi, İstanbul
- Çelik, Z., (1998), 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Daver, A.; Günay, S.; Resmor, M. N., (1943), Güzelleşen İstanbul, İstanbul Belediyesi, İstanbul.
- Debie, F., (1995) Park ve Bahçeler Coğrafyasına Bir Giriş: Hollanda'nın Gizli Bahçeleri, Sanat Dünyamız, İstanbul, sayı:58.
- Demir, E., (2002), Kamusal Mekan ve İmge: Gençlik Parkının Değişen Anlamı, Toplum ve Bilim, Güz 2002, sayı 94.
- Demirkaya, R., (1999), Tarihi Kentlerde Tarihi Park ve Bahçelerin Değerlendirilmesi ve İstanbul Örneği, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Deringil, S., (2002), İktidarın Sembolleri ve İdeoloji: II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909), YKY Yayınları, İstanbul.
- Duransoy, C., (1936), "Devlet DemirYolları Fidanlıkları", Bayındırlık İşleri Dergisi, Cilt 6.
- Ekrem, R.M., (2000), Araba Sevdası, İnkılap Yayınları, İstanbul.
- Eldem, E., (1997) "Osmanlı Dönemi İstanbul'u", İstanbul'a Armağan III: Gündelik Hayatın Renkleri, Yayına Hazırlayan: Mustafa Armağan, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Eldem, S.H., (1976), Türk Bahçeleri, Kültür Bakanlığı, Türk San'at Eserleri:1, İstanbul.
- Eldem, S. H., (1979), İstanbul Anıları, Aletaş Alarko Yayınları, İstanbul.

Eldem, S.H., (1987), Türk Evi Osmanlı Dönemi, C: III, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul.

Enge, T. O., Schröer, C., (1992), Garden Architecture in Europe, Taschen Verlag, Spain.

Ergin, O.N., (1938), İstanbul'da İmar ve İskan Hareketleri, İstanbul.

Ergin, O.N., (1995), Mecelle-i Umur-ı Belediye, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, No:21, İstanbul.

Ergin, O.N., (1996), İstanbul Şehreminleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, No:38, İstanbul.

Erkmen, A., (2002), Osmanlı Türkiye'si İle Cumhuriyet Türkiye'sinin Anı(t)ları: Timsal ve Temsil Üzerine Notlar, 2000'den Kesitler: Cumhuriyetin Mekanları, Zamanları, İnsanları, ODTÜ Basım İşliği, Ankara

Ersoy, S., Anadol, Ç. (Proje Koordinatörü), (2001), Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Eyüpgiller, K. K., (1995), Kastamonu Kent Tarihi: Fiziksel Gelişimi, Anıtsal Yapıları ve Konutları, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Faroqhi, S., (2000), Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam Ortaçağdan Yirminci Yüzyıla, Tarih vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Germaner, S., (1996), 18. Yüzyıl Avrupa Resmi, Anlatımı Biçimlendiren Etmenler, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Göçek, F. M., (1999), Burjuvazinin Yükseliş ve İmparatorluğun Çöküşü, Osmanlı Batılılaşması ve Toplumsal Değişme, Ayraç Yayınları, Ankara.

Habermas, J., (1990) Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü, İletişim Yayınları, İstanbul.

Habermas, J., (1995), Kamusal Alan: Ansiklopedik Bir Makale, Birikim Dergisi, sayı 70.

Hatipoğlu, H., (1994), Kentsel Yapılaşmış Çevrenin Oluşumunda Dış Mekan Yaşantısının Yeri ve İşlevi: İstanbul Taksim Meydanı Örneği, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Hovhannesyan, S.S., (1997), Payitaht İstanbul'un Tarihçesi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Hunt, J.D., (1992), Gardens and The Picturesque, MIT Press, London.

Işın, E., (1991), İstanbul'da Modernleşme Öncesi Gündelik Hayat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

İskender, Ö., (1995), Yaşayan Kültür Mirası Olarak Topkapı Sarayı Bahçeleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Jansen, H., (1935), Ankara İmar Planı Raporu, Belediyeler Dergisi, yıl:1, sayı:2.

Karaosmanoğlu, Y. K., (2001), Ankara, İletişim Yayınları, İstanbul.

Keyder, Ç., (1990), Türkiye’de Devlet ve Sınırlar, İletişim Yayınları, İstanbul.

Keyman, E. F., (1998-9), Kamusal Hayatın Kültürel Kökleri Üzerine: Sennett, Habermas ve Abdülaziz Efendi, Doğu Batı Düşünce Dergisi, yıl: 2, sayı: 5.

Kortan, E., (1999), Ankara ve Kızılay Rant Binası Üzerine Düşünceler, Yapı dergisi, sayı:206.

Kuban, D., (1954), Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Kuban, D., (1998) Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları, YEM Yayınları, İstanbul.

Kuban, D., (1995), Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Lefebvre, H., (1998), Modern Dünyada Gündelik Hayat, Metis Yayınları, İstanbul.

Leistein, T., (1995), İslam Bahçeleri, Sanat Dünyamız, sayı 58.

Mardin, Ş., (1983), Tabakalaşmanın Tarihsel Belirleyicileri, Türkiye’de Toplumsal Sınıf ve Sınıf Bilinci, Yazko Felsefe Yazıları 5. Kitap.

Mardin, Ş., (2001), Türk Modernleşmesi, İletişim Yayınları, İstanbul.

Max Müller, G., (1978), İstanbul’dan Mektuplar, Çev.:Afife Buğra, Tercüman 1001 Temel Eser, No: 131, İstanbul.

Milani, R., (2000) “The Birth Of The Aesthetics Of Landscape”, Nature As Space: (re)Understanding Nature and Natural Environments, Ed: Güven Arif Sargın, METU Press, Ankara.

Montagu, Lady M.W., (tarihsiz), Türkiye Mektupları- 1717-1718, Çev.:Aysel Kurutluoğlu, Tercüman 1001 Temel Eser, No: 12, İstanbul.

Moynihan, E. B., (1979), Paradise As a Garden In Persian and Mughal India. World Landscape Art & Architecture Series, George Braziller, New York.

Nalçakan, M., (1993), Tarihi ve Kültürel Sürekliliğin Fiziksel Çevrede Değişime Yansımaları ve Eskişehir Örneği, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ortaylı, İ., İstanbul'un Mekansal Yapısının Tarihsel Evrimine Bir Bakış, Amme İdaresi Dergisi, cilt: 10, sayı:2.

Ortaylı, İ., (2000), İmparatorluğun En uzun Yüzyılı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Pamay, B., (1976), Park Bahçe ve Peyzaj Mimarisi, İ.Ü.O.F. Yay. 1976, İstanbul.

Pardoe, Miss J., (1997), 18. Yüzyılda İstanbul, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

Refik, A., (1988), Onikinci Asr-ı Hicri'de İstanbul Hayatı (1689-1785), Enderun Yayınları: 21, İstanbul.

Roth, L.M., (2000), Mimarlığın Öyküsü, Öğeleri, Tarihi ve Anlatımı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Sağdıç, O., (tarihsiz), Bir Zamanlar Ankara, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara.

Sağlam. N., (1998), Basiretçi Ali Efendinin Şehir Mektupları: Millet Bahçeleri Nerede Yapılsın?, İstanbul Araştırmaları 4, Yayın Yönetmeni: İsmail Kara, İstanbul Büyükşehir Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.

Salman, Y., (2002), Boğaziçinde Büyük Bahçe ve Koruların Mekansal Değişimi, 2000'den Kesitler I: Osmanlı'da Mekanlar/ Zamanlar/ İnsanlar, derleyen Ali Uzay Peker, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

Sargın, G.A., (2001), Kentsel Mekanı Siyaseten Tüketmek: Şiddet, Direniş ve Dönüştürme Üstüne, Arredamento Mimarlık ,sayı:2001/04.

Sarioğlu, M., (2001), Ankara Bir Modernleşme Öyküsü, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Scully, V., (1991), Architecture: The Natural And The Manmade, St. Martin's Press, London.

Seçkin, Ç., (2000), XIX. Yy. İstanbul Sarayları ve Dış Mekan Düzenlemeleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Serçe, E., (1998), Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İzmir'de Belediye, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.

Serçe, E., (2000), İzmir'de Eğlence Üzerine, Tepekule Tarih Dergisi, sayı 2.

Serjeant, R.B. (ed.), (1997), İslam Şehri, İz Yayıncılık, İstanbul.

Seymen, Ü. B., (1992), Tek Parti Dönemi Belediyeciliğinde Behçet Uz Örneği, Üç İzmir, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Seymen, Ü. B., (1994), Doğa Mekan ve Toplumsal Bütün Kavramlarına Yönelik Değerlendirmeler, Kent/ Planlama/ Politika/ Sanat, Tarık Okyay Anısına Yazılar, Der. İlhan Tekeli, O.D.T.Ü Fakültesi Basım İşliği, Ankara.

Şahenk, H., (1996), Bir Zamanlar İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.

Tanju, B., (1998), 1908-1946 Türkiye Mimarlığının Kavramsal Çerçevesi, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tankut, G., (1994), Erken Cumhuriyet Döneminde Şehir Mimarisi: Bir Başkentin Oluşumu Ankara 1923-1950, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları, Ankara.

Tanrıverdi, F., (1975), Peyzaj Mimarisi: Bahçe Sanatının Temel Prensipleri ve Uygulama Metodları, Ankara.

Tanyeli, U., (1986), Osmanlı Kentsel Ulaştırma Düzeni ve Batılılaşması: Tekno- Kültürel Bir Değerlendirme, Yayınlanmamış Makale.

Tanyeli, U., (1992a), "Kentsel Değişimde Önderlik Sorunu ve Süreyya Paşa", İstanbul Dergisi, sayı:2.

Tanyeli, U., (1992b), Çağdaş İzmir'in Mimarlık Serüveni, Üç İzmir, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Tanyeli, U., (1992c), Transfer of Western Urban Planning Concepts and Techniques to Turkey (1718-1840), E. İhsanoğlu (ed.), Transfer of Modern Science & Technology to the Muslim World, IRCICA, İstanbul.

Tanyeli, U., (1999) "Bir Historiyografik Model Olarak Gerileme- Çöküş ve Osmanlı Mimarlığı Tarihi", Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı "Uluslarüstü Bir Miras", Yem Yayınları, İstanbul.

Tapan, M., (1998), İstanbul'un Kentsel Planlamasının Tarihsel Gelişimi ve Planlama Eylemleri, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Ed: Yıldız Sey, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Tekeli, İ., (1992), 19. Yüzyılda İstanbul Metropol Alanının Dönüşümü, Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri, Ed: Dumont, P., Georgeon, F., Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Tekeli, İ., (1998a), Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Ed: Yıldız Sey, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Tekeli, İ., (1998b), Bir Modernleşme Projesi Olarak Türkiye'de Kent Planlaması, Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, ed: Sibel Bozdoğan, Reşat Kasaba, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Topuzlu, C., (1994), İstibdat-Meşrutiyet-Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım, Arma Yayınları, İstanbul.

Turan, Ö., (2001), 1930'lardaki Şehircilik Tartışmaları: Cumhuriyetin Kamusal Alanını Oluşturması, Toplumsal Tarih Dergisi, sayı:85.

Uludağ, Z.S., (1998a), The Social Construction Of Meaning In Landscape Architecture: A Case Study Of Gençlik Parkı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara.

Uludağ, Z.S., (1998b), Cumhuriyet Döneminde Rekreasyon ve Gençlik Parkı Örneği, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Ed: Yıldız Sey, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Ünüvar, K., (1998-9) Osmanlı'da Bir Kamusal Mekan: Kahvehaneler, Doğu Batı Düşünce Dergisi, yıl:2, sayı:5.

Ünver, S., "Her Devirde Kağıthane", Vakıflar Dergisi, sayı:10.

Wilber, D. N., (1979), Persian Gardens and Garden Pavilions, Harvard University, Washington.

Witgenstein, L., (2001), Tractatus, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Yaltırık, F., (1994a), Parklar maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Çağatay Anadol (yayın koordinatörü), Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.

Yaltırık, F., (1994b), Sultanahmet Parkı maddesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Çağatay Anadol (yayın koordinatörü), Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul.

Yaltırık, F., Efe, A., Uzun, A., (1997), Tarih Boyunca İstanbul'un Park Bahçe ve Koruları Egzotik Ağaç ve Çalıları, İSFALT Yayınları, İstanbul.

Yerasimos S., (1992), Tanzimat'ın Kent Reformları Üzerine, Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri, Ed: Dumont, P., Georgeon, F., Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Yılmaz, H., (1998), Kamu, Kamu Otoritesi ve Devlet: Habermas'ın Işığında Türkiye'yi Düşünmek, Cogito Dergisi, Yapı Kredi Yayınları, sayı 15.

Taranan Süreli Yayınlar:

Arkitekt (1934-)

Bayındırlık İşleri Dergisi (Nafia İşleri Mecmuası) (1935-)

Belediyeler Dergisi (1935-)

Kadro (1932-1935)

La Turquie Kemaliste (1931-)

Mimar (1931-1934)

Ülkü (1933-1941)

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi	24.08.1977	
Doğum Yeri	Antalya	
Lise	1991 – 1994	Antalya Çağlayan Lisesi
Lisans	1995 – 1999	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	1999 – 2003	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitü. Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı

Çalıştığı Kurumlar

2002 – Devam ediyor Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Araştırma Görevlisi

